

JAARVERANTWOORDING
2019

Jaarverantwoording 2019

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Programma's	6
Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	7
Programma Verkeer en openbare ruimte.....	16
Programma Lokale economie.....	23
Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	35
Programma Werk en inkomen	49
Programma Zorg	55
Programma Milieu	72
Programma Ruimtelijke ontwikkeling.....	80
Programma Algemene dekkingsmiddelen	90
Programma Bedrijfsvoering	96
Paragrafen	103
Paragraaf Lokale heffingen	104
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	111
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	122
Paragraaf Financiering	128
Paragraaf Bedrijfsvoering	131
Paragraaf Grondbeleid	134
Paragraaf Verbonden partijen	139
Overzicht subsidies.....	153
Jaarrekening.....	154
Balans per 31 december 2019	155

Programmarekening o.b.v. taakveld 2019	157
Waarderingsgrondslagen	161
Toelichting op de balans	166
Niet uit de balans blijvende verplichtingen.....	185
Toelichting programmarekening 2019	188
Overzicht incidentele baten en lasten	189
Overzicht reserves en voorzieningen	192
Overzicht bezoldiging topfunctionarissen gemeente.....	194
SiSa bijlage.....	198
Overzicht taakvelden 2019.....	200
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	203
Bijlagen	205
Overzicht verplichte indicatoren	206
Afkortingenlijst	209

Inleiding

De jaarverantwoording 2019 is opgesteld conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.

Naast de opstelling van een programmabegroting presenteerden wij in 2019 één programmarapportage, een aantal begrotingswijzigingen en werd in december 2019 de budgetrapportage en de rapportage van het sociaal domein over het eerste halfjaar gepresenteerd. Als sluitstuk van de budgetcyclus bieden we u nu de jaarverantwoording 2019 aan.

Per programma ziet u een analyse van de belangrijkste afwijkingen per programma en per taakveld. Het overzicht per programma in de jaarverantwoording wijkt marginaal af van het overzicht in de programmabegroting.

In principe wordt de jaarverantwoording op dezelfde manier opgebouwd als de begroting. In 2018 werden de baten en lasten per taakveld en de mutaties in de reserves per beleidstaak verantwoord. In 2019 worden de baten en lasten per taakveld en de mutaties in de reserves per beleidstaak verantwoord. De reserves per beleidstaak geven een beter inzicht in de analyse van de afwijkingen.

In deze jaarverantwoording zijn de indicatoren achterwege gelaten. Enerzijds vanwege tijdgebrek door het Corona-virus waardoor het proces van de jaarrekening vertraging heeft opgelopen; anderzijds omdat zeer recent gestart is om de kwaliteit van de indicatoren en streefwaarden te onderzoeken en waar nodig aan te vullen en uit te breiden. Wij zullen u voor de begroting van 2021 nieuwe voorstellen doen. Afgelopen maanden heeft ook onze gemeente in het teken gestaan van het 'Coronavirus'.

Hoewel de financiële gevolgen voor de gemeente moeilijk te overzien zijn, hebben wij in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een inventarisatie van mogelijke gevolgen opgenomen.

De jaarverantwoording is één integraal geheel en is als volgt opgebouwd:

1. Programmaverantwoording
2. Paragrafen
3. Jaarrekening

Programma's

Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid

0.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
De gemeenteraad in staat te stellen om haar kaderstellende en controlerende functie adequaat te kunnen uitvoeren en het contact met de samenleving uit te bouwen.	De raads-/vergadercyclus wordt aangepast door in zogenaamde 'inspiratieraden' meer naar buiten te treden om ideeën op te doen voor nieuw beleid en meer contact te hebben met de samenleving. Naast deze inspiratieraden vinden er ook informatieraden (die in sommige gevallen parallel lopen) en kaderstellende raadsbijeenkomsten plaats. Uiteraard blijft de besluitvormende raad bestaan. Ter ondersteuning van dit proces wordt in 2019 een camera, loopmicrofoon e.d. aangeschaft.	Als de onderwerpen zich daarvoor lenen, vinden er parallelsessies plaats van de informatieraden: twee of meer onderwerpen worden gelijktijdig gepresenteerd. Hierdoor wordt efficiënt met de schaarse tijd van de raadsleden omgegaan. Om meer contact met de samenleving te hebben gaat de raad meer op werkbezoek. Zo is er een bezoek gebracht aan de bouwkegel van de Sloeweg. Tijdens de 'hei-sessie' heeft de raad zich gebogen over de agenda op lange termijn. Hiermee wordt een meer sturende rol van de raad beoogd over de thema's die zij wil behandelen én komt er meer grip op de agenda.

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Verbeteren van onze dienstverlening door het aspect gastheerschap (hostmanship) verder te ontwikkelen.	Op basis van een excursie naar best practices stellen wij een integrale visie op over hostmanship. De rol van de receptie en de inrichting van de welkomsthal en de afdeling Burgerzaken nemen wij in deze visie op. Op basis van de visie doen wij voorstellen voor verbetering van onze dienstverlening.	Wij hebben de voorgenomen excursie en het opstellen van de visie in het kader van de organisatieontwikkelingen uitgesteld. In 2020 geven wij hier verder uitvoering aan.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Optimalisering digitale dienstverlening.	Wij verzorgen een doorontwikkeling van het programma iBurgerzaken met de verschillende modules (burgerlijke stand, basisregistratie personen, reisdocumenten, rijbewijzen, nationaliteit, adresonderzoek). Inwoners kunnen hierdoor nog meer producten digitaal aanvragen en afhandelen.	De genoemde modules van iBurgerzaken zijn geïmplementeerd. Daarnaast hebben wij met de leverancier een nieuw vierjarig contract afgesloten. Dit biedt ons de mogelijkheid om onze dienstverlening verder te optimaliseren. Nieuw te implementeren modules zijn ingepland.
Huwelijksvoltrekkingen die aansluiten op de wensen van de inwoners.	Wij passen de verordening Burgerlijke stand aan. De verordening sluit hiermee in grotere mate aan op de wensen van de inwoners.	Wij hebben de verordening Burgerlijke stand aangepast in het vierde kwartaal van 2019.

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een goed georganiseerde Veiligheidsregio Zeeland.	Het plan 'Emergo' geeft richting aan de organisatorische wederopbouw van de Veiligheidsregio Zeeland. Verdere vormgeving en implementatie van het plan vindt plaats in 2019. De raden hebben door hun deelname aan de raadsklankbordgroep ook een inbreng in het plan 'Emergo'.	Er zijn in 2019 de nodige stappen gezet in de bestuurlijke verandering van de VRZ. De gemeenteraden in Zeeland zijn hier middels nieuwsbrieven en de raadsklankbordgroep over geïnformeerd. De afgelopen maanden is een start gemaakt met de ontwikkeling van het beleidsplan 2020-2023. Er zijn ambtelijke en bestuurlijke sessies geweest waar om input is gevraagd. Tevens zijn hier sessies voor geweest in de raadsklankbordgroep. Afhankelijk van de ambities wordt de (meerjaren)begroting 2020 bijgesteld.

Prestatieindicatoren Indicator	Eenheid	2019
aanrijdtijden brandweer binnen de norm	%	

1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Het uitvoering geven aan het vastgestelde integrale veiligheidsbeleid (Nota integrale veiligheid).</p>	<p>Eind 2018 bieden we de raad het Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022 aan. We zetten hierbij in op een integrale aanpak en intensieve samenwerking met zowel interne als externe partners. Intern krijgt de verbinding tussen het sociale domein en het veiligheidsdomein mede verder gestalte in het plan van aanpak verwarde personen. De aanpak van de high impact crimes heeft blijvende aandacht middels voorlichting. Tevens zetten wij, samen met onze veiligheidspartners, in op de aanpak van de ondermijnende criminaliteit. De aanpak hiervan vraagt om een georganiseerde overheid en een integrale aanpak. Een onderdeel hiervan is de bestuurlijke aanpak op grond waarvan de overheid maatregelen kan nemen die de georganiseerde criminaliteit in de activiteiten belemmeren of frustreren. Ook het creëren van bewustwording en bereidheid tot het doen van meldingen door onze inwoners en het bedrijfsleven in onze gemeente is hier een belangrijk onderdeel van.</p>	<p>Het vanuit de landelijk verkregen investeringsgelden gefinancierde onderzoek door TNO is afgerond. Op dit moment worden de resultaten geanalyseerd. In 2019 is een 'witte voetjes' actie uitgevoerd. Inwoners werden daardoor bewust gemaakt op inbraak- gevoeligheid van hun woning. Samen met veiligheidspartners voerden we diverse integrale controles uit, gericht op ondermijnende criminaliteit.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Het handhaven van de Algemene plaatselijke verordening.</p>	<p>De Nederlandse politie heeft besloten zich meer te richten op haar kerntaken. Dit heeft tot gevolg dat zij niet meer gaan optreden als toezichthouder bij gemeentelijke taken, zoals de prostitutie controles binnen de vergunde en niet vergunde branche. Deze taak zullen wij als gemeente dan ook zelf op ons moeten nemen. Ook op het gebied van drank- en horecaregelgeving en bij evenementen is een grotere inbreng van de gemeente benodigd. Dergelijke controles vereisen naast bevoegdheid ook specifieke kennis en vaardigheden. Hier geven we in 2019, in overleg met andere Zeeuwse gemeenten, invulling aan.</p>	<p>Met de gemeenten in de Oosterschelderegio onderzochten we verschillende mogelijkheden voor doorontwikkeling van de gemeentelijke handhaving.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
0.1 Bestuur	1.399	1.567	1.928	2.613
0.2 Burgerzaken	776	712	891	779
0.4 Overhead	771	0	0	27
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.813	1.859	1.914	1.903
1.2 Openbare orde en veiligheid	265	295	315	344
Totaal lasten	5.023	4.433	5.048	5.666
Baten				
0.1 Bestuur	117	27	27	348
0.2 Burgerzaken	411	364	315	293
0.4 Overhead	92	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	19	11	11	14
Totaal baten	639	403	354	655
Saldo programma	4.384	4.030	4.694	5.011
Mutaties reserves				
Baten				
Bestuursorganen	0	10	81	3
Reserve Bestuursondersteuning	81	0	100	91
Reserve Voorlichting	0	0	14	14
Reserve Burgerzaken	9	0	3	0
Reserve Verkiezingen	19	0	0	0
Reserve Brandweer	23	20	516	464
Totaal baten reserves	133	30	713	572

Baten en lasten Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
Reserve Bestuursondersteuning	28	0	45	8
Reserve Brandweer	0	0	400	400
Totaal lasten reserves	28	0	445	408
Saldo reserves	-105	-30	-268	-163
Totaal saldo programma	4.279	4.001	4.426	4.848

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 422.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Bestuur, toegelicht per beleidsproduct-/- € 450.000

Bestuursorganen -/- € 452.000

Op basis van nieuwe actuariële waardeberekeningen met een rekenrente van slechts 0,29 % is € 552.000 toegevoegd aan de voorziening APPA, hiervoor was € 101.000 geraamd. De onttrekking (ter compensatie van de uitbetaalde pensioenen) bedroeg € 70.000, hiervoor was € 71.000 begroot. In totaal dus een nadeel van € 452.000. In 2018 was de voorziening nog bepaald met een rekenrente van 1,6 %.

Bestuursondersteuning + € 31.000

De lasten voor de regiovisie in het kader van bestuurlijke samenwerking en toerisme vielen lager uit. De baten voor detachering van personeel in het kader van de samenwerking was niet voor het volle bedrag geraamd.

Voorlichting, promotie en representatie -/- € 29.000

De afwijking is veroorzaakt door de verantwoording van ambtelijke uren.

Taakveld Burgerzaken, toegelicht per beleidsproduct € -/- 87.000

Burgerzaken + € 104.000

De ontvangsten voor de afgifte van documenten bleven € 10.000 beneden de raming door het effect van de wijziging in de cycli van reisdocumenten. Er zijn steeds meer kostenloze huwelijkssluitingen, waardoor de opbrengst van de burgerlijke stand onder druk staat.

Door de verdere digitalisering worden minder uittreksels uit de Basisregistratie Personen door inwoners aangevraagd.

Verder blijkt dat de inzet van tweejarige traineeships in 2019 was begroot op Burgerzaken, terwijl de doorbelasting heeft plaatsgevonden op andere producten. Hierdoor ontstond een voordelig verschil van € 118.000. Met nog enkele kleine meevallers komt het totaal batig verschil op € 104.000.

Verkiezingen -/- € 17.000

Op dit beleidsproduct zijn de verkiezingen verantwoord voor Provinciale Staten en het Europese Parlement. In de begroting is alleen de ambtelijke ondersteuning van de afdeling Burgerzaken opgenomen; in de werkelijke lasten zijn alle lasten verantwoord van alle ambtenaren die op de stembureaus hebben gezeten.

Taakveld Crisisbeheersing en brandweer + € 9.000

De zakelijke lasten van diverse brandweerposten blijven voor rekening van de gemeente Borsele. Het onderzoek naar een geschikte locatie voor de nieuwe brandweerpost in Heinkenszand is in 2019 afgerond. De lasten worden gedekt uit het algemeen weerstandsvermogen.

Taakveld Openbare orde en veiligheidOpenbare orde en bijzondere wetten -/- € 26.000

In 2019 zijn er extra lasten verantwoord van € 15.000 voor het project buurtbemiddeling. Verder was de toerekening van salarissen € 27.000 hoger dan geraamd. De stelpost van € 20.000 uit de Kadernota 2019 – 2022 voor de controle op het prostitutiebeleid is nog niet besteed. In de budgetrapportage is het bedrag bestemd voor de Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg. In 2010 zijn hiervan nog geen lasten verantwoord. Verder is er € 4.000 meer ontvangen dan begroot voor diverse vergunningen en ontheffingen op basis van Algemeen Plaatselijke Verordening.

Mutaties reserves

De lagere aanwending van reserves houdt verband met de eenmalige projecten en investeringen.

In de raadsvergadering van november is de nota reserves en voorzieningen opnieuw vastgesteld. De reserve brandweerpost Nieuwdorp, ter dekking van de kapitaallasten, is opgeheven en het saldo is toegevoegd aan de reserve kapitaallasten gebouwen.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Modernisering BRP	05-06-2014	19.000	0	0	19.000	19.000
Dienstverlening / communicatie	05-06-2014	49.676	29.435	40.792	38.319	38.319
Zaakgericht werken	10-01-2019	0	65.000	65.000	0	0
Borsele projecten B2030	01-11-2018	27.777	47.705	39.274	36.208	36.208
Jubileum Borsele 50 jaar	06-06-2019	0	80.000	0	80.000	80.000
Vorbereiding Brandweerpost Heinkenszand	03-10-2019	96.017	50.000	46.517	99.500	99.500
Brandweerpost Heinkenszand	09-05-2019	0	1.375.310	0	1.375.310	1.375.310
Brandweerpost Heinkenszand, grond	09-05-2019	0	372.996	0	372.996	372.996
Brandweerpost Heinkenszand, terrein	09-05-2019	0	54.753	0	54.753	54.753
Brandweerpost Heinkenszand, openb.ruimte	09-05-2019	0	121.460	0	121.460	121.460

Modernisering BRP

Het restantbedrag is beschikbaar voor de doorontwikkeling van het iBurgerzaken dat binnen het samenwerkingsverband GR De Bevelanden wordt opgepakt. Met iBurgerzaken optimaliseren wij de digitale dienstverlening aan onze inwoners.

Dienstverlening/ communicatie

Het budget is beschikbaar voor het actualiseren van de dienstverleningsvisie in 2020. De nieuwe huisstijl zal nog verder worden doorgevoerd.

Zaakgericht werken

Op 1 oktober 2019 hebben wij het zaakgericht werken succesvol geïmplementeerd in de organisatie. We werken aan de borging van de nieuwe werkwijze.

Borsele projecten B2030

Het project heeft een doorlooptijd tot eind 2021. Op dat moment evalueren wij het project en nemen we een beslissing over het vervolg. Het bedrag is beschikbaar voor de uitvoering van de projecten in de verschillende kernen in onze gemeente. De planning die ons voor ogen stond voor het bezoeken van de dorpen is gevolgd, evenals de hieruit voortvloeiende werkzaamheden.

Jubileum Borsele 50 jaar

Wij hebben het jubileum in voorbereiding genomen. In verband met het coronavirus zal de uitvoering in beperkte en aangepaste vorm plaatsvinden.

Brandweerpost Heinkenszand

In 2019 het onderzoek naar een geschikte locatie voor de brandweerpost in Heinkenszand afgerond en is de nieuwe locatie gekozen. Naar verwachting zal de nieuwbouw in 2022 gerealiseerd zijn.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
Bestuur dienstverlening en veiligheid	Veiligheidsregio Zeeland

Programma Verkeer en openbare ruimte

2.1 Verkeer en Vervoer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Veilig fietsen op waterschapswegen.	Wij gaan in overleg met het Waterschap Scheldestromen. Wij zetten in op een heroverweging van de 'rem van aanleg van fietspaden'. Wij willen dat het waterschapsbestuur de keuzes voor aanleg van fietspaden integraal meeneemt bij de ontwikkeling van de gebiedsvisies. Hierdoor worden weloverwogen keuzes gemaakt.	In 2019 hebben wij verdere invulling gegeven aan de gebiedsvisies. Hierin worden de keuzes voor de aanleg van fietspaden in meegenomen.
Duurzame veilige herinrichting van wegen.	In 2018 hebben wij de prioriteiten uit het GVP-integraal opgenomen in een Meerjaren Investeringsprogramma Borsele (MIB). In 2019 geven wij uitvoering aan de eerste prioriteit: de Eendvogelstraat.	Wij zijn gestart met de voorbereidingen voor de herinrichting van de Eendvogelstraat. Citizens heeft ons ondersteund in de keuze voor de participatiestrategie. De resultaten van de enquête zijn beschikbaar.
Goed onderhouden en toegankelijke wegen.	Op basis van de meerjaren onderhoudsplanning 2019-2023 voeren wij onderhoud uit aan onze wegen. Wij inspecteren in 2019 al onze wegen op basis van de landelijke CROW-normen. Wegen die niet aan ons ambitieniveau voldoen worden opgenomen in de onderhoudsplanning 2020-2024.	De wegininspecties 2019 hebben wij afgerond. De resultaten zijn in de onderhoudsplanning 2020-2024 verwerkt.
Goed functionerende en duurzame openbare verlichting.	Op basis van de meerjaren onderhoudsplanning 2019-2023 voeren wij onderhoud aan masten en armaturen. Wij vervangen in 2019, 205 oude armaturen voor duurzame ledverlichting (5% van het areaal) en 80 lichtmasten (2% van het areaal).	Na het opzeggen van het contract met Citytec werken wij nu tijdelijk samen met Dynniq. De aanbestedingsprocedure is in voorbereiding. Streven is om het nieuwe bestek in 2020 aan te besteden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Onkruidvrije boomspiegels en het terugdringen van struikelgevaar op trottoirs.	In het plantseizoen verruimen wij in Baarland, Borssele, Heinkenszand, Hoedekenskerke, Nieuwdorp, Nisse, Oudelande, Ovezande, 's-Gravenpolder en 's-Heerenhoek diverse boomspiegels en worden de boomspiegels ingeplant. Wij passen naar verwachting geen epoxy toe in de boomspiegels.	Project is afgesloten. Wij hebben in totaal 826 boomspiegels aangepast. Bij het aanpassen van de boomspiegels hebben wij geen epoxy gebruikt.
Een goede samenwerking en visieontwikkeling met de andere wegbeheerders.	Wij ontwikkelen samen met de provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen, North Sea Port en de Westerscheldetunnel NV de Gebiedsgerichte aanpak Borsele West. De aanpak leidt tot een integraal pakket aan verkeersmaatregelen in dit gebied voor de komende jaren. Wij ontwikkelen samen met de provincie Zeeland en het Waterschap Scheldestromen de gebiedsvisie Kwadendamme en komen in 2019 tot een definitief plan aan verkeersmaatregelen in de omgeving van Kwadendamme.	De conceptvisie van de Gebiedsgerichte aanpak Borsele West is gereed. Wij zijn in overleg met de gemeente Middelburg en het Waterschap voor de herziening van de landbouwroutes. Samen met de gemeenten Middelburg en Goes, de provincie Zeeland en het Waterschap Scheldestromen stellen wij een gebiedsvisie m.b.t. het Waterpark Veerse Meer op. Afhankelijk van de ontwikkelingen schuiven Rijkswaterstaat en Prorail ook aan. De gebiedsvisie Kwadendamme (Borsele Oost) is in concept gereed. In februari bespreken wij de resultaten met de dorpsraden van Baarland, Hoedekenskerke, Kwadendamme en de klankbordgroep. Vervolgens werken wij een pakket aan verkeersmaatregelen uit met bijbehorende uitvoeringsplanning.
Ontwikkeling van vraaggericht openbaar vervoer.	In overleg met de buurtbusvereniging stemmen wij de routes af op de behoefte van onze inwoners.	Samen met de buurtbusvereniging hebben wij de routes van de buurtbus aangepast.

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een groene, schone, veilige en goed verzorgde openbare ruimte.	Wij geven een vervolg aan de herziening van het groenstructuurplan. Samen met onze inwoners geven wij invulling aan de afzonderlijke dorpsplannen. In 2019 starten wij met de dorpsplannen voor de resterende acht kernen. Wij voeren jaarlijks een onafhankelijke inspectie uit op ons bomenareaal. Op basis van de inspecties voeren wij onderhoud uit aan onze bomen.	Alle dorpsplannen zijn in concept gereed. Medio 2020 maken wij de plannen definitief om ze vervolgens ter besluitvorming voor te leggen. Dit jaar is de inspectie van de bomen uitgevoerd. Op basis van de inspectie is onderhoud uitgevoerd.
Duurzame dorpsbossen.	Wij herplanten gerooide delen van dorpsbossen met duurzame beplanting. Wij geven het beheer van de dorpsbossen opnieuw in aanneming waarbij wij ons richten op duurzaamheid en ecologie. Wij letten daarbij onder andere op de verwerking van vrijkomende materialen, het voorkomen van bodemschade en het duurzaam gebruik van materieel.	De heraanplant is afgerond. Afgelopen jaar is er een inhaalslag gemaakt in het beheer. De laanbomen zijn gesnoeid, de bossen gedund en hekwerken vernieuwd. Ook zijn de bruggen in het dorpsbos van Borssele vervangen.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Toegankelijk en goed onderhouden begraafplaatsen.	Wij houden de gemeentelijke begraafplaatsen op orde en geven uitvoering aan het bestaande begraafbeleid.	Conform het begraafbeleid hebben wij aanschrijvingen verricht inzake verstreken grafrechten.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Verkeer en openbare ruimte				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
2.1 Verkeer en Vervoer	3.922	3.873	4.016	3.845
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.708	1.730	2.005	1.949
7.4 Milieubeheer	66	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	366	379	314	296
Totaal lasten	6.062	5.982	6.335	6.090
Baten				
2.1 Verkeer en Vervoer	74	41	41	96
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	50	31	31	12
7.4 Milieubeheer	51	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	406	276	376	388
Totaal baten	580	348	448	496
Saldo programma	5.482	5.634	5.888	5.594
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Wegen	207	150	333	225
reserve Natuur- en Groenbeheer	122	170	390	310
Totaal baten reserves	329	320	723	535
Lasten				
Reserve Wegen	0	0	40	0
Totaal lasten reserves	0	0	40	0
Saldo reserves	-329	-320	-683	-535
Totaal saldo programma	5.153	5.314	5.204	5.059

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 145.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Verkeer en vervoer , toegelicht per beleidsproduct € 157.000Wegen € 238.000

Tussen de producten wegen en verkeersveiligheid is een verschuiving te zien in de verantwoording van ambtelijke uren.

Een aantal projecten van het onderhoudsplan zijn uitgesteld naar 2020 en verder. Het voordeel wat hierdoor ontstaan is bedraagt € 95.000.

Verkeersveiligheid -/- € 81.000

Er zijn extra lasten verantwoord voor het opstellen van de conceptvisie van de Gebiedsgerichte aanpak Borsele West en de gebiedsvisie Kwadendamme (Borsele Oost).

Taakveld Openbaar groen en (openlucht)recreatie -/- € 43.000

Natuur- en groenbeheer

Het onderhoud van de bruggen en de dorpsbossen is hier verantwoord. Deze eenmalige projecten worden gedekt uit reserves en hebben geen budgettair effect. De baten op deze post bleven beneden de raming.

Taakveld Begraafplaatsen € 30.000

In 2019 waren de baten hoger dan geraamd door een grote inhaalslag in de (vervolg)verlengingen van grafrechten. De kapitaallasten vielen € 10.000 lager uit dan geraamd.

Mutaties reserves

De lagere aanwending van reserves houdt verband met de eenmalige projecten en investeringen en hebben geen budgettair effect.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Inrichting groen voormalig terrein AMAC	07-12-2017	36.112	0	39.254	-3.142	
Inrichtingsplan supermarkt Heinkenszand	01-11-2018	58.610	0	19.045	39.565	39.565
Boomspiegels	05-07-2018	219.565	0	176.076	43.489	43.489
Dorpsbossen Borsele	01-11-2018	254.000	0	141.586	112.414	112.414
Onderhoud van bruggen	01-11-2018	222.000	0	168.059	53.941	53.941
Aankoop woning 's-Heerenhoek	04-07-2019	0	117.500	45.356	72.144	72.144
Ontsluitingsweg Maaiklinkhoek	04-07-2019	0	20.000	18.100	1.900	1.900
Extra parkeergelegenheid 's-Heerenhoek	04-07-2019	0	83.240	83.817	-577	
Eendvogelstraat	03-10-2019	0	15.000	12.000	3.000	3.000
Realisatie parkeerstrook Banjaardstraat Lewedorp	03-10-2019	0	27.500	0	27.500	27.500
Parkeerterrein Prinses Margrietstraat Nieuwdorp	03-10-2019	0	198.500	29.962	168.538	168.538

Inrichting groen voormalig terrein AMAC

De inrichting is eind december 2019 afgerond.

Inrichtingsplan supermarkt Heinkenszand

Onze inspanningen moeten leiden tot een gezamenlijk parkeerterrein voor de supermarkten. De voorbereidingskosten voor taxatie en advies komen ten laste van dit budget. Wij verwachten dat het budget toereikend zal zijn.

Boomspiegels

De aanpassing van de boomspiegels is eind december 2019 afgerond.

Dorpsbossen Borsele

De werkzaamheden ronden we af in 2020.

Onderhoud van bruggen

De werkzaamheden ronden we af in 2020.

Aankoop woning 's-Heerenhoek

Het perceel met de woning is aangekocht in september 2019. De woning is gesloopt en we richten het perceel opnieuw in.

Ontsluitingsweg Maaiklinkhoek

De ontsluitingsweg is gerealiseerd.

Extra parkeergelegenheid 's-Heerenhoek

In 2019 zijn de extra parkeerplaatsen aangelegd.

Eendvogelstraat

Het voorbereidingskrediet is beschikbaar voor de herinrichting van de Eendvogelstraat in 2020.

Realisatie parkeerstrook Banjaardstraat Lewedorp

Het krediet is beschikbaar gesteld en de parkeerstrook wordt in 2020 gerealiseerd.

Parkeerterrein Prinses Margrietstraat Lewedorp

Het krediet is beschikbaar gesteld en het parkeerterrein wordt in 2020 aangelegd.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
verkeer en openbare ruimte	Geen

Programma Lokale economie

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Efficiënt gebruik van gebouwen en gronden en afstoten van gebouwen die niet (meer) nodig zijn voor de openbare dienst.	Verhuren, ver(erf)pachten, ruilen of verkopen van gronden. Rechtstreeks aan particulieren en zo mogelijk strategische inzet van (vrij van pacht komende landbouw) gronden via Kavelruilbureau Zeeland.	In 2019 hadden we geen leegstaande gebouwen te koop en te huur. De pachtnorm voor lange pacht is wederom gedaald. Dit is gecompenseerd door hogere opbrengst van erfpacht van bouwgrond en door een lichte verhoging van huurinkomsten en verkoop tuingrond. Via het Kavelruilbureau Zeeland hebben we een groot aantal snippers landbouwgrond en zijkanten dijk uitgeruild met agrariërs en Natuurmonumenten.

3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een sterk, duurzaam en veilig opererend Haven- en Industriecomplex, dat bijdraagt aan de werkgelegenheid in de regio.	Door middel van een actief (8,33%) aandeelhouderschap in en contacten met North Sea Port bijdragen aan het bereiken van de doelstelling.	North Sea Port heeft een goed jaar gehad. De overslag zeevaart steeg met 1,5% naar 71,4 mln ton. De overslag binnenvaart steeg met 3,4% naar 58 mln ton. Verder nog 15 à 16 mln ton overslag via pijpleidingen. North Sea Port gaf 44 ha. grond uit. Het bedrijfsresultaat is nog niet bekend. In 2019 is de Gemeenschappelijke Regeling Zeeland Sea Ports opgeheven en zijn we rechtstreeks aandeelhouder van North Sea Port (8 1/3 %).

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Behoud van een sterk energieproductiebedrijf en het waterbedrijf Evides rechtstreeks onderbrengen bij de aandeelhouders.	We willen als aandeelhouder toezien op een goed verloop van het herstructureringsproces, mede door participatie in de aandeelhouderscommissie.	PZEM profiteert van de opwaartse elektriciteitsprijzen. De jaarlijkse forse verliezen nemen flink af. Het bedrijfsresultaat is nog niet bekend. Het onderzoek naar de overdracht van Evides is getemporiseerd wegens het voornemen van Electricite de France (EDF) diens 50% aandeel in de Sloecentrale te verkopen. Dit vergt een bredere strategieafweging die in 2020 plaatsvindt. In 2019 zijn hierover informatiebijeenkomsten voor raadsleden geweest.
Een goed ondernemersklimaat in regio De Bevelanden.	Voortzetting van het structurele overleg met de bedrijfscontactfunctionarissen van de vijf Bevelandse gemeenten. Gezamenlijk opstellen van het bedrijventerreinprogramma. Gezamenlijke deelname aan Contacta en Startersdag. Verdere uitvoering van de acties uit de Economische Agenda de Bevelanden onder leiding van de kwartiermakers.	In 2019 hebben de vijf Bevelandse bedrijfscontactfunctionarissen 7 x regulier overleg gehad. Wij hebben gezamenlijk deelgenomen aan de Ondernemersdag en aan Contacta. Ook hebben we overleg met de Kamer van Koophandel opgestart om te bezien of we elkaar kunnen versterken in de dienstverlening naar ondernemers. Tevens zijn we gestart met het betrekken van de afdeling WIZ en de Werkgeversservicepunten.

3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een robuuste Zeeuwse economie met een goede kennisinfrastructuur, versterking in economische sectoren en stevige verbindingen tussen Ondernemingen, Onderwijs en Overheid.	Wij dragen financieel bij aan een Zeeuws Fonds in het kader van Zeeland in Stroomversnelling. De aanjaaggelden worden ingezet voor consortia die haalbaarheidsonderzoek doen en demonstratieprojecten maken. Onze bijdrage blijft ook in 2019 € 1,- per inwoner.	Het fonds heeft in 2019 7 haalbaarheids-onderzoeken en 5 demonstratieprojecten gesubsidieerd. Er zijn twee projecten toegekend waar bedrijven uit Borsele bij betrokken zijn, namelijk bij het haalbaarheidsonderzoek: Verkenning 1 GW Elektrolyse Waterstof Plant en bij het demonstratieproject: E-trailer.
Een sterke duurzame en innovatieve landbouwsector die bestand is tegen extreme weersomstandigheden en die een bijdrage kan leveren aan instandhouding van ons landschap.	Open oog en oor houden voor de behoeften van moderne land- en tuinbouw. Een passend faciliterend beleid, zowel bestemmingsplanmatig als ten aanzien van innovaties, zoals hagelgeneratoren, akkerranden, zoetwater-problematiek etc.	In april 2019 heeft het jaarlijks overleg tussen het college van B&W en het bestuur van de ZLTO plaatsgevonden. Agendapunten onder andere: <ul style="list-style-type: none"> - Huisvesting arbeidsmigranten; - Initiatieven wind- en zonne-energie; - Zoet water beschikbaarheid; - TenneT; - Verkeer. In 2019 hebben we op een landbouwkavel van de gemeente een geslaagde proef met een andere manier van draineren gedaan, waarmee water langer in de grond vastgehouden wordt.

3.4 Economische promotie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
We willen dat burgers en bedrijven in het buitengebied ook de beschikking kunnen hebben over toekomstbestendig internet (meer dan 30mb/sec).	Wij verstrekken samen met de provincie Zeeland een subsidie in de aansluitkosten bij een vast-draadloos internetabonnement dat voldoet aan de voorwaarden. Deze subsidieregeling loopt tot maart 2019.	Voor de evaluatie wilden we gebruik maken van resultaten van een enquête die de provincie voornemens was uit te zetten onder de deelnemers. Maar inmiddels is duidelijk geworden dat de provincie hoogstwaarschijnlijk geen enquête meer uit laat voeren. Wij gaan op korte termijn het proces evalueren.
Behoud van leefbare dorpen met een daarop toegesneden winkelbestand en ruimte voor uitoefening van beroepen die ook passen buiten winkelgebieden.	De verantwoordelijkheid voor instandhouding van winkels ligt vooral bij de consument en de ondernemer. Daar waar mogelijk willen wij ontwikkelingen faciliteren, ook voor activiteiten aan huis. In 2019 starten wij met de actualisering van onze Detailhandelsvisie als onderdeel van de Nota Economisch Beleid.	In 2019 hebben wij vijf verzoeken tot het starten van een bedrijf aan huis goedgekeurd. Waaronder een B&B en een verhuizing. In het buitengebied is het starten van een bedrijf aan huis tot 40m2 bij recht toegestaan (vergunningsvrij), zodoende hebben we niet altijd in beeld wat daar aan activiteiten aan huis is gestart.
Wij willen een goed vestigingsklimaat voor startende ondernemers.	Bekendheid geven aan de bedrijfscontact-functionaris als aanspreekpunt voor starters. De in 2019 te ontwikkelen website 'Ondernemen op de Bevelanden' kan starters behulpzaam zijn. Daarnaast willen wij ook in 2019 weer deelnemen aan de regionale Startersdag.	In plaats van een gezamenlijke Bevelandse website gaan we meer inzetten op het accountmanagement. We hebben in mei 2019 deelgenomen aan de Ondernemersdag (voorheen Startersdag).
Financieel en ambtelijk ondersteunen van Stichting Landschapspark Borsele.	Faciliteren van de Stichting Landschapspark Borsele en daarbij in gesprek gaan over de positionering van de Stichting Landschapspark Borsele als spil in de promotie van ons gebied.	Per 1 oktober 2019 is de Stichting Landschapspark Borsele verantwoordelijk voor de promotie van het Landschapspark Borsele. Wij faciliteren hiervoor de stichting en we leveren ambtelijke vertegenwoordiging in de adviesraad van de stichting. De toeristisch functionarissen werken per 1 oktober 2019 in opdracht van de Stichting Landschapspark Borsele.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Borgen van de promotie van Borsele.	De dialoog aangaan met de VVW. Inzicht krijgen in de besteding van de door ons verleende subsidie.	Wij hebben inzicht gekregen in de besteding van onze subsidie. De Zeeuwse gemeenten werden betrokken bij de plannen van de VVW voor een toekomstbestendige organisatie.
We willen de gemeente Borsele aantrekkelijk houden en maken om te ondernemen.	In de in 2019 op te stellen Nota Economisch Beleid (werktitel) zullen wij acties formuleren om de gemeente Borsele economisch aantrekkelijk te houden en op economisch gebied verder te promoten. Ook willen wij stevigere verbindingen leggen met bedrijven in het Sloegebied en Onderwijs. In de Nota Economisch Beleid wordt ook het benodigde budget gekoppeld aan de geformuleerde acties.	In 2019 hebben wij een bureau gekozen dat de Nota Economisch Beleid samen met ons op gaat stellen. Najaar 2019 is gebruikt om een economische “foto” van Borsele te maken, op basis van economisch gerelateerde cijfers.
Een sterk vestigingsklimaat en woonomgeving in Zeeland.	Ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan de doelstelling door middel van adhesiebetuiging aan door het Rijk te subsidiëren projecten en eventueel in de vorm van maatwerk door cofinanciering.	Geen bijzonderheden.
We willen de bestaande bedrijventerreinen aantrekkelijk houden voor ondernemers en daarmee ook proberen om leegstand tegen te gaan.	In overleg met ondernemers bezien welke terreinen in aanmerking komen voor een revitalisering en welke behoefte aan en bereidheid tot verbeteringen er bij de ondernemers leeft. In samenspraak prioritering hier in aanbrengen en de financiële mogelijkheden in kaart brengen.	Wij zijn gestart met een inventarisatie naar mogelijkheden om de bewegwijzering op bedrijventerreinen te verbeteren en op uniforme wijze aan te pakken. Uitvoering vindt in 2020 plaats.
Goedkope gemeente overschrijdend vervoer met hoge attractiewaarde.	Een financiële bijdrage leveren aan de Zomerbus.	Wij leverden een bijdrage aan de Zomerbus.
Gasten meer laten beleven en een beter inzicht krijgen in de belevenissen van de regio.	Een financiële bijdrage leveren aan de Zeelandpas.	De Zeelandpas was niet rendabel voor de VVW Zeeland en bestaat sinds 1 maart 2019 niet meer.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Stelleplas tot een aantrekkelijk recreatiegebied maken voor toeristen en inwoners.	Samen met de betrokken partijen het gebied rondom Stelleplas door ontwikkelen tot waardevolle recreatieplas en zo een recreatieve hotspot creëren.	Wij maakten een subsidiescan voor de plannen rondom Stelleplas. Hierdoor kregen we inzicht in de mogelijkheden voor het verwerven van subsidies en bijdragen. Wij leveren de cofinanciering voor het opstellen van een concreet projectplan. Dit wordt afgerond in 2020.
Promoten van de gemeente alsmede ook onze (streek)producten.	Faciliteren van de Stichting Landschapspark Borsele en daarbij in gesprek gaan over de positionering van de Stichting Landschapspark Borsele als spil in de promotie van ons gebied.	Per 1 oktober 2019 is Stichting Landschapspark Borsele verantwoordelijk voor de promotie van Borsele. Wij faciliteren de stichting en er is ambtelijke vertegenwoordiging in de adviesraad van de stichting.
Promoten van de gemeente alsmede ook onze (streek)producten.	Samenwerken met de vijf Bevelandse gemeenten om de regio toeristisch op de kaart te zetten.	Wij werkten samen met de vijf Bevelandse gemeenten op onder andere het gebied van promotie.
Financieel en ambtelijk ondersteunen van Stichting Landschapspark Borsele.	Samenwerken met de vijf Bevelandse gemeenten om de regio toeristisch op de kaart te zetten.	Per 1 oktober 2019 is Stichting Landschapspark Borsele verantwoordelijk voor de promotie van Borsele. Wij faciliteren de stichting en er is ambtelijke vertegenwoordiging in de adviesraad van de stichting.

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Toekomstbestendig maken van de eindpuntvoorziening van de SGB in Hoedekenskerke.	Het actualiseren van de eindpuntvoorziening zodat deze aansluit bij de beleving en wensen van de moderne consument.	De SGB liet de website actualiseren en vanaf najaar 2019 is de SGB begonnen met het uitvoeren van fase 1 uit het actualisatieplan. Intern onderzoeken wij de diverse opties voor de exploitatie van De Buffer. Dit wordt in 2020 verder opgepakt.

8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Gezond grondbedrijf dat invulling geeft aan ruimtelijke ambities van de gemeente.	<p>Verkopen / in erfpacht uitgeven van bouwgrond voor woningen.</p> <p>Plan Platepolder in Heinkensand in ontwikkeling brengen. Bij voldoende belangstelling andere plannen ontwikkelen.</p> <p>In samenwerking met marktpartijen stagnerende plannen vlottrekken.</p>	<p>Het aantal uitgegeven m2 woningbouwgrond is over alle plannen genomen iets hoger dan gepland. In Noordzak III is een woon-werkkavel verkocht. De gronduitgifte is niet gestagneerd als gevolg van de stikstofproblematiek. In het kader van de planontwikkeling van Platepolder zijn er informatie- en werkgroepbijeenkomsten georganiseerd met omwonenden, belanghebbenden en belangstellenden.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Lokale economie				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	170	160	156
3.1 Economische ontwikkeling	177	141	169	141
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	3	6	1	3
3.4 Economische promotie	161	234	189	204
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	114	409	434	395
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3.990	1.651	1.651	959
8.3 Wonen en bouwen	784	32	59	25
Totaal lasten	5.224	2.643	2.663	1.884
Baten				
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	184	238	272
3.1 Economische ontwikkeling	17	0	0	3
3.4 Economische promotie	36	24	44	63
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	3	0	0	5
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3.289	1.647	1.812	2.131
8.3 Wonen en bouwen	1.326	0	20	20
Totaal baten	4.665	1.856	2.115	2.493
Saldo programma	559	788	548	-609

Baten en lasten Lokale economie				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Eigendommen	523	29	56	56
Reserve Economische zaken	41	100	439	429
Reserve Toeristische recreatie	86	316	373	300
Reserve Bouwgrondexploitatie	947	0	5.054	5.142
Totaal baten reserves	1.596	445	5.923	5.928
Lasten				
Reserve Eigendommen	859	26	20	20
Reserve Economische zaken	0	0	364	364
Reserve Toeristische recreatie	0	0	13	0
Reserve Bouwgrondexploitatie	232	0	5.219	6.314
Totaal lasten reserves	1.090	26	5.615	6.698
Saldo reserves	-506	-420	-307	770
Totaal saldo programma	53	368	241	160

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 80.000 ten opzichte van de begroting.

Beheer overige gebouwen en gronden + € 38.000

Het voordeel is met name het gevolg van enkele grondverkoop eind 2019.

Economische ontwikkeling + € 21.000

De afwikkeling van het project Breedband internet viel € 3.000 mee. Daarnaast waren de kosten van promotionele activiteiten lager dan geraamd.

Bedijfsloket en bedrijfsregelingen -/- € 2.000

Dit taakveld heeft geen bijzondere afwijkingen.

Economische promotie + € 3.000

Dit taakveld heeft geen bijzondere afwijkingen.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie + € 44.000 na reserves € 10.000

Het project eindpuntvoorziening dat gedekt wordt uit reserves loopt nog. Voor de rest zijn er op dit taakveld geen bijzondere afwijkingen.

Bouwgrondexploitatie + € 897.000 na reserves € 4.000

De lasten en baten van dit product worden volledig toegerekend aan de bestemmingsplannen met een grondexploitatie en dit product is dus altijd in evenwicht. Jaarlijks worden alle bouwgrondexploitaties opnieuw beoordeeld. Dit heeft effect op de jaarlijkse winstbepaling conform de BBV-notities. Per saldo hebben wij een winst genomen van € 805.000. Jaarlijkse winsten en verliezen worden verrekend met de reserve bouwgrondexploitaties waardoor er een budgettair neutraal effect ontstaat. Van deze winst is € 89.000 toegevoegd aan de reserve Kwaliteit openbare ruimte. Uit overige contracten realiseerden we daarnaast € 279.000 aan opbrengsten voor bovenwijkse voorzieningen die aan de reserve Kwaliteit openbare ruimte zijn toegevoegd. De vennootschapsbelasting bedroeg € 88.000 en komt ten laste van de reserve bouwgrondexploitaties.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Subsidie Breedband internet	02-02-2017	46.000	-46.000	0	0	
Economische agenda	06-04-2017	10.000	0	0	10.000	10.000
Wandelpad Stelleplas	05-10-2017	25.000	0	24.850	150	
Borsele op de kaart	11-06-2015	32.319	20.000	52.319	0	
Toeristisch Recreatief actieplan	04-07-2019	0	100.000	0	100.000	100.000
Nota Economisch Beleid	05-09-2019	0	100.000	35.625	64.375	64.375
Eindpuntvoorziening SGB Hoedekenskerke	05-09-2019	0	250.000	200.000	50.000	50.000
Recreatieve hotspot Heinkenszand	05-09-2019		15.000		15.000	15.000
Coördinatiegroep Bevelanden Recreatief	05-09-2019		10.000		10.000	10.000
Stichting Landschapspark Borsele	05-09-2019		35.000	35.000	0	
Marketing en promotie stoomtrein	05-09-2019	0	8.000	8.000	0	
Grond eindpuntvoorziening Hoedekenskerke	05-09-2019	0	17.870	12.300	5.570	5.570

Subsidie breedband internet

Het project is afgesloten. Er zijn 178 adressen aangesloten in het buitengebied van Borsele.

Economische agenda

Het budget is beschikbaar voor de gezamenlijke website voor ondernemen op de Bevelanden.

Wandelpad Stelleplas

Het wandelpad is aangelegd en afgerekend.

Borsele op de kaart

Het project had een looptijd van 2015 tot en met 2019. Het project heeft een impuls gegeven aan de toeristische recreatieve ontwikkelingen in Borsele.

Toeristisch Recreatief actieplan

Het actieplan is een coproductie van de Stichting Landschapspark Borsele en de gemeente Borsele. Voor 2020 is € 70.000 beschikbaar en voor de jaren 2021 t/m 2023 ieder jaar € 10.000 voor de uitvoering van de gemeentelijke taken (fysieke elementen) uit het actieplan.

Nota Economisch Beleid

In oktober 2019 is een aanvang gemaakt met de opstelling van de Nota Economisch Beleid en wordt in 2020 afgerond en gepresenteerd.

Eindpuntvoorziening SGB Hoedekenskerke

In 2019 is een voorschot van € 200.000 uitgekeerd voor het projectplan “Stomen door het landschapspark”. Voor 2020 is nog € 50.000 beschikbaar.

Recreatieve hotspot Heinkenszand

De stichting is opgericht. Het bedrag is nog beschikbaar voor verdere aanloopkosten in 2020.

Coördinatiegroep Bevelanden Recreatief

Het bedrag zal in 2020 door de coördinatiegroep ingezet worden.

Stichting Landschapspark Borsele

Het bedrag is in oktober 2019 beschikbaar gesteld voor het Landschapspark Borsele.

Marketing en promotie stoomtrein

Het beschikbare bedrag is uitgekeerd ter verbetering van de marketing van de SGB.

Grondaankoop eindpuntvoorziening Hoedekenskerke

De grondtransactie aan de Veerweg heeft plaatsgevonden in november 2019.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
lokale economie	Delta NV
	NV North Sea Port
	NV economische impuls Zeeland

Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport

4.1 Openbaar basisonderwijs

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Op grond van onze wettelijke verantwoordelijkheid waarborgen we de continuïteit en het specifieke karakter van het openbaar onderwijs.	We houden een vinger aan de pols bij het openbaar onderwijs. We doen dit aan de hand van de diverse rapportages die de stichting periodiek aanlevert.	We ontvingen de kwartaalrapportages 2019 ter kennisneming. Het resultaat is in lijn met de begroting van het openbaar onderwijs.

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Kwalitatief goede schoolgebouwen.	Samen met de schoolbesturen gaan we de meerjarenonderhoudsplanningen van de scholen in 2019 actualiseren. Via de beheercommissies van de brede scholen (11) maken we afspraken over de uitvoering van deze meerjarenonderhoudsplanningen. Bij de overige schoolgebouwen ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering bij de schoolbesturen. Hierover zijn afspraken gemaakt, die vastliggen in overeenkomsten.	In de beheercommissies maakten we afspraken over het uit te voeren onderhoud in 2019. Dit onderhoud voerden we uit. We actualiseerden de meerjarenonderhoudsplanningen. Deze bespraken we in het najaar 2019 in de beheercommissies. We maakten afspraken over het uit te voeren onderhoud in 2020. We voerden via de overeenkomsten 'onderhoud schoolgebouwen' diverse onderhoudswerkzaamheden uit op de scholen.
Realiseren van een brede school/IKC Nieuwdorp.	Via het Masterplan Nieuwdorp onderzoeken we de mogelijkheden voor renovatie of nieuwbouw van het schoolgebouw van De Regenboog en de meest geschikte locatie hiervoor. Hierbij is het de bedoeling om het schoolgebouw energieneutraal te maken.	Voor het Masterplan Nieuwdorp maakten we een projectplan. U stelde dit projectplan vast en stelde een krediet beschikbaar voor de uitvoering van de eerste fase. De nieuwbouw van een schoolgebouw (IKC – Integraal Kindcentrum) is onderdeel hiervan. We begonnen met de voorbereidingen voor het realiseren van het IKC samen met onze stakeholders.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Leerlingen uit het speciaal onderwijs zelfstandig laten reizen met het openbaar vervoer en/of de fiets.	Leerlingen enthousiasmeren en ondersteunen om uit te stromen naar ov en/of fiets. We zetten hiervoor maatwerk in. Dit doen we in samenwerking met ov-ambassadeurs.	We werken voortdurend samen met scholen voor speciaal onderwijs om leerlingen uit te laten stromen naar openbaar vervoer of hen te laten fietsen. We zetten daarbij in op de eigen kracht van leerlingen en hun ouders.
Regionale afstemming van beleid van de schoolbesturen en de gemeenten in de Oosterschelderegio, op de terreinen aansluiting onderwijs-zorg, leerplicht, doorgaande lijn, leerlingenvervoer en onderwijshuisvesting.	We voeren overleg via de Regionale Educatieve Agenda. De vastgestelde regionale notities voeren we in 2019 uit en gaan we evalueren.	We voerden een aantal REA overleggen. We evalueerden de vastgestelde notities. We gaan deze actualiseren.
Voldoende en kwalitatief voorschools aanbod voor peuters met een (risico op) ontwikkelingsachterstand en een zo groot mogelijke deelname van (doelgroep)kinderen in de leeftijd van 2-4 jaar, zodat kinderen zonder of met een kleinere achterstand in het basisonderwijs starten.	In 2019 start een nieuwe OAB-beleidsperiode. We gaan samen met de gemeenten in de Oosterschelderegio een meerjarenbeleidsplan 2019-2022 opstellen met een lokale invulling. Hierin nemen we in ieder geval mee: de doelgroepdefinitie, de wijze van toeleiding, de wijze van subsidiëring, invulling van de het verplichte aanbod van 16 uur VVE en monitoring.	We stelden een Bevelands OAB-beleidsplan (onderwijsachterstandenbeleid) op voor de periode 2020-2022. Dit leggen we nog aan u voor. We maakten Bevelands-breed afspraken over werkwijzen, doelgroepdefinitie, wijze van toeleiding, wijze van subsidiëring, invulling van het verplichte aanbod van 16 uur VVE en monitoring. We betrokken hierbij het onderwijsveld, de kinderopvang en de GGD. We zijn bezig met het opstellen van de lokale paragraaf. Hierin leggen we verbanden met andere gemeentelijke beleidsvelden die raakvlakken hebben met het onderwijsachterstandenbeleid/VVE. We verstrekten subsidies voor de uitvoering van de VVE.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Extra ondersteuning aan basisscholen gericht op verbetering van de schoolorganisatie of het onderwijs.	We subsidiëren twee schoolbegeleidingsdiensten (RPCZ en Driestar educatief). Deze ondersteunen de basisscholen in onze gemeenten. Voor 2019 en verder gaan we met de schoolbegeleidingsdiensten en het onderwijsveld afspraken maken over de inzet van onze subsidie.	We sloten met de schoolbegeleidingsdiensten RPCZ en Driestar Educatief nieuwe overeenkomsten voor de periode 2019-2022. Hierin legden we afspraken vast over de inzet van onze subsidies.
Voorkomen van schooluitval, voorkomen van thuiszitten, een startkwalificatie of behalen van het hoogst mogelijke niveau voor iedere leerling.	Het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) voert voor ons alle uitvoerende taken op het gebied van leerplicht en RMC uit. We verstrekken jaarlijks een bijdrage aan het RBL. We overleggen met het RBL over het te voeren beleid. De nadruk ligt op preventie.	We voerden een aantal malen overleg met het RBL over de uitvoering van de taken. Ook voerden we overleg over de financiële stukken van het RBL. We verstrekten onze financiële bijdrage aan het RBL.
Overleg met de schoolbesturen en kinderopvangorganisaties over het lokaal onderwijsbeleid met als doel informatie-uitwisseling en afspraken over beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering.	We voeren periodiek overleg met de schoolbesturen en de kinderopvang via de Overleggroep Lokaal Onderwijsbeleid (OLOB).	De OLOB kwam drie keer bij elkaar. De schooldirecteuren waren aanwezig bij één van de overleggen. We bespraken de volgende onderwerpen: ontwikkelingen jeugdzorg, ontwikkelingen verwijsindex, onderwijshuisvesting, logopedisch spreekuur, ontwikkelingen IKC, onderwijsachterstandenbeleid en schoolbegeleiding.
In stand houden van de basisscholen.	De verantwoordelijkheid voor het in stand houden van de scholen ligt bij de schoolbesturen. We proberen door flankerend onderwijsbeleid (b.v. huisvesting, brede school/IKC) de schoolbesturen hierin te ondersteunen.	We ondernamen geen specifieke acties. We spraken met een schoolbestuur waarin zij hun zorgen hebben geuit over het lerarentekort. Wij wachten op cijfermateriaal van dit schoolbestuur.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Samenwerking tussen scholen en andere partijen op het gebied van opvang en zorg, teneinde de ontwikkelingskansen van kinderen te verbeteren.	We organiseren buitenschoolse activiteiten via BONS. We participeren in het IKC-fonds en beslissen mee over de aanvragen die hiervoor worden gedaan. Onze bredeschoolcoördinator neemt deel aan het structurele overleg tussen de partners in de brede scholen.	We organiseerden 156 BONS-activiteiten. 1.250 kinderen namen hieraan deel. De activiteiten voorzien in een behoefte. De regiegroep IKC-fonds kwam drie keer bij elkaar. Onze bredeschoolcoördinator nam deel aan een aantal bredeschooloverleggen.

5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Sterke, vitale en financieel gezonde sportverenigingen	Ondersteunen van sportverenigingen en hun vrijwilligers door onze verenigingsondersteuners, onder andere door actief contacten te leggen en te onderhouden met de sportverenigingen en de sportbonden, het stimuleren van samenwerking en het (vraaggericht) organiseren van cursussen en bijeenkomsten.	In 2019 is verder uitvoering gegeven aan het plan van aanpak Verenigingsondersteuning. Door de nauwe contacten is ook een intensievere samenwerking ontstaan tussen verenigingen en gemeenten. Zo zetten meer dan tien verenigingen zich op regelmatige basis in voor naschoolse projecten en/of vakantieactiviteiten. Ook is er een regionale klankbordgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van sportverenigingen uit de gemeenten Kapelle, Reimerswaal, Goes en Borsele. Evaluatie van het plan van aanpak nemen wij mee in de evaluatie van de nota sport en bewegen. Deze evaluatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2020.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
We willen de kwaliteit van het bewegingsonderwijs verbeteren	Een visie ontwikkelen op het bewegingsonderwijs, in samenwerking met de Borselse basisscholen	In het voorjaar van 2019 hebben wij een plan van aanpak Bewegingsonderwijs opgesteld en in het tweede halfjaar van 2019 is hier uitvoering aan gegeven. Scholen krijgen uitsluitend ondersteuning op het gebied van het bewegingsonderwijs wanneer zij voldoen aan bepaalde voorwaarden.
De gemeente Borsele op de kaart zetten als zijnde een gemeente waar veel te doen is op het gebied van sport en bewegen.	Het organiseren van een grootschalig evenement op het gebied van sport en bewegen, in samenwerking met uiteenlopende partijen en passend bij de identiteit van de gemeente Borsele.	In 2019 is een grootschalig project georganiseerd: de ZLM-tour op 20 juni 2019. De dag is succesvol verlopen.
Inwoners van de gemeente Borsele zijn op de hoogte van het aanbod van sport en bewegen in de gemeente Borsele in het algemeen en van Borsele Beweegt in het bijzonder.	Maken van een promotiefilm van Borsele Beweegt.	Tot op heden is er nog geen promotiefilm gemaakt. De reden hiervan is dat de huisstijl van de gemeente Borsele en ook die van Borsele Beweegt recent gewijzigd is. We bekijken in 2020 of het maken van een promotiefilm nog steeds gewenst is.
We willen organisaties in Borsele, onder andere middels een subsidieverordening, stimuleren activiteiten en evenementen te organiseren op het gebied van sport en bewegen om op die manier een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid.	Opstellen van een subsidieverordening	We hebben een concept subsidieverordening opgesteld. In verband met de bezuinigingen is deze nog niet definitief vastgesteld.
Het inzetten van een sportambassadeur	De mogelijkheid onderzoeken om een Borselse sportambassadeur in te zetten	We hebben bij meerdere Zeeuwse gemeenten geïnformeerd naar de inzet van een sportambassadeur. Al deze gemeenten gaan hier anders mee om. Wij moeten nog een keuze maken of we daadwerkelijk een sportambassadeur willen inzetten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Inwoners stimuleren om meer te sporten en bewegen in de openbare ruimte.	De mogelijkheden onderzoeken om nadrukkelijk aandacht te besteden aan het realiseren van een beweegvriendelijke omgeving.	We realiseerden in de afgelopen jaren verschillende faciliteiten om mensen te laten sporten en bewegen in de openbare ruimte, zoals een tweetal beweegtuinten, een wandelpad rondom Stelleplas en een mountainbikeroute. We willen hier binnenkort nadrukkelijker aandacht aan besteden, mede met het oog op de nieuwe Omgevingswet.
We willen het aantal combinatiefuncties continueren en indien mogelijk uitbreiden.	Een passend aanbod op leefstijl ontwikkelen dat aansluit bij het Nationaal Sportakkoord en de uitbreidingsmogelijkheden van de rijksstimuleringsregeling combinatiefuncties te benutten.	We continueren het aantal fte's combinatiefunctionarissen. Bovendien hebben we de wens uitgesproken om dit aantal – indien mogelijk – nog verder uit te breiden. Het Zeeuws Sportakkoord is op 7 maart 2019 ondertekend. Inmiddels hebben we vanuit het Rijk middelen ontvangen om ook een lokaal sportakkoord te gaan opstellen. Dit moet in 2020 gereed zijn.
De leefstijl, het zelfvertrouwen en de zelfwaardering onder re-integratie cliënten uit de participatieladder treden 1-2 met een ongezonde leefstijl verbeteren en hun sociale netwerk uitbreiden.	Uitvoeren van de methode volgens het project Stap je Fitter door de leefstijlcoach, in samenwerking met diverse partijen.	Door personeelwisseling zijn de voorbereidingen voor dit project pas in het najaar van 2019 gestart. Wij gaan in 2020 verder met dit project.

5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Zorgen voor voldoende en geschikte accommodaties voor sport en bewegen.	Onderzoek doen naar de noodzaak en eventuele mogelijkheden tot optimaliseren van het gebruik van het sportcomplex in Heinkenszand.	De gemeenteraad heeft bij de behandeling van de kadernota ingestemd met de wens tot de aanleg van een kunstgrasveld in Heinkenszand. Nadere besluitvorming zal nog plaatsvinden.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Aantrekkelijk cultuurbeleid voor inwoners en toeristen.	Uitvoering van de nota “Borsele Cultureel in beeld”.	Op basis van de Cultuurnota zijn projectsubsidies verleend aan de Stoomtrein Goes-Borsele en Stichting Musea de Bevelanden. Een aantal kunstwerken is opgeknapt. Het restantbudget is beschikbaar voor de uitvoering van de nota ‘Borsele Cultuur in beeld’ 2017 – 2020.
Kinderen mogelijkheid geven tot muziekonderwijs.	De Zeeuwse Muziekschool subsidiëren. Deelname en subsidiëren regionale programma Kunst- en Cultuureducatie.	Wij hebben deelgenomen aan een project in het kader van Age friendly city’s (radio geluk), georganiseerd door de Zeeuwse Muziekschool. Ondanks positieve resultaten is het project uit financiële overwegingen niet verlengd. Deelname wordt voortgezet.
Alle inwoners kunnen gebruik maken van kwalitatief goede bibliotheekfunctie.	Instandhouding huidig bibliotheek aanbod waarbij we in het bijzonder inzetten op de jeugd via de bibliotheek op school.	In 2019 is deelgenomen aan het project Boekstartcoaches. In verband met de positieve resultaten is besloten dit project in 2020 te verlengen.

5.4 Musea

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Musea en evenementen die betrokken zijn bij lokale historie stimuleren.	In 2019 de subsidieregeling herzien en onderzoeken of het mogelijk is een structurele subsidieregeling voor onze musea te realiseren.	Evaluatie van de bestaande subsidieregeling heeft ertoe geleid dat wij met ingang van 2020 over gaan tot structurele subsidieverlening aan musea.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Vanuit de rijksoverheid zijn wij verplicht een regionale omroep te bekostigen.	Bekostiging van de in gezamenlijkheid met omliggende gemeenten aangewezen regionale omroep met maximaal de van het rijk ontvangen middelen.	Het Commissariaat voor de media heeft een zendmachtiging verleend aan Streekomroep De Bevelanden. Bekostiging vindt plaats vanaf 1 juni 2019.

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een afname van het aantal speeltoestellen, conform de nota Spelenderwijs.	Opstellen van een tussenevaluatie om te kijken wat de exacte stand van zaken is zodat we gericht actie kunnen ondernemen. Uiteraard gebeurt dit in nauwe samenwerking met de speeltuinverenigingen.	De nota Spelenderwijs is volop in uitvoering. Er is extra aandacht besteed aan de communicatie en het oplossen van gebreken die voortkomen uit inspecties. We hebben samen met alle speeltuinverenigingen het beleid en de samenwerking geëvalueerd. Daarnaast zijn er nieuwe gebruiksovereenkomsten afgesloten zodat afspraken en verantwoordelijkheden duidelijk zijn voor alle betrokken partijen. We hebben in samenwerking met de speeltuinvereniging Kwadendamme en de Mgr. Heyligersschool bij het Tiny Forest een groene speelplek gerealiseerd. Ook zijn de werkzaamheden afgerond voor de groene speelplek op het AMAC-terrein in 's-Heerenhoek.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Verbreden van de dorpshuisfunctie.	<p>In overleg met de inwoners, beheerders en besturen werken aan nieuwe activiteiten die de leefbaarheid bevorderen.</p> <p>Daar waar behoefte is aan het opknappen van het dorpshuis denken we mee.</p>	<p>De renovatie van dorpshuis 'Van Hattumhuis' in Ellewoutsdijk is in de eerste helft van 2019 afgerond.</p> <p>In de zomervakantie is bij de geplande vervanging van de sportvloer van het dorpshuis Lewedorp gebleken dat er ernstige gebreken zijn aan de constructieve vloer. Onderzoeken zijn uitgevoerd en de aanbesteding is in gang gezet.</p> <p>In het kader van Borsele met Elkaar is er een start gemaakt met het ontplooiën van (inloop)activiteiten in diverse dorpshuizen.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
4.1 Openbaar basisonderwijs	23	3	3	-25
4.2 Onderwijshuisvesting	940	859	956	970
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.525	1.608	1.609	1.609
5.1 Sportbeleid en activering	330	194	269	313
5.2 Sportaccommodaties	718	687	714	759
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	250	269	325	269
5.4 Musea	34	2	2	55
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	104	66
5.6 Media	674	695	705	664
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	315	252	262	298
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.540	1.606	1.615	1.600
Totaal lasten	6.349	6.174	6.561	6.578

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Baten				
4.1 Openbaar basisonderwijs	1	0	0	1
4.2 Onderwijshuisvesting	75	117	117	81
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	194	163	337	327
5.1 Sportbeleid en activering	30	0	0	2
5.2 Sportaccommodaties	67	72	72	118
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	44	3
5.6 Media	57	58	58	58
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	55	5	5	18
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	264	275	275	268
Totaal baten	745	690	908	877
Saldo programma	5.604	5.484	5.653	5.701
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Huisvesting basisonderwijs	53	53	1.726	1.726
Reserve Lokaal onderwijsbeleid	37	50	67	67
Reserve Leerlingenvervoer	11	0	0	0
Reserve Bibliotheek	0	0	12	0
Reserve Sportbeleid	52	0	75	75
Reserve Kunst en Cultuur	31	0	116	113
Reserve Dorpshuizen	0	0	100	0
Totaal baten reserves	184	103	2.096	1.981

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
Reserve Huisvesting basisonderwijs	0	0	1.728	1.696
Reserve Lokaal onderwijsbeleid	0	0	104	98
Reserve Sportbeleid	0	0	20	20
Totaal lasten reserves	0	0	1.852	1.813
Saldo reserves	-184	-103	-244	-168
Totaal saldo programma	5.419	5.381	5.410	5.533

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 124.000 ten opzichte van de begroting.

Openbaar onderwijs + € 29.000 en onderwijshuisvesting -/- € 18.000.

Deze twee posten moeten met elkaar worden gezien, geen bijzonderheden.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken -/- € 4.000

Sportbeleid en activering -/- € 42.000

Dit betreft de afronding van de Sportnota 2016 – 2019. De afronding was niet eerder geraamd in 2019.

Sportaccommodaties + € 1.000

Cultuurpresentatie + € 53.000 en musea -/- € 53.000

Deze twee posten moeten met elkaar worden gezien

Op deze taakvelden hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Cultureel erfgoed -/- € 3.000

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Media + € 29.000

De subsidie en de kosten van het beheer onroerende goed van de bibliotheek waren lager dan geraamd.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie -/-€ 23.000

De lasten op product evenementen waren hoger. Met name de lasten van energie en water van de diverse aansluitingen in de dorpen waren € 13.000. Daarnaast waren de lasten van de personele inzet voor diverse evenementen was hoger.

Samenkracht en burgerparticipatie + € 8.000

Op dit taakveld zijn geen bijzondere afwijkingen.

De kosten van subsidies en beheer en onderhoud van de dorpshuizen/gymzalen bleven binnen de raming.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Onderwijsachterstandenbeleid	13-07-2017	17.000	266.000	185.509	97.491	97.491
Sport en bewegen 2016 - 2019	06-12-2018	25.000	29.000	51.437	2.563	
Integrale Kindcentra	01-11-2018	0	50.000	50.000	0	
Cultuur in beeld	06-04-2017	90.673	0	55.436	35.237	35.237
Herdenking Slag om de Schelde	07-02-2019	0	60.000	57.902	2.098	2.098
Dorpshuis Ellewoutsdijk	01-03-2018	121.412	47.800	165.905	3.307	
Dorpshuis Lewedorp	12-12-2019	0	100.000	0	100.000	100.000
Masterplan Nieuwdorp	05-09-2019	0	11.047.000	50.494	10.996.506	10.996.506

Onderwijsachterstandenbeleid

De beleidsperiode voor het onderwijsachterstandenbeleid is van rijkswege verlengd. We ontvingen in 2019 een rijksbijdrage van € 182.493. Dit bedrag hebben we toegevoegd aan het projectbudget. Het restant van het projectbudget bedraagt € 97.491. Dit bedrag nemen we mee naar het 2020.

Het activiteitenplan VVE 2019 is door Kibeo, Prokino en RPCZ uitgevoerd.

Sport en bewegen 2016 - 2019

Het projectbudget was op 31 december 2019 volledig besteed.

Integrale Kindcentra

De bijdrage aan het IKC-fonds is uitgekeerd.

Cultuur in beeld

Het restant is beschikbaar voor de uitvoering van het projectbudget op basis van de nota “Borsele, cultuur in beeld 2017 – 2020”.

Herdenking “Slag om de Schelde”

Het bedrag is beschikbaar gesteld voor het plan van aanpak in het jubileumjaar.

Dorpshuis Ellewoutsdijk

Het dorpshuis is verbouwd en geopend.

Dorpshuis Lewedorp

Voor de vervanging van de constructieve vloer van de grote zaal in het dorpshuis is € 100.000 beschikbaar.

Masterplan Nieuwdorp

Voor de uitvoering van de eerste fase van het Masterplan is € 11.047.000 beschikbaar. De kostenraming is vastgesteld als financiële leidraad bij de uitwerking van de verschillende deelprojecten. Eventuele overschotten op het jaarlijks budget worden doorgeschoven naar een volgend jaar ter dekking van eenmalige kosten of voor het uitvoeren van onderdelen uit het projectplan die niet in de 1^e fase zijn opgenomen.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
Leefbaarheid onderwijs cultuur en sport	Sportfondsen Borsele BV Stichting Omnisscholen Samenwerkingsverband welzijnszorg oosterschelderegio Regionaal bureau leerplicht

Programma Werk en inkomen

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>We voldoen aan de taakstelling, huisvesting statushouders, die wij vanuit het Rijk opgelegd krijgen.</p>	<p>We zetten in op de integratie van statushouders door met onze lokale netwerken eerder aan te sluiten bij de maatschappelijke begeleiding vanuit Stichting Vluchtelingenwerk.</p>	<p>Ondanks pogingen om met ons welzijnswerk eerder aan te sluiten bij de maatschappelijke begeleiding vanuit Stichting Vluchtelingenwerk werden we nog niet vaak benaderd door Vluchtelingenwerk. Wel zijn er door extra inzet door het Werkgeversservicepunt op jobhunting en accountmanagement voor statushouders meer statushouders aan het werk geholpen.</p>

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Inwoners met een laag inkomen stimuleren zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun financiële situatie.</p>	<p>We maken inwoners bewust van de mogelijkheden voor aanvullende inkomensvoorzieningen via de afdeling Werk, Inkomen & Zorg (WIZ) van GR de Bevelanden.</p> <p>Door middel van een stevige poortwachterfunctie en de inzet van re-integratie trachten we de uitkeringsbestanden te stabiliseren.</p> <p>We zetten in op activiteiten ter voorkoming van armoede en schulden door vroegsignalering van schulden en het stimuleren van een actieve leefstijl om sociaal isolement en ongezonde leefstijl door armoede te voorkomen dan wel te verminderen.</p>	<p>We hebben een huis-aan-huisfolder verspreid met informatie over alle inkomensregelingen via WIZ.</p> <p>In 2019 hebben we diverse afgehandelde meldingen tegengehouden binnen de poortwachter functie. Dat betekent dat we personen - die zich melden voor een uitkering - hebben gewezen op voorliggende voorzieningen, ofwel andere vormen van inkomen dan bijstand.</p> <p>We zien een stijging van het uitkeringsbestand 2019 van 212 naar 268.</p> <p>We zijn per 1 januari 2019 aangesloten bij het Startpunt Geldzaken van het Nibud.</p> <p>We hebben met onze Borselse zorgprofessionals in het sociaal domein een bijeenkomst belegd over de signalen van armoede. We hebben een kennismakingsbijeenkomst georganiseerd met de klantmanagers Werk en Inkomen, vrijwilligers van de vrijwillige thuisadministratie en de welzijnsmedewerkers vanuit het VrijwilligersHuis.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Kinderen mogen niet de dupe worden van de financiële situatie van hun ouders.</p>	<p>We zorgen voor een volledig 'kindpakket' voor kinderen in armoedegezinnen door subsidiëring van partijen die zich richten op voorzieningen voor kinderen. Ook organiseren we lokaal activiteiten waardoor kinderen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Voorbeelden hiervan zijn: Bons (Borsele Na School; laagdrempelige naschoolse activiteiten), de vakantieregeling voor minima, de Stichting Leergeld, het Jeugdfonds Sport & Cultuur, de Kledingbank, de Voedselbank en Kinderkamp Borsele.</p>	<p>Voor gezinnen met kinderen is ook in 2019 de jaarlijkse vakantieregeling vastgesteld. We voerden deze uit in samenwerking met de Stichting Vakanties Minima Walcheren.</p> <p>We verstrekten subsidie aan de stichting Leergeld Oosterschelderegio. Met een subsidie van de gemeenten helpen zij kinderen waarvan de ouders niet of onvoldoende financiële middelen hebben om schoolspullen en -activiteiten te betalen.</p> <p>We nemen als Borsele deel aan een werkgroep armoedebestrijding bij kinderen, met als doel de huidige regelingen te optimaliseren. We hebben afspraken gemaakt met de aandachtsfunctionaris armoede vanuit de Jeugd Gezondheidszorg. Als er tijdens de reguliere contactmomenten gezinnen zijn die hiervoor in aanmerking komen, zullen zij deze actief wijzen op de mogelijkheden.</p>

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>We leiden onze inwoners toe naar een zo duurzaam en hoog mogelijke arbeidsparticipatie dan wel maatschappelijke participatie.</p>	<p>We geven uitvoering aan de zogeheten baanafspraken. Dat wil zeggen dat we personen met een arbeidshandicap plaatsen in reguliere banen.</p> <p>Voor de doelgroep jonggehandicapten met arbeidsvermogen hebben we een sluitende aanpak in samenwerking met de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, het praktijkonderwijs en het UWV.</p>	<p>Uit de laatste stand van zaken maken we op dat alle Bevelandse gemeenten voldoen aan het opgelegde percentage van de Quotumwet. Dat is overigens vrijwel volledig afhankelijk van de inhuur bij de Betho. De Quotumwet is van toepassing op de overheidssector voor het realiseren van banen voor arbeidsgehandicapten: de zogeheten baanafspraken.</p>

6.5 Arbeidsparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Onze inwoners naar een zo duurzaam en hoog mogelijke arbeidsparticipatie te begeleiden.</p>	<p>Inwoners met een uitkering zijn verplicht om mee te werken aan hun re-integratie. Als zij niet aan deze verplichtingen voldoen leggen we hen een maatregel op: een korting op de uitkering. We begeleiden inwoners naar betaald werk en maatschappelijke participatie waarbij we zo nodig een inkomensvoorziening op basis van de Participatiewet bieden.</p> <p>Jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie geven we de mogelijkheid voor een zogeheten kwalificerend traject (minimaal havo/vwo of mbo-niveau 2). We doen dit in samenwerking met het Regionaal Bureau Leerplicht Oosterschelderegio.</p>	<p>De afdeling WIZ van GR de Bevelanden bracht het gehele uitkeringenbestand in beeld. Daardoor hebben we een goed beeld van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het zorgbestand: de treden 1 en 2 van de zogeheten participatieladder; - De problematiek die behoort bij deze doelgroepen. <p>Vastgesteld is dat we behoefte hebben aan beleidskeuzen voor deze doelgroepen. Een brainstormbijeenkomst met WIZ, gemeenten en portefeuillehouders heeft plaats gevonden. Verdere acties volgen in 2020.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Werk en inkomen				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	87	52	96	95
6.3 Inkomensregelingen	4.378	4.599	4.474	4.576
6.4 Begeleide participatie	1.592	1.445	1.507	1.547
6.5 Arbeidsparticipatie	577	493	550	524
Totaal lasten	6.635	6.589	6.628	6.742
Baten				
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	1.768	1.578	1.640	1.640
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	-3	3
6.3 Inkomensregelingen	3.241	3.266	3.157	3.036
6.4 Begeleide participatie	167	62	62	201
Totaal baten	5.176	4.906	4.856	4.880
Saldo programma	1.458	1.683	1.772	1.862
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Inkomensvoorziening	166	0	19	19
Totaal baten reserves	166	0	19	19
Lasten				
Totaal lasten reserves	0	0	0	0
Saldo reserves	-166	0	-19	-19
Totaal saldo programma	1.292	1.683	1.753	1.843

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 90.000 ten opzichte van de begroting.

Algemene uitkering en overige uitkeringen € 0

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Samenkracht en burgerparticipatie + € 7.000

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Inkomensregelingen -/- € 223.000

De verwachte rijksvergoedingen zijn lager dan begroot, voor de BUIG € 75.000 en de BBZ € 45.000

Daarnaast zijn de lasten aanzienlijk hoger (€ 103.000).

Inzake de BBZ (Bijstandsbesluit Zelfstandigen) is dit het gevolg van een dalend debiteurensaldo.

In de administratie van de WIZ betekent een toename van de debiteuren (voor zover niet gecompenseerd uit rijksvergoeding) een bate in onze administratie. In het verleden (met name in de 'crisis'-jaren) zijn de vorderingen en dus de baten fors toegenomen. Dit heeft in die jaren geleid tot een voordelig saldo op het beleidsproduct inkomensvoorziening. Voordelen hiervan zijn in die jaren toegevoegd aan de reserve inkomensvoorziening.

Begeleide participatie + € 91.000

Dit verschil kwam enerzijds door hogere bijdragen aan de Betho van € 47.000 en anderzijds door een hogere winstuitkering van € 138.000 van de Betho. Er was € 62.000 geraamd. In totaal ontvangen wij € 200.000.

Arbeidsparticipatie + € 26.000

De bijdrage aan de Betho viel € 26.000 lager uit dan de raming.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
werk en inkomen	De Betho
	Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Programma Zorg

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>We ondersteunen op participatie gerichte burgerinitiatieven, vrijwilligers en mantelzorg.</p>	<p>Onze welzijnsmedewerkers werken vanuit Borsele Voor Elkaar aan het opbouwen van een stevig sociaal netwerk in de dorpen (doorontwikkeling project Zorgzame Dorpen). We leggen daarbij de nadruk op het betrekken van vrijwilligers en lokale partners zoals ondernemers, thuiszorgorganisaties, huisartsen, verenigingen en dorpshuizen.</p>	<p>Onze Borsele-Voor-Elkaar-welzijnsmedewerkers waren actief in de dorpen in de ondersteuning van verschillende burgerinitiatieven (waaronder B2030). Zij woonden daarvoor verschillende dorpsactiviteiten en -bijeenkomsten bij om contacten te leggen. Zij kregen steeds meer bekendheid in de dorpen en werden vaker gevonden voor vragen en signalen.</p> <p>In het kader van preventie organiseerden we een bijeenkomst met de kerken, in het licht van Eén Tegen Eenzaamheid. We kregen als opbrengst waardevolle (nieuwe) contacten. Deze spelen een belangrijke rol in het opvangen van signalen van zorg.</p> <p>Ook maakten we een start met de verkenning van de mogelijkheden voor preventieve huisbezoeken voor 75-plussers en Welzijn op Recept.</p>
<p>Onze (kwetsbare, eenzame) inwoners stimuleren zelf de regie over hun leven te nemen, door vroeg te werken aan een stevig sociaal netwerk in hun eigen omgeving.</p>	<p>We doen dit door onder andere door algemene laagdrempelige activiteiten aan te bieden vanuit het VrijwilligersHuis en Borsele Beweegt. We bieden ondersteuning aan vrijwilligers en mantelzorgers. We zetten continue in op het werven van vrijwilligers met behulp van een online dienstenplatform Borsele Voor Elkaar.</p>	<p>Via het werkplan van ons VrijwilligersHuis gaven we uitvoering aan verschillende projecten, zoals dementievriendelijk Borsele, wandelprojecten en lotgenotencontact.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Mensen met een zorg- en hulpbehoefte ondersteunen om zo lang mogelijk in hun eigen vertrouwde omgeving te kunnen blijven wonen.</p>	<p>Samen met betrokken partners geven we inhoudelijk en financieel invulling aan een nieuwe benadering van de welzijnsactiviteiten. Daarbij haken we aan bij ons project Borsele Met Elkaar waarbij een preventieve aanpak van eenzaamheid en activiteiten voor onze kwetsbare inwoners samenkomen. Dit sluit ook aan bij het actieprogramma Eén Tegen Eenzaamheid zoals door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is gepresenteerd.</p>	<p>We legden contact met onze zorgpartners om te kijken naar combinaties van activiteiten en voorzieningen met betrekking tot welzijnsactiviteiten. We ondersteunden de eerste initiatieven voor activiteiten die door inwoners in Oudelande zijn georganiseerd.</p>
<p>Het vorm geven van de verbinding tussen preventie en zorg, door een koppeling te maken tussen het preventieve Jeugd- en Jongerenwerk met lichte ambulante begeleiding van jongeren.</p>	<p>We onderzoeken onder andere of de jongerenwerker een positieve bijdrage kan leveren bij de overgang naar jongvolwassenheid (beleid overgang 18-/18+).</p>	<p>De beleidsnota Jongvolwassenen is vastgesteld. Als een jongere in een kwetsbare positie 18 jaar wordt, valt hij of zij in veel gevallen niet meer onder de Jeugdwet en verlaat de beschermde omgeving van school en jeugdhulp. In verschillende acties is beschreven hoe we het beleid hieromtrent vormgeven. Sinds september 2019 krijgen alle 17-jarigen een verjaardagskaart waarbij zij informatie krijgen over diverse regelingen. Bij hulpvragen kunnen zij contact opnemen met onze jeugd- en jongerenwerker.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een breed opgezet aanbod en systeem waarmee we in een vroeg stadium in hulpvragen kunnen voorzien om inzet van dure zorg te voorkomen.	We zetten in op bekendheid van de algemene (preventieve) voorzieningen en investeren in een breed netwerk met onze zorgpartners en vrijwilligers waardoor formele en informele zorg goed op elkaar aansluiten. Signalering, samenwerking en doorverwijzing binnen verschillende werkvelden in het sociaal domein worden daardoor steeds meer vanzelfsprekend. Voorbeelden hiervan zijn preventieve huisbezoeken, stimuleringsregeling woningaanpassingen, gezinsmaatjes, voorlichtingsbijeenkomsten in de dorpen rond GGZ problematiek en dementie, vrijwilligers en mantelzorgondersteuning, organiseren van netwerkbijeenkomsten, schuldhulpmaatjes, afspraken met Vluchtelingenwerk etc.	We legden contact met onze zorgpartners om te kijken naar combinaties van activiteiten en (inloop)voorzieningen met betrekking tot welzijnsactiviteiten en dagbesteding. Het onderzoek naar de mogelijkheden van preventieve huisbezoeken voor 75+ is afgerond. Verdere actie hieruit volgt. Daarnaast is met huisartsen gesproken over de inzet van Welzijn op Recept.
Veilige kinderopvang en peutergroepen waar kwaliteit voorop staat en kinderen zich kunnen ontwikkelen.	We dragen zorg voor het toezicht op de kinderopvang en peuterspeelzalen. Dit doen we in goede samenwerking met de GGD.	De GGD is toezichthouder en verzorgt inspecties om de kwaliteit te borgen. Dit is een continu proces.
Kinderen tussen twee en vier jaar voorbereiden op de basisschool. Bij de peutergroepen leren kinderen omgaan met leeftijdsgenootjes en is er volop materiaal om nieuwe dingen te ontdekken.	We subsidiëren de peutergroepen zodat ieder kind kan deelnemen en zich kan ontwikkelen. Daarnaast onderzoeken we subsidiemogelijkheden om te komen tot een subsidiesystematiek voor peuteropvang en VVE.	We subsidieerden de peutergroepen zodat ieder kind kan deelnemen en zich kan ontwikkelen. We voerden een nieuwe subsidiesystematiek (geld-volgt-kind-principe) in voor peuteropvang en VVE, zodat voor alle aanbieders duidelijk is welke regels er zijn.

6.2 Wijkteams

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
De toegang tot hulp of zorgverlening is helder en toegankelijk.	<p>We blijven onze zorgstructuur door ontwikkelen. We zetten in op heldere communicatie en vindbaarheid, ook digitaal.</p> <p>We investeren in het opzetten van een netwerk om de samenwerking met de huisartsen te verbeteren middels een integrale beoordeling.</p>	<p>In 2019 zijn we gezamenlijk met de huisartsen, jeugdartsen en opvoedcoaches gestart met een multidisciplinair overleg. Vanuit een eerste tussenevaluatie is aangegeven dat dit overleg in ieder geval heeft bijgedragen aan meer inzicht in ieders werkzaamheden en de mogelijke meerwaarde voor het gezin (ieder vanuit zijn eigen rol).</p> <p>Verder zijn we in 2019, vanuit de beleidsnota Jongvolwassenen, gestart met een multidisciplinair overleg jongeren 12+.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>We signaleren een hulp- of zorgbehoefte zo vroeg als mogelijk. We voorkomen daarmee zwaardere en duurdere hulp of zorg.</p>	<p>We zetten in op maatschappelijk resultaat door onze zorgpartners bewust te maken van hun signaalfunctie binnen het sociaal domein over de grenzen van hun eigen werkveld.</p> <p>We investeren in deze cultuuromslag bij zorgprofessionals en het bewust maken van het belang van samenwerken met de informele zorg (vrijwilligers en mantelzorgers) en andere partners in het sociaal domein.</p> <p>We ontwikkelen diverse activiteiten om de kwaliteit binnen onze toegang te versterken.</p> <p>We geven verder vorm aan de transformatie door meer in te zetten op preventieve activiteiten.</p>	<p>Het investeren in de sociale netwerken in de dorpen door onze welzijnsmedewerkers werkt. Ze zijn letterlijk zichtbaar in de dorpen. De inwoners en andere (zorg)partners weten het VrijwilligersHuis goed te vinden.</p> <p>We organiseerden een studiedag voor zorgprofessionals over formele en informele zorg. De resultaten van deze dag deelden we in het dorpsteam om ook het gesprek over het belang van informele zorg op gang te brengen.</p> <p>Gezien de positieve evaluatie en de toekomstige rol bij de uitvoering van het beleidsplan Jongvolwassenen is de pilot jeugd- en jongerenwerker nieuwe stijl eind 2019 omgezet in een reguliere voorliggende voorziening en is het tijdelijk dienstverband van de jeugd- en jongerenwerker omgezet in vaste formatie binnen de gemeente.</p> <p>Ook de pilot opvoedcoaches is na positieve evaluaties omgezet naar een reguliere voorliggende voorziening.</p> <p>De Jeugdwet en de Wmo zetten in op een verschuiving van zorg uit de 2e lijn naar de 1e of nulde lijn, voor zover dat mogelijk is. Om deze beweging verder vorm te geven, is in 2019 naast de inzet van opvoedcoaches in 's- Gravenpolder gestart met de inhuur van een Praktijkondersteuner Jeugd en Gezin (POHJ&G) voor 4 uur per week. Daarnaast verwijzen de huisartsen inmiddels ook naar onze leefstijlcoaches.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Realiseren van een duidelijke toename van het aantal deelnemers en meldingen in de Verwijsindex Zeeland (VIRZ).	We willen dat professionals van elkaar weten wanneer zij zich zorgen maken of hulp verlenen aan eenzelfde cliënt zodat zij hun inzet op elkaar kunnen afstemmen. Hiervoor willen we ons CJG-standaard laten registreren in de VIRZ. We starten met de doelgroep 0 tot 23 jaar. Op grond van de ervaringen met de groep 0 tot 23 jaar zullen we een eventuele uitrol van 0 tot 100 jaar overwegen.	In 2019 hebben we door een communicatieplan een impuls gegeven aan de verdere uitrol van de verwijsindex. Alle gemeentelijke toegangen en diverse voorliggende voorzieningen werken nu standaard met de verwijsindex. We hebben het initiatief genomen tot het maken van afspraken met het onderwijs.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Door materiele en immateriële voorzieningen zijn inwoners met fysieke beperkingen beter in staat om deel te nemen aan de samenleving.	<p>We bieden maatwerk door de mogelijkheden in de directe omgeving van de hulpvrager zo goed mogelijk te benutten. We garanderen keuzemogelijkheid, bijvoorbeeld door middel van PGB.</p> <p>We houden rekening met de invloed van de veranderingen in het abonnementstarief voor de Wmo-maatwerkvoorzieningen in 2019 door mogelijk verminderde inkomsten in te calculeren.</p>	<p>Onze toegangsmedewerkers sturen strak op aanvragen PGB: we zoeken naar de best mogelijk passende zorg. Indien deze als Zorg In Natura (ZIN) voorhanden is, bewegen we de klant ertoe hiervan eerst gebruik te maken. Dit doen we omdat het soms lastig is de kwaliteit en rechtmatigheid te controleren bij toekenning van een PGB. De lopende PGB's bij de jeugdzorg bouwen we af.</p> <p>Volgens de Wet abonnementstarief bedraagt de eigen bijdrage € 17,50 per vier weken, ongeacht het inkomen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Door innovatieve oplossingen de zorg betaalbaar te houden.</p>	<p>We stimuleren de mogelijkheden van domotica. We willen daartoe de Woon+++regeling verbreden.</p> <p>We geven uitvoering aan het actieplan Beter (T)Huis In Borsele. Daarbij geven we voorrang aan projecten zoals Dementievriendelijk Borsele, de formulierendiplomaten en het idee voor een zorghotel. Dat laatste is een cross-over tussen toerisme, gezondheid en welzijn, gebaseerd op zowel het actieplan als het stimuleringsprogramma Gezondheidstoerisme Bevelanden. We proberen het beroep op de maatwerkvoorzieningen te beperken door het ontwikkelen en aanbieden van algemene en collectieve voorzieningen.</p>	<p>Om inwoners van 55 jaar en ouder te stimuleren om hun eigen woning aan te passen, hebben we de Woon+++regeling. We hebben verschillende partijen betrokken bij het onderzoek tot het actualiseren van de Woon+++regeling met (zorg)thuis technologie en duurzaamheid.</p> <p>Op basis van het actieplan Begeleiding hebben we in de regio een pilot met indicatievrije dagbesteding bezocht. Deze is succesvol gebleken. Met onze zorgaanbieder hebben wij hierover gesprekken.</p> <p>In het kader van Dementievriendelijk Borsele organiseerden we de training 'Goed Omgaan Met Dementie' voor onder meer winkeliers. Ook organiseerden we themabijeenkomsten, wijktheatervoorstellingen en zogeheten Alzheimercafé's.</p>

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Voor iedere inwoner met (dreigende) financiële problemen een passend aanbod bieden ter voorkoming, vermindering of het oplossen van schulden.</p>	<p>Om schulden te voorkomen geven we iedere nieuwe uitkeringsgerechtigde een budgetadvies. Daarnaast zetten we in op preventie om ook op die wijze schulden te voorkomen. We leiden bijvoorbeeld vrijwilligers op om (kwetsbare) mensen te helpen met hun financiële administratie ter voorkoming van schulden. Voor inwoners met schulden zoeken we door middel van maatwerk naar een passende oplossing.</p>	<p>We zijn in 2019 gestart met het traject voor de Vrijwillige Thuisadministratie (VTA). Dit is een ploeg van vrijwilligers waarop kwetsbare inwoners een beroep kunnen doen voor het helpen invullen van formulieren. In 2019 ontvingen we circa dertig meldingen. Het past in onze visie van preventie, in plaats van achteraf een probleem op te lossen. Hierdoor komen minder mensen in (financiële) problemen. De VTA signaleert ook een eventuele zorghulpbehoefte en geeft dit door aan de welzijnsmedewerkers van het VrijwilligersHuis.</p> <p>We zijn het project Vroegsignalering gestart met de andere gemeenten binnen GR de Bevelanden. Met dit project voorkomen we dat onze inwoners verder in de problemen raken door schulden. We maakten hierover afspraken met onze samenwerkingspartners zoals woningcorporatie Beveland Wonen, zorgverzekeringen CZ en VGZ en Sabewa Zeeland.</p>

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>In Borsele een integrale, adequate en kwalitatief goede jeugdhulp bieden door specialistische voorzieningen in Zeeland beschikbaar te houden tegen een (maatschappelijke en financiële) prijs.</p>	<p>Het Programmteam Jeugd en de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ) werken nauw samen met de gemeentelijke toegangsorganisaties en jeugdhulpaanbieders aan de ontwikkeling van het transformatiebeleid voor de komende jaren. Daaruit voortvloeiend willen we ook het inkoop- en aanbestedingsbeleid verder vormgeven. We nemen de visie Specialistisch Zorglandschap Zeeland daarbij als uitgangspunt.</p>	<p>Na een intensief traject van overleg, consultatie en aanbesteding werden in december 2019 de nieuwe contracten voor het hernieuwde inkoopbeleid voor de jeugdhulp in Zeeland ondertekend.</p>
<p>Grip krijgen op de uitgaven in het jeugddomein, door gericht te onderzoeken of de specialistische voorzieningen hun inzet op de juiste manier organiseren en inzetten.</p>	<p>Binnen het Programmteam Jeugd willen we gezamenlijk komen tot een Jeugdmonitor Zeeland, waarin we lokale wensen opnemen. In de toekomst hopen we deze te kunnen uitbreiden tot een monitor sociaal domein. De bron voor deze monitor ligt in de Zeelandscan. We vullen die gegevens aan met data van de IJZ, onze eigen organisatie en de uitvoeringsorganisaties.</p>	<p>Eind 2019 is er door het adviesbureau Van Dam en Oosterbaan een eerste concept gepresenteerd van de dashboardmonitor jeugdhulp. In deze monitor is een groot aantal reeds bestaande bronnen met elkaar verbonden (inkoop jeugd, CBS, et cetera) en kunnen we diverse gegevens real-time bekijken en vergelijken. Gezien de diversiteit van de gebruikte systemen en de strengere AVG-regels is het (nog) niet mogelijk alle beoogde gegevens in een monitor te verwerken.</p>

6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Inwoners met psychische of psychosociale problemen daar waar mogelijk ondersteunen door zorg in de eigen omgeving.</p>	<p>Met ambulante zorg (begeleid wonen) bieden we inwoners met psychische of psychosociale problemen de mogelijkheid om zo lang mogelijk in de eigen omgeving te kunnen blijven wonen. We pakken lokaal op wat lokaal kan en werken waar nodig samen op Zeeuws niveau.</p> <p>We onderzoeken de mogelijkheden voor beschut wonen in samenwerking met de woningcorporatie.</p>	<p>Het huisvestingsvraagstuk is opgepakt door middel van het actieprogramma Weer Thuis! Dit doen we via het SWVO binnen de proeftuin preventie in het kader van de ontwikkelingen rondom Beschermd Wonen. Ook is er een pilot gestart met team Thuis waar mensen die uit Beschermd Wonen uitstromen een zachte landing kunnen maken. De uitstroom wordt begeleid door het team voor bijvoorbeeld begeleiding, huisvesting, inkomen.</p> <p>We startten een netwerk voor Openbare Geestelijke Gezondheidszorg. Onze partners in dit netwerk zijn: Emergis, SMWO, Beveland Wonen, de politie en het Meld- en Actiepunt Bemoeizorg. We voerden eerst een verkenning uit en konden eind december concrete afspraken maken. Vanaf 2020 kan het casusoverleg starten.</p> <p>In 2019 heeft de regio een werkwijze en implementatie van de nieuwe Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) voorbereid. Deze gaat 1 januari 2020 in. Voor het inrichten van het meldpunt, voor capaciteit en expertise voor uitvoeren van onafhankelijk onderzoeken en dergelijke hebben wij in de regio moeten investeren. De middelen van het Rijk waren hiervoor niet toereikend. Daarom is vanuit Zeeland een motie opgesteld.</p>

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>We willen voorzien in een toereikend aanbod aan Gecertificeerde Instellingen (GI's) om daarmee de beschikbaarheid van Jeugdbeschermings- en Jeugdreclasseringsmaatregelen (JB en JR) te borgen.</p>	<p>We onderzoeken diverse scenario's hoe we het beste onze wettelijke verantwoordelijkheid voor de borging van deze taken vorm kunnen geven. Verder bekijken we gezamenlijk met Intervence of de keuze voor een innovatieve GI hiervoor voldoende houvast biedt.</p>	<p>In het voorjaar van 2019 is naar aanleiding van problemen binnen Intervence een bestuursakkoord afgesloten tussen de dertien Zeeuwse gemeenten, de GI Intervence en het Ministerie van J&V. Doel van het bestuursakkoord is om in gezamenlijke verantwoordelijkheid de toekomst van de GI-functie in Zeeland te behouden en te borgen. Vanuit dit bestuursakkoord heeft adviesbureau Van Montfoort een onderzoek uitgevoerd om te adviseren welke organisatievorm hierbij het best passend zou zijn. In dit advies is aangegeven dat er eerst een inhoudelijke discussie gevoerd moet worden, voordat er gekozen kan worden voor een passende organisatievorm (governance). Naast de inzet op de verkorting van de veiligheidsketen in samenwerking met de Zeeuwse GI's, de Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis Zeeland en het Ministerie van J&V is binnen de Zeeuwse gemeenten een onderzoek uitgevoerd om te komen tot één visie op preventieve jeugdbescherming ('Drang'). De resultaten hiervan worden meegenomen in het traject "Vaart in veiligheid".</p> <p>Het voortbestaan van Intervence en de daarvoor benodigde financiële middelen hebben we geborgd via een instandhoudingsbijdrage vanuit alle Zeeuwse gemeenten.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Onze jeugdigen snelle en adequate hulp bieden, waarbij veiligheid geborgd moet zijn.</p>	<p>We geven vorm aan onze deelname in een pilot voor het verkorten van de ketensamenwerking. We werken hierbij samen met de GI's, Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming.</p>	<p>In 2019 zijn we gestart met een pilot voor de verkorting van de veiligheidsketen (Vaart in veiligheid). Deze Zeeuwse pilot is door het Ministerie van J&V gekozen als één van de zes landelijke pilots die voor de verkorting van de veiligheidsketen zijn ingericht. We richten ons als jeugdhulpregio primair op het wegnemen van ontwikkelingsbedreiging en het herstellen van de veiligheid van kinderen in gezinnen. Dit doen we door processen binnen de keten op elkaar af te stemmen, integraal te werken ("van wijkteam tot en met rechtbank") en daarmee de doorlooptijd substantieel te verkorten.</p> <p>Binnen Borsele hebben wij hiervoor een project ingericht waarbij we ons voorliggend veld versterken met kennis van de zwaardere jeugdhulp. Medewerkers van Intervence geven hierbij directe ondersteuning aan onze maatschappelijk werkers en zijn beschikbaar voor consultatie en advies voor alle zorgprofessionals werkzaam binnen Borsele.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen en duurzaam op te lossen.</p>	<p>Bij de aanscherping van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling wordt verwacht van onze professionals dat zij casussen melden bij Veilig Thuis. In het kader van de radarfunctie die Veilig Thuis heeft maken we afspraken hoe we deze extra taken binnen onze gemeente uitzetten.</p>	<p>Met ingang van 1 januari 2019 is de nieuwe meldcode ingevoerd, die is bedoeld om kindermishandeling en huiselijk geweld in Nederland terug te dringen. Het is de bedoeling dat er meer en eerder wordt gemeld. Door de aanscherping van de Wet Meldcode heeft Veilig Thuis een radarfunctie gekregen. Ernstige signalen komen eerder op de 'radar', waarbij Veilig Thuis signalen uit verschillende sectoren en over een langere periode van tijd combineert. De effecten van de aanscherping van de Wet Meldcode zijn veel groter dan verwacht op basis van de landelijke analyse met betrekking tot de geraamde stijging. Door het hoge aantal meldingen lukt het Veilig thuis niet meer alle wettelijke taken uit te voeren. Eind 2019 is een begrotingswijziging ingediend die tot doel heeft de sterk verhoogde instroom van meldingen bij Veilig Thuis op te vangen. Gemeenten zijn van mening dat de extra taken niet meer uitgevoerd kunnen worden zonder extra compensatie van het Rijk. Mede hierdoor is de voorgestelde begrotingswijziging 2020 niet goedgekeurd en is vanuit Zeeland een motie ingediend.</p>

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Het voortzetten van de transformatie, door te investeren in signalering, preventie en innovatie.</p>	<p>De uitvoering van alle werkzaamheden van de GGD krijgt vorm binnen het totaalprogramma Publieke Gezondheid. Dit gebeurt binnen het door het bestuur geformuleerde financiële kader voor 2019.</p> <p>De (beleidsmatige) programmabegroting 2019 sluit aan bij de ontwikkelingen in het sociaal domein en de transformatie die hier nog steeds gaande is. Samen met andere gemeenten en partnerinstellingen geven we hieraan verder invulling. Het traject Zeeuwse Samenwerking Sociaal Domein is daarbij richtinggevend.</p> <p>Onze inzet blijft dat professionals zo veel mogelijk lokaal de aansluiting zoeken en preventief werken.</p> <p>Samen met de GGD kijken we hoe we dit in 2019 verder kunnen uitrollen zodat er een nog betere aansluiting plaatsvindt binnen onze lokale toegang.</p>	<p>Sinds 2019 beleggen we maandelijks een bijeenkomst met de teamleden van ons Centrum voor Jeugd en Gezin, de jeugdgezondheidszorg en het maatschappelijk werk. Het doel van deze bijeenkomst is het uitwisselen van kennis. Dit zorgt voor korte lijnen en het gemakkelijker inspelen op nieuwe ontwikkelingen.</p> <p>Er is besloten het consultatiebureau in Ovezande met ingang van 1 januari 2020 te sluiten vanwege de lage opkomst. Ter compensatie is het consultatiebureau in Heinkenszand een extra dagdeel geopend.</p> <p>In de zomer van 2019 is, vanwege het beperkte draagvlak binnen de Zeeuwse gemeenten, Stichting De Vitale Revolutie stopgezet. Zoals verwoord in het bestuursprogramma, willen wij de vijf levensdomeinen van De Vitale Revolutie in Borsele wel verankeren in ons gezondheidsbeleid. Dit is ook opgenomen in de beleidsnota Sociaal Domein - actieplan 2020-2023.</p> <p>In 2019 vond voor de tweede keer de landelijke Gezondheidsmonitor Jeugd klas 2 en 4 plaats. De jeugd is bevraagd op thema's als roken, drinken, seksuele ervaringen en (cyber)pesten.</p> <p>Het ziekteverzuimspreekuur voor alle studenten op het MBO wordt per 1 januari 2020 opgenomen in het Zeeuwse BasisTakenPakket Jeugd. Het MBO draagt bij in de financiering, omdat het BTP maar tot 18 jaar loopt en we willen dat alle studenten gebruik kunnen maken van deze begeleiding.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Zorg				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.117	1.193	1.298	1.266
6.2 Wijkteams	940	1.283	1.134	1.169
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	789	1.284	829	1.105
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	3.720	3.907	3.998	4.030
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	4.100	2.230	5.092	5.661
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	23	65	77	100
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.198	1.225	956	1.024
7.1 Volksgezondheid	936	1.037	1.022	1.024
Totaal lasten	12.824	12.224	14.406	15.379
Baten				
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	8.342	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	9	49	49	29
6.2 Wijkteams	24	0	24	187
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	305	497	173	172
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	128	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	15	0	21	1
Totaal baten	8.822	546	267	389
Saldo programma	4.001	11.678	14.140	14.990

Baten en lasten Zorg				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Maatschappelijke activering	8	0	0	0
Reserve WMO	0	40	40	0
Reserve Jeugdwerk	0	0	35	0
Verrekeningen Sociaal domein Jeugdzorg	1.422	0	1.000	1.000
Reserve Gezondheidszorg	0	0	10	10
Totaal baten reserves	1.430	40	1.085	1.010
Lasten				
Totaal lasten reserves	0	0	0	0
Saldo reserves	-1.430	-40	-1.085	-1.010
Totaal saldo programma	2.572	11.638	13.054	13.980

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 925.000 ten opzichte van de begroting.

Financiële afwijking:

We lichten de ontwikkelingen in het sociaal domein zowel inhoudelijk als financieel uitgebreid toe in de rapportage Sociaal Domein. Dit rapport is afzonderlijk toegevoegd bij de gemeentelijke jaarverantwoording.

Het verschil tussen de rekening en de begroting in 2019 kunnen we verklaren door de gestegen uitgaven voor met name drie onderdelen: de WMO-begeleiding, de Jeugdhulp en de Wmo-woningaanpassingen.

Voor 6.6 (maatwerkvoorzieningen Wmo) komt de negatieve afwijking op het conto van de maatwerkvoorzieningen via WIZ en in het bijzonder de kosten van woonvoorzieningen en woningaanpassingen. Het verschil tussen begroot en werkelijk bedroeg € 267.000. We kunnen het verschil verklaren doordat mensen worden gestimuleerd (en soms gedwongen) zo lang mogelijk thuis te wonen. Het verschil voor onze gemeente is veroorzaakt door vier

toekenningen van minimaal € 40.000 en maximaal € 66.000. We hebben de geprognosticeerde afwijking ook vermeld in onze rapportage over het 1e halfjaar van 2019.

Voor 6.71 (Wmo-maatwerkvoorzieningen) leert de conceptjaarrekening van het Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio (SWVO) ons dat we extra uitgaven ter hoogte van € 41.000 voor Wmo-begeleiding en € 35.000 voor Wmo Huishoudelijke hulp verantwoorden. De financiële gevolgen van de invoering van het abonnementstarief zijn duidelijk merkbaar. Daarnaast constateert het SWVO een toename van zorgvragen vanuit de GGZ-hoek. Er ligt een grote druk vanuit de GGZ (zorgverzekering) richting de Wmo.

Voor 6.72 (Maatwerkdienstverlening 18-) maken we uit de Q4-rapportage én de jaarrekening 2019 van de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ) op dat we voor Zorg In Natura (ZIN) € 553.000 meer hebben uitgegeven. Zo zien we een forse stijging van de jeugdhulp die wij inkopen bij Juvent. Een nadere analyse hebben we opgenomen in de uitgebreide rapportage sociaal domein (zie bijlage).

In 2019 hebben we voor 6.1 (Samenkracht en burgerparticipatie) en 6.2 (Wijkteams) enkele aan de juiste IV3-code gekoppeld. Het negatieve resultaat van 6.2 wordt in evenwicht gebracht en verklaard door het positieve resultaat van 6.1.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Borselse Sprinter 2019	01-11-2018		68.000	67.926	74	

De sprinter is aangeschaft en in gebruik genomen.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2019

Verantwoording Sociaal Domein

We lichten de ontwikkelingen in het sociaal domein zowel inhoudelijk als financieel uitgebreid toe in de jaarrapportage sociaal domein. Het afgelopen jaar hebben we veel bereikt in het sociaal domein in het kader van de ontschotting van de beleidsterreinen jeugd, Wmo en participatie. Met name doordat we één begroting sociaal domein hebben.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
zorg	Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland
	Veiligheidsregio Zeeland
	Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Programma Milieu

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Goed functionerend rioolsysteem.	In lijn met het Gemeentelijk Rioleringsplan geven wij op basis van de meerjarenonderhoudsplanning 2019-2023 uitvoering aan het onderhoud van ons rioelstelsel.	Wij hebben conform de onderhoudsplanning aanpassingen aan het rioelstelsel verricht in de Van Hoekenstraat en de Burgemeester Prümersstraat.
Duurzame invulling geven aan klimaatadaptatie.	Aan de Burgemeester Vogelaarstraat en de Strandloperstraat leggen wij een gescheiden rioelstelstel aan. Wij passen de infrastructuur aan ten behoeve van bovengrondse waterafvoer/berging in de Prunusstraat, Nazareth, Fortrapastraat en de Kalootstraat. Binnen de mogelijkheden van het IBP maken wij een integrale afweging voor aanvullende maatregelen.	De werkzaamheden aan de regenwaterriolering in de Burgemeester Vogelaarstraat en de Strandloperstraat zijn afgerond. In de Prunusstraat en de Kalootstraat zijn de wegprofielen zo aangepast dat bij extreme neerslag water ook bovengronds af kan stromen naar oppervlaktewater. De werkzaamheden aan de Fortrapastraat, Nazareth en Schoolstraat wachten nog op de planning van andere werken aan de infrastructuur.
Een kostendekkend tarief rioelrecht.	Wij verhogen vanaf 2020 het tarief rioelrecht stapsgewijs naar een kostendekkend tarief. In 2019 verhogen wij het tarief met de inflatiecorrectie van 1,6%.	Wij hebben de extra verhoging van 2% en de inflatiecorrectie van 1,6% opgenomen in de belastingverordening 2019.

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Op termijn voldoen aan de doelstelling van het uitvoeringsprogramma Van afval naar Grondstof-huishoudelijk Afval (VANG-HHA) van 100 kg restafval per inwoner per jaar.	Onderzoek en invoering van verdere optimalisatie van de inzamelmethodes.	Wij zijn gestart met de GFT-voorlichtingscampagne met als doel een betere GFT-scheiding. We zijn samen met Reimerswaal, Noord-Beveland en Terneuzen gestart met het opzetten van een communicatietraject over de pilot nascheiding. Per 1 januari 2020 is gestart met de pilot nascheiding.

7.4 Milieubeheer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Het saneren van asbest binnen de bebouwde kom.	Ingezet wordt op het verder asbestvrij maken van de kernen voor 2020 asbestvrij. Hierbij wordt uitvoering gegeven aan de Subsidieregeling Asbest van het Dak 2016. Deze regeling zullen wij onder de aandacht blijven brengen en inwoners stimuleren gebruik te maken van de regeling.	Inwoners die zelf informeren wijzen wij op onze subsidieregeling. Indieners van sloopmeldingen informeren wij actief over de subsidieregeling. In 2019 hebben wij 39 aanvragen ontvangen waardoor ongeveer 7.000 m ² asbest gesaneerd is. Tot en met 2019 is in totaal al ruim 46.700 m ² asbest gesaneerd door deze regeling. Vanwege het vervallen van de verplichting in 2024 voor het verwijderen van asbest hebben we minder aanvragen gehad dan voorgaande jaren. Wel hebben we veel aanvragen gehad van particulieren, 25 stuks.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Het evalueren van de nota bodembeheer.	Begin 2019 wordt de Nota Bodembeheer uit 2009 geëvalueerd en waar nodig aangepast en geactualiseerd. Hierin wordt de implementatie van de Omgevingswet alvast meegenomen.	In 2019 zijn we geconfronteerd met de nieuwe PFAS-wetgeving. De nota bodembeheer voldoet nog zodat deze bij de implementatie van de Omgevingswet meegenomen kan worden. Voor het PFAS-gedeelte wordt begin 2020 een tijdelijk handelingskader vastgesteld.
Wij willen dat de energietransitie conform de Wet natuurbescherming diervriendelijk gaat verlopen.	Hiervoor gaan we een pilotproject proactieve soortenbescherming uitvoeren in Nieuwdorp. Er wordt voor Nieuwdorp een natuurwaardenkaart of soortenmanagementplan opgesteld. Voor de verduurzaming en renovatie van de woning hoeft dan geen aparte ontheffing aangevraagd te worden. Dit conform een gedragscode. Bij een positieve evaluatie van de pilot in Nieuwdorp gaan we een soortenmanagementplan opstellen voor het diervriendelijk renoveren van de bebouwing van de overige dorpen in Borsele.	Wij hebben samen met de provincie opdracht gegeven aan een extern bureau om het soortenonderzoek voor het pilotproject proactieve soortenbescherming uit te voeren. Het extern bureau heeft de eerste resultaten van het onderzoek aangeleverd. Deze hebben we besproken met de projectleiders van de deelplannen van het masterplan Nieuwdorp en Beveland Wonen. We hebben de bewoners van Nieuwdorp geïnformeerd over de eerste resultaten van het onderzoek en het vervolg van het onderzoek.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Uitvoering geven aan de doelstellingen van de duurzaamheidsvisie.	Zo ontwikkelen we een actieplan klimaatadaptatie, een actieplan richting een energieneutrale eigen organisatie, beginnen we aan een actieplan bruikbaar groen en willen we met de ZLTO aan de slag met een plan van aanpak verduurzaming fruitteelt.	In 2018 is de duurzaamheidsvisie vastgesteld. Er heeft een informatieraad en een kaderstellende raadsvergadering (21-02-2019) over het bijbehorende uitvoeringsplan van de duurzaamheidsvisie plaatsgevonden. Uw raad heeft het uitvoeringsplan nog niet definitief vastgesteld omdat wij besloten hebben de vaststelling na behandeling van het Inter Bestuurlijk Programma en de bezuinigingsvoorstellen plaats te laten vinden. Voor sommige initiatieven zijn al wel wat activiteiten opgestart. Bijvoorbeeld rondom verduurzaming bij bedrijventerreinen, ons eigen vastgoed, het stimuleren van postcoderoosprojecten, et cetera. Bredere uitvoering zal echter pas worden ingezet na vaststelling van het uitvoeringsprogramma (medio 2020).
Het instandhouden en verbeteren van een groene leefomgeving met daarin een verscheidenheid aan plant- en diersoorten (biodiversiteit) door wijziging van ons beleid voor de inrichting van onze openbare ruimte.	In het uitvoeringsprogramma biodiversiteit zijn diverse maatregelen beschreven. Het programma biodiversiteit liep van 2014-2018. In het bestuursakkoord Borsele is vastgelegd om hier verder mee te gaan. Deze maatregelen borgen wij daarom structureel in het basisdocument groenstructuur en de daar uitvloeiende dorpsplannen die uiterlijk in 2019 allemaal zijn opgesteld. Als aanvulling hierop is aangesloten bij het projectinitiatief Nederland zoemt en zijn wij bijvriendelijke gemeente geworden.	In afwachting van de vaststelling van het uitvoeringsplan van de duurzaamheidsvisie geven we hier projectmatig uitvoering aan. Leerlingen van het Pontes, afdeling Technasium, hebben in opdracht van de Gemeente Borsele bijenhôtels ontwikkeld en inrichtingsplannen geschreven voor een locatie aan de Waanweg in Hoedekenskerke. Leerlingen en medewerkers van de gemeente zijn in september op excursie geweest naar de Waanweg. Het college heeft ingestemd met cofinanciering voor het project 'Meer Natuur voor pittig fruit' voor de jaren 2020-2023.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan klimaatadaptatie.	In 2030 willen wij Borsele klimaatbestendig maken.	<p>In 2019 hebben wij alle dorpen bezocht voor het groenstructuurplan. Onderdeel hiervan is de klimaatadaptatie waarbij de risicodialog met inwoners wordt gehouden. Onderzoek tot maatregelen en overlegvormen als pilot is uitgevoerd bij het Masterplan Nieuwdorp in de klimaatstraat. Op basis van de praktische ervaringen en risicodialogen wordt in 2020 het uitvoeringsplan opgesteld.</p> <p>Aan de ontwikkeling van een concreet klimaatadaptatieplan hebben wij in 2019 vanwege de uitgestelde besluitvorming van het uitvoeringsplan duurzaamheidsvisie nog geen uitvoering kunnen geven.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Milieu				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
7.2 Riolering	1.311	1.322	1.598	1.586
7.3 Afval	2.591	2.546	2.640	2.603
7.4 Milieubeheer	1.460	1.173	1.282	1.101
Totaal lasten	5.352	5.041	5.520	5.290
Baten				
7.2 Riolering	1.534	1.590	1.590	1.580
7.3 Afval	3.040	3.033	3.115	3.144
7.4 Milieubeheer	256	50	254	239
Totaal baten	4.821	4.673	4.959	4.964
Saldo programma	532	368	561	327
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Afvalwerking	0	0	94	94
Reserve Rioleringsen	0	0	251	251
Reserve Milieu	185	0	2.247	2.244
Totaal baten reserves	185	0	2.592	2.590
Lasten				
Reserve Milieu	0	0	2.234	2.255
Totaal lasten reserves	0	0	2.234	2.255
Saldo reserves	-185	0	-359	-335
Totaal saldo programma	346	368	202	-8

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 210.000 ten opzichte van de begroting.

Afval + € 77.000

In 2019 is een eenmalige bate verantwoord wegens de verkoop van een oude huisvuilwagen voor € 37.000. Het inlenen van personeel van de Betho voor de afvalinzameling bleef € 31.000 beneden de raming. De raming voor afschrijvingen was € 33.000 te hoog; abusievelijk was er een auto teveel geraamd. De overige goederen en diensten kwamen € 24.000 hoger uit dan het begrote bedrag. Per saldo dus een voordeel van € 77.000.

Riolering

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Milieubeheer + € 133.000

De bijdrage aan de Regionale Uitvoerings Dienst Zeeland was € 25.000 lager dan geraamd. De toerekening van salariskosten aan dit product op basis van verantwoorde uren was € 98.000 lager. Detachering van een medewerker als Zeeuws coördinator voor duurzaamheid, mede ter uitvoering van een deel van het Inter Bestuurlijk Programma leverde een extra bate op van € 10.000.

In de algemene uitkering zijn bijdragen ontvangen voor klimaatmiddelen: - transitievisie warmte € 202.000; - energieloketten € 25.000 en – het opstellen van uitvoeringsplannen op wijkniveau € 10.000. Het totaalbedrag van € 237.000 wordt betrokken in de resultaatbestemming 2019.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Werken voorkoming wateroverlast Borssele	06-09-2018	35.000	0	25.327	9.673	9.673
Werken voorkoming wateroverlast 's-Gravenpolder	06-09-2018	155.000	0	34.282	120.718	120.718
Asbestsanering	02-06-2016	183.606	0	40.700	142.906	142.906
Geluidsanering woningen	16-09-2010	75.000	-70.000	2.018	2.982	
RHEDCOOP energieneutraliteit	04-10-2018	144.000	0	45.082	98.918	98.918

Werken ter voorkoming van wateroverlast in Borssele en 's-Gravenpolder

In deze kernen passen wij de infrastructuur van diverse wegen aan voor de bovengrondse waterafvoer. Voor een deel lopen de werkzaamheden en lasten door naar 2020.

Asbestsanering

De uitvoering continueren we in 2020. Van de regeling wordt nog volop gebruik gemaakt door zowel bedrijven als particulieren.

Geluidsanering woningen

In 2019 zijn de laatste woningen gesaneerd met een bijdrage van het rijk.

RHEDCOOP

De Europese subsidie wordt ingezet voor diverse dorpen om een routekaart naar energieneutraliteit te ontwikkelen. De uitvoering continueren wij in 2020. Het is een Europees traject dat voor 50% (€ 144.000) door Europa wordt gesubsidieerd. Wij moeten de overige 50% cofinancieren. In de reserve Inter Bestuurlijk Programma zijn hiervoor middelen aanwezig.

Programma Ruimtelijke ontwikkeling

8.1 Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Herziening van de Structuurvisie Borsele 2015-2020.	De huidige structuurvisie heeft een looptijd tot 2020. Om te blijven beschikken over actuele ruimtelijke kaders zal de structuurvisie, daar waar nodig, in 2019 herzien gaan worden.	In het 4 ^e kwartaal van 2019 zijn we gestart met de voorbereidingen voor het opstellen van een gemeentelijke omgevingsvisie. Dit is de “opvolger” van de structuurvisie en een nieuw kerninstrument onder de Omgevingswet.
Programma 2030 Demografie en leefbaarheid.	In 2019 vinden in Driewegen, 's Heer Abtskerke, Borssele en 's-Heerenhoek de eerste B 2030 bijeenkomsten plaats. In Baarland, Lewedorp, Ovezande en Oudelande vinden 2 ^e /3 ^e / of borgingsbijeenkomsten plaats. Interne workshops en trainingen in het kader van B 2030.	In het kader van B2030 zijn alle dorpen bezocht, behalve Kwadendamme en 's-Gravenpolder. De borgings-bijeenkomsten zullen nog volgen. Behaalde resultaten zijn onder andere: aanschaf warmtecamera, aanschaf elektrische deelauto's, uitwerking plaatsen bankjes in Ellewoutsdijk, locatieonderzoek woningbouw, Postcoderoos-projecten, zwerfafvalsets in ieder dorp. Er is een start gemaakt met het vervolg van B2030 in een andere vorm; Right to Challenge genaamd.
Het vaststellen van de agenda wonen in de Bevelanden 2025.	In regionaal verband komen tot een gezamenlijke woonvisie. Deze visie moet op strategisch niveau het te voeren woonbeleid voor de regio vastleggen. Hierin worden de gezamenlijke doelen en kaders voor de lange termijn geformuleerd. Daarnaast wordt de woningbouwmonitor/-planning geactualiseerd.	De regionale woonvisie De Bevelanden is door alle gemeenteraden vastgesteld. De woningbouwmonitor/-planning is geactualiseerd en uitgebreid met een doorkijk tot het jaar 2030. Alle harde en zachte wensen en de capaciteit van alle vijf gemeenten zijn in beeld gebracht. Op basis hiervan zijn nieuwe regionale woningmarktafspraken in voorbereiding.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
De aanleg van Zuid West 380 KV west.	Betreft een gemeentegrensoverschrijdend project van het Ministerie van EZ/TenneT. In 2019 zal een start gemaakt worden met de realisatie van het project. Realisatie beslaat meerdere jaren.	In 2019 heeft er structureel overleg plaatsgevonden met TenneT over dit project. Anders dan verwacht heeft TenneT in 2019 nog geen aanvang gemaakt met dit werk in 2019. De reden die hieraan ten grondslag ligt, is dat de aanbesteding voor zowel het civiele werk (aanleg werkwegen, -terreinen en fundaties) als de levering en plaatsing van de Wintrackmasten niet gegund is wegens het gebrek aan voldoende inschrijvingen. In 2020 start TenneT met de nieuwe aanbesteding. Het streven is de werkzaamheden binnen de huidige planning af te ronden.
De aanleg van een 150 kV Ellewoutsdijk-Goes.	Betreft een gemeentegrensoverschrijdend project van TenneT. In 2019 zullen de beroepen tegen het raadsbesluit inzake het bestemmingsplan “Borsels Buiten, gedeelte 150 kV Ellewoutsdijk, 2018” behandeld worden bij de Raad van State. Afhankelijk van de uitslag hiervan zal hierna worden gestart met de aanleg ervan.	In juni 2019 heeft de STAB (stichting advisering bestuursrechtspraak) haar verslag aan de Raad van State uitgebracht over het raadsbesluit van het bestemmingsplan. We hebben – in tegenstelling tot wat we verwachtten – niets meer gehoord over de verder afhandeling van de tegen dit raadsbesluit ingestelde beroepen. Met de aanleg van de kabelverbinding is dan ook nog geen aanvang gemaakt.
Behouden en versterken van cultureel erfgoed.	Door samenwerking met bewoners en andere partijen kan de gemeente zich verder ontwikkelen en zich richten op het behoud en herstel van het erfgoed en de dorpen. Hiertoe wordt het ingezet beleid voortgezet. Dit betekent voor rijksmonumenten die uitstromen uit de subsidieregeling dat wij faciliteren zodat deze weer instromen in de nieuwe planperiode. Verder treden wij faciliterend op bij diverse subsidietrajecten, restauraties enz. van erfgoed.	Afgelopen najaar heeft subsidietoekenning plaatsgevonden voor het opstellen van een ‘Kerkensie’. We zijn in overleg met partijen hoe dit verder vorm te geven. Hierin nemen we ook de trekkersrol met betrekking tot erfgoedzorg mee.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
De aanleg van de verdubbeling Sloeweg N62.	Realisatie van het project is sinds 2017 in volle gang. Gaat ook in 2019 nog verder. Medio 2019 zal de nieuwe volledig ongelijkvloerse kruising in gebruik genomen worden.	Met de ingebruikname van de ongelijkvloerse kruising 'De drie Klauwen' op 30 september 2019 is een eind gekomen aan het project Verdubbeling Sloeweg/N62.
Het opstellen van een woonvisie.	De woonvisie vloeit voort uit de Regionale Woonvisie De Bevelanden en wordt tevens op maat gesneden voor het individuele belang van de gemeente Borsele. Aan deze visie wordt een uitvoeringsprogramma gekoppeld.	Het provinciale/gemeentelijke onderzoek KWOZ (Kwalitatief WoonOnderzoek) is tot een definitief concept gekomen. Het woningmarkt- en betaalbaarheidsonderzoek corporaties is afgerond. De regionale woonvisie is vastgesteld. De definitieve basis voor het uitwerken van de Borsele woonvisie is hiermee gevormd.
Goede woonomgeving rondom het Sloegebied.	<p>Sloerandbeleid algemeen: bijdragen leveren aan de leefbaarheid van de dorpen in de Sloerandzone, onder andere door inzet van de Sloerandreserve voor in dat gebied wenselijke voorzieningen. Mogelijk kan deze reserve deels worden ingezet in het kader van het masterplan Nieuwdorp.</p> <p>Groenproject 't Sloe: ontwikkeling van ca. 200 ha multifunctioneel bos in een zoekgebied van ca. 280 ha. De planning is in 2019 ca. 3 ha. in te richten en ca. 6.5 ha definitief te verwerven. Indien zich meer gelegenheid tot verwerving aandient deze gebruiken.</p>	<p>Op 14 maart heeft de raad gediscussieerd over de wijze van compensatie van het aangetast groen als gevolg van de tijdelijke lijn 380kV. Op 9 mei hebben we de gemeenteraad geïnformeerd over de Sloerand en Groenproject 't Sloe. We hebben contacten gelegd met het Ministerie van Economische Zaken over een bredere aanpak. In het voorjaar zijn de nieuwe kavels (ca 3 ha.) aan de Jurjaneweg-Borsselsedijk ingericht. Ze zijn ingebracht in een kavelruil met Natuurmonumenten.</p> <p>We hebben frequent overleg gevoerd met de dorpsraad Borssele, TenneT en Natuurmonumenten over extra compensatie voor de aantasting van bossen.</p> <p>Ook hebben we overleg gevoerd met de grondeigenaren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Uitvoering geven aan het omgevingsplan Buitengebied.	In 2019 zullen de beroepen tegen het raadsbesluit inzake het omgevingsplan “Buitengebied Borsele” behandeld worden bij de Raad van State.	In juni 2019 heeft de STAB haar verslag aan de Raad van State uitgebracht over het raadsbesluit van het omgevingsplan ‘Buitengebied Borsele 2018’. We hebben – in tegenstelling tot wat we verwachtten – niets meer gehoord over de verder afhandeling van de tegen dit raadsbesluit ingestelde beroepen. Omdat er geen voorlopige voorziening is aangevraagd tegen het raadsbesluit, heeft het omgevingsplan in 2019 al wel gefungeerd als toetsingskader bij aanvragen omgevingsvergunning en eventuele verzoeken om handhaving. Dit voor zover deze gelegen zijn in het plangebied van het omgevingsplan.
Vaststellen en uitvoering geven aan het Bestemmingsplan Sloegebied.	In 2019 willen we de beschikking hebben over een actueel planologisch regime voor het Sloegebied. Om dit te bereiken zal in 2019 de planologische procedure worden afgerond.	In tegenstelling tot onze verwachting heeft de Raad van State in 2019 toch besloten op het beroep, ingesteld tegen het raadsbesluit inzake het bestemmingsplan voor het Sloegebied. Op 24 december 2019 heeft de Raad van State uitspraak gedaan in deze zaak; het beroep is ongegrond verklaard. Het bestemmingsplan is daarmee onherroepelijk. Het bestemmingsplan blijft hierdoor fungeren als toetsingskader bij aanvragen omgevingsvergunning en eventuele verzoeken om handhaving, voor zover gelegen in het plangebied van het bestemmingsplan.
Het ontwikkelen van de omgevingsplannen Borsele.	Zodra de Omgevingswet in werking treedt wordt hiermee gestart. Wegens de wijziging van de Wro is het per 1 juli 2018 niet langer nodig elke 10 jaar de bestemming van de gronden telkens opnieuw vast te laten stellen door de gemeenteraad	Aangezien de Omgevingswet niet eerder dan 1 januari 2021 in werking treedt, hebben wij nog geen aanvang gemaakt met het ontwikkelen van één omgevingsplan voor het totale grondgebied van de gemeente.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Het realiseren van de begrote opbrengst bouwleges in 2022.</p>	<p>Afhankelijk van de resultaten van verschillende processen kan de opbrengst van de bouwleges onder druk komen te staan. Oorzaken hiervan kunnen zijn: a) De afdoening van aanvragen om omgevingsvergunning, onderdeel bouw voor de BRZO-bedrijven door DCMR in plaats van door de gemeenten. b) De afdoening van aanvragen om omgevingsvergunning, onderdeel bouw door de RUD Zeeland i.p.v. door de gemeente. c) De invoering van Wet Private kwaliteitsborging in de bouw. Wij zullen ons inspannen om de uitvoering van de bouwtaken bij de gemeenten te laten om versnippering tegen te gaan.</p>	<p>Door aanvragen omgevingsvergunning van enkele grote projecten is de taakstelling bouwleges gehaald. Dit betreft onder andere een aanvraag voor het realiseren van een containerterminal en een aanvraag voor het uitbreiden van het hoogspanningsstation Borsele met een extra veld en diverse spoelen.</p>

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
<p>Uitvoering geven aan bestaande raamwerk prestatieafspraken.</p>	<p>Uitvoering geven aan de jaarlijkse prestatieafspraken 2019 en samen met Beveland Wonen en de huurdersvereniging het opstellen/vaststellen van de prestatieafspraken voor 2020.</p>	<p>Op een drietal locaties heeft vervangende nieuwbouw plaatsgevonden waarbij 26 nieuwe woningen zijn gerealiseerd. Verder hebben wij twee bestemmingsplanprocedures opgestart die de planologisch-juridische basis gaan vormen voor de bouw van 13 woningen. Voorts hebben we een bestemmingsplanprocedure voor de pilot Tiny Houses in Hoedekenskerke opgestart. In oktober 2019 zijn de jaarlijkse prestatieafspraken voor 2020 ondertekend.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan handhaving (HUP 2019).	Er zal uitvoering gegeven worden aan het Handhavings Uitvoerings Programma 2019 (HUP2019). Hoofdditem hieruit is het handhaven onrechtmatige bewoning recreatieverblijven en huisvesting arbeidsmigranten.	Het gehele jaar door hebben we intensief gecontroleerd op de recreatieparken. In de tweede helft van 2019 hebben we een extra toezichthouder aangewezen voor het controleren van strijdig gebruik op de recreatieparken. Nieuwe illegale situaties zijn direct integraal behandeld.
Uitvoeren van de startersleningen gemeente Borsele/ leningen particuliere woningverbetering.	Uitvoeringen geven aan de bijbehorende verordeningen. Leningen verstrekken zolang budget beschikbaar is. Mogelijk een nieuw voorstel inbrengen voor het continueren van deze leningen.	We hebben starters- en stimuleringsleningen verstrekt, nog steeds op basis van het huidige beschikbare budget. We hebben inzichtelijk gemaakt in hoeverre dit fonds revolverend is met het oog op de toekomstige vraag. Het aanvraagproces is gedigitaliseerd. Daarnaast adviseren wij inwoners doorlopend in het maken van een keuze tot woningverbetering en bijpassende financiering.
De aanleg van Net op zee Borsele.	Betreft een gemeentegrensoverschrijdend project van het Ministerie van EZ/TenneT. Realisatie van het project is sinds 2017 in volle gang. Gaat ook in 2019 nog verder.	De uitvoering van het werk ligt op schema. De twee kabels van het station windpark Alpha op zee zijn in 2019 aan land getrokken en geïnstalleerd op het hoogspanningsstation bij Borsele. Het aan land brengen van de twee kabels van het station windpark Beta op zee en het installeren hiervan op het hoogspanningsstation bij Borsele is in het vierde kwartaal van 2019 gestart.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Ruimtelijke ontwikkeling				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
7.4 Milieubeheer	1	0	0	5
8.1 Ruimtelijke ordening	624	290	322	383
8.3 Wonen en bouwen	1.426	859	1.407	1.437
Totaal lasten	2.051	1.149	1.729	1.824
Baten				
8.1 Ruimtelijke ordening	604	110	373	511
8.3 Wonen en bouwen	1.259	901	901	1.441
Totaal baten	1.863	1.011	1.274	1.952
Saldo programma	187	138	455	-128
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Monumenten	29	0	31	20
Reserve Ruimtelijke Ordening	6	0	49	39
Reserve Dorpsvernieuwing	216	0	200	179
Reserve Bouw/ en woningtoezicht	0	0	256	192
Totaal baten reserves	250	0	536	430

Baten en lasten Ruimtelijke ontwikkeling				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
Reserve Ruimtelijke Ordening	75	0	280	280
Reserve Volkshuisvesting	20	0	0	0
Reserve Dorpsvernieuwing	0	0	50	50
Reserve Bouw/ en woningtoezicht	0	0	63	0
Totaal lasten reserves	95	0	393	330
Saldo reserves	-155	0	-143	-100
Totaal saldo programma	32	138	312	-228

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 540.000 ten opzichte van de begroting.

Taakveld Ruimtelijke Ordening, toegelicht per beleidsproductRuimtelijke Ordening + € 70.000

De leges voor wijzigings- en projectprocedures waren € 136.000 hoger dan geraamd door enkele grote projecten. De raming voor extern personeel op deze post van € 30.000 is niet besteed. De toerekening van salarissen was € 96.000 hoger dan geraamd door voorbereiding van de implementatie van de nieuwe Omgevingswet.

Volkshuisvesting + € 9.000

De raming voor overige goederen en diensten van € 4.000 is niet besteed. Verder was het bedrag voor toegerekende salarissen € 5.000 lager dan begroot.

Taakveld Wonen en bouwen, toegelicht per beleidsproductDorpsvernieuwing + € 45.000

In 2019 zijn bijdragen ontvangen van het Nationaal Restauratiefonds en de provincie Zeeland voor de instandhouding van torens en molens tot een bedrag van € 19.000, waarvoor geen raming was opgenomen.

Aan de deelproducten monumenten, torens en dorpsvernieuwing zijn minder uren toegerekend dan begroot voor € 26.000.

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) + (€ 122.000)

Het SVn ontwikkelt, beheert en verstrekt aantrekkelijke leningen voor het kopen en het verduurzamen/verbeteren van woningen. De opgebouwde rente is nooit eerder toegevoegd aan het saldo van de gemeente Borsele en het SVn. In 2019 is € 122.000 verantwoord wegens rente van de afgelopen jaren over de startersleningen en de leningen voor particuliere woningverbetering.

Bouw- en woningtoezicht + € 300.000

De leges voor omgevingsvergunningen waren € 400.000 hoger dan geraamd door een groot project in het Sloegebied. In verband hiermee werd er ook extra personeel ingehuurd en waren er kosten voor juridische ondersteuning voor € 50.000. De toerekening van de salarissen was € 50.000 hoger dan geraamd door meer bestede uren aan dit product.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Dorpsvernieuwing	07-09-2017	800.130	50.000	228.813	621.317	621.317
Molen De Poel Nisse	06-12-2018	31.178	0	19.851	11.327	
Opleidingstraject Omgevingswet	02-11-2017	75.000	0	2.420	72.580	72.580
Omgevingsvisie	03-11-2016	50.000	0	6.596	43.404	43.404
Software VTH-Squit XO	10-01-2019	0	63.300	63.300	0	
Extern personeel bouwprojecten	04-07-2019	0	116.823	116.823	0	
Starterslening/ duurz. Woningverbetering	13-07-2017	250.000	0	250.000	0	
Regionale Woonvisie	01-03-2018	20.000	0	0	20.000	20.000
Sloeboos	16-09-2010	977.125	0	0	977.125	977.125

Dorpsvernieuwing

Het restant blijft beschikbaar voor erfgoedzorg, aandachtslocaties en particuliere woningen.

Molen De Poel in Nisse

Het groot onderhoud aan de molen is uitgevoerd.

Opleidingstraject Omgevingswet en Omgevingsvisie

De Omgevingswet zal ingaan op 1 januari 2021. De budgetten zullen in 2020 besteed worden.

Software VTH-Squit XO

De software voor vergunningen, toezicht en handhaving is geïmplementeerd. De koppeling met het zaaksysteem is ook gerealiseerd binnen het beschikbare budget.

Extern personeel bouwprojecten

De werkzaamheden zijn in 2019 uitgevoerd.

Starterslening/ duurzame woningverbetering

Het beschikbare budget voor leningen is volledig benut.

Regionale Woonvisie

De regionale woonvisie is gereed en door de gemeenteraad vastgesteld op 3 oktober 2019. De woonvisie voor Borsele stellen wij op in 2020.

Sloebos

De definitieve verwerving van een kavel grond en de inrichting ervan zal in 2020 plaatsvinden.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
ruimtelijke ontwikkeling	Geen

Programma Algemene dekkingsmiddelen

0.5 Treasury

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Benodigde financieringsmiddelen aantrekken tegen een zo laag mogelijk rentepercentage.	De verwachting is dat in 2019 geen nieuwe geldleningen aangetrokken moeten worden.	In 2019 zijn geen nieuwe geldleningen aangetrokken.

0.61 OZB woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten	Op basis van de door Sabewa verstrekte gegevens de opbrengsten ramen.	De opbrengsten zijn verantwoord op basis van de jaaropgave 2019 van Sabewa.

0.62 OZB niet-woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten	Op basis van de door Sabewa verstrekte gegevens de opbrengsten ramen.	De opbrengsten zijn verantwoord op basis van de jaaropgave van Sabewa.

0.64 Belastingen overig

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Compensatie bieden aan de burgers voor de effecten van de precarioheffing	Via de belastingaanslag de burgers compenseren.	Bij de aanslagen 2019 van de gemeentelijke belastingen is het deel van de precariobelasting dat betrekking heeft op de inkomsten van Evides, verrekend.

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Het zo reëel mogelijk ramen van de algemene uitkering en decentralisatie uitkeringen	In 2019 wordt deelgenomen aan de landelijke werkgroep van de VNG voor herziening van de Financiële verhoudings wet (FVW).	We hebben samen met de gemeenten Sluis, Vlissingen en Schouwen-Duiveland deelgenomen in de klankbordgroep herziening financiën sociaal domein.

0.8 Overige baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een eerlijke verdeling van de beschikbare middelen IBP	Het op basis van het integrale uitvoeringsplan IBP verdelen van de beschikbare middelen.	In het najaar heeft definitieve besluitvorming plaats gevonden over de besteding van de middelen.

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een evenwichtige en structureel sluitende meer jarenbegroting	Door tussentijdse begrotingswijzigingen en rapportages.	Er zijn tot en met december 10 begrotingswijzigingen vastgesteld.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Algemene dekkingsmiddelen				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
0.5 Treasury	552	516	506	55
0.62 OZB niet-woningen	0	119	131	191
0.64 Belastingen overig	623	522	522	523
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	383	800	594	167
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-308	20	20	89
Totaal lasten	1.251	1.978	1.774	1.024
Baten				
0.5 Treasury	668	559	616	180
0.61 OZB woningen	5.384	5.455	2.636	2.645
0.62 OZB niet-woningen	2.273	2.295	5.073	5.004
0.64 Belastingen overig	649	654	654	650
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	18.233	27.730	28.552	28.935
0.8 Overige baten en lasten	165	211	176	127
3.4 Economische promotie	27	28	28	29
Totaal baten	27.399	36.931	37.734	37.570
Saldo programma	-26.148	-34.953	-35.961	-36.545

Baten en lasten Algemene dekkingsmiddelen				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Belastingen	0	0	473	86
reserve Algemene dekkingsmiddelen	278	67	491	67
Reserve Onvoorzien	106	0	518	606
Reserve verschil kostenplaatsen	34	15	15	15
Totaal baten reserves	418	81	1.497	773
Lasten				
reserve Algemene dekkingsmiddelen	873	0	285	140
Reserve Onvoorzien	414	0	603	0
Totaal lasten reserves	1.286	0	887	140
Saldo reserves	868	-81	-610	-632
Totaal saldo programma	-25.279	-35.034	-36.570	-37.177

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 880.000 ten opzichte van de begroting.

Treasury € 15.000

Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de hoger doorberekende omslagrente t.o.v. de werkelijke rentelasten.

OZB woningen € 9.000

Op dit taakveld zijn geen bijzonderheden te melden.

OZB niet-woningen € -129.000

De lasten waren € 60.000 hoger als gevolg van een incidentele afboeking van openstaande vorderingen van voorgaande jaren.

De baten waren € 70.000 lager dan begroot. Enkele bezwaarprocedures hebben geleid tot hertaxatie van industriële objecten met als gevolg een lagere belastingopbrengst.

Belastingen overig€ -5.000

Op dit taakveld zijn geen bijzonderheden te melden.

Algemene uitkering € 383.000

In de algemene uitkering zijn in december 2019 middelen ontvangen voor het realiseren van de Regionale Energie Strategieën. Voor het opstellen van de Transitievisie Warmte ontvangen we € 202.000; voor energieloketten om inwoners goed te informeren ontvangen we € 25.000 en voor het starten met het opstellen van de uitvoeringsplannen op wijkniveau € 10.000. In totaal ontvingen we € 237.000. Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening 2019 zullen we dit bedrag toevoegen aan de reserve Inter Bestuurlijk Programma. In 2020 zullen we de uitgaven verantwoorden.

Over de jaren 2017 en 2018 hebben we als afrekening nog € 109.000 ontvangen.

Overige baten en lasten € 9.000

Dit betreft het nog beschikbare krediet van het investeringsfonds voor energiebesparing. Dit wordt gedekt uit het algemeen weerstandsvermogen. Per saldo is er nog € 387.000 beschikbaar voor rendabele projecten.

Vennootschapsbelasting € 69.000

De vennootschapsbelasting van de grondexploitaties bedroeg € 88.000 Deze wordt verrekend met de reserve grondexploitaties. Voor overige onderdelen bedroeg de Vpb. € 1.000. Er was € 20.000 in de begroting opgenomen.

Overige mutaties reserves € 305.000

In de primaire begroting was een stelpost opgenomen ter zake van de vorming van de reserve IBP. In de kadernota 2020-2023 en in de nota reserves en voorzieningen is de vorming van de reserve herzien waardoor de noodzaak van deze stelpost is komen te vervallen. Daarnaast zijn de saldi van de twee tussentijdse rapportage's hierin verwerkt.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Investeringsfonds	05-06-2014	461.289		74.010	387.279	387.279

Investeringsfonds

Verschillende projecten voor energiebesparende maatregelen zijn in onderzoek, zoals sporthal De Zwake, zwembad Stelleplas, de verschillende werkplaatsen en diverse gemeentelijke gebouwen.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
algemene dekkingsmiddelen	NV Bank Nederlandse Gemeenten Samenwerkingsverband belastingen en waardebeoordeling Zeeland

Programma Bedrijfsvoering

0.4 Overhead

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Handhaven en verbeteren van een kwalitatief bovengemiddelde dienstverlening.	In 2019 herzien wij onze dienstverleningsvisie. Daarbij zetten wij in op de thema's; doorontwikkeling van de digitale dienstverlening, informatieveiligheid, zaakgericht werken, communicatie, hostmanship en klantvriendelijkheid.	In verband met de reorganisatie en capaciteitsproblematiek op de afdeling Communicatie hebben wij het opstellen van een nieuwe dienstverlenings- en communicatievisie uitgesteld naar 2020.
Klantvriendelijke digitale dienstverlening.	Wij hebben gewerkt aan de optimalisering van onze digitale dienstverlening middels doorontwikkeling van het programma iBurgerzaken, we willen een koppeling met het landelijke digitale communicatieplatform 'mijn overheid'. Dit loopt door in 2020.	In 2019 zijn meer digitale diensten doorgevoerd in iBurgerzaken. Door training en kennisuitwisseling in regio De Bevelanden optimaliseerden wij onze dienstverlening.
Een zoekvraag gestuurde Website.	Wij optimaliseren onze toptaken website door actief het zoekgedrag op de site te monitoren. Wij passen het aanbod op de website periodiek aan op het zoekgedrag van de bezoekers.	In verband met capaciteitsproblematiek op de afdeling Communicatie hebben wij de activiteiten op de huidige website nog onvoldoende gemonitord. Wij hebben de ambitie om hier in 2020 gevolg aan te geven.
Integere, betrouwbare, klantgerichte en flexibele bestuurders en medewerkers.	Wij implementeren in 2019 het herziene integriteitsbeleid.	Wij werken dit vraagstuk in het kader van de reorganisatie in 2020 uit onder het thema cultuur/uitrol kernwaarden. In aanloop naar het implementeren van dit beleid is de werkgroep kernwaarden van start gegaan.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Een goede interne en externe communicatie.	<p>Wij implementeren in 2019 een sociaal intranet. Dit geeft medewerkers de mogelijkheid om binnen één platform informatie te delen en met elkaar te communiceren. Hiermee wordt de interne communicatie verbeterd.</p> <p>Wij geven in 2019 een vervolg op de herziening van de huisstijl. Hiermee streven wij naar een uniforme wijze van externe communicatie.</p> <p>Wij ontwikkelen in 2019 beleid op de toepassing van social media. Wij willen de externe communicatie via social media hiermee optimaliseren.</p>	<p>Wij hebben in 2019 het nieuwe intranet met de naam 'Plein 6' succesvol geïmplementeerd. Daarnaast hebben wij in juni 2019 onze nieuwe huisstijl en het nieuwe logo gelanceerd.</p> <p>De ontwikkeling van beleid op de toepassing van social media nemen we in 2020 mee met formulering van de nieuwe dienstverlenings- en communicatievisie.</p>
Meepratende en meedenkende inwoners.	Via het digitale inwonerspanel zetten wij in 2019 tenminste drie enquêtes uit. De resultaten uit het inwonerspanel zijn van invloed op de beleidskeuzes en worden door ons met de inwoners gedeeld.	<p>Wij hebben het inwonerspanel in 2019 twee keer benaderd. Iedere keer met een tweetal thema's.</p> <p>Voorjaar: de waardering voor ons Borsels Bulletin in de Bevelandse Bode & de waardering van de afvalkalender.</p> <p>Najaar: input voor de Nota Sport en Bewegen & input voor de Nota Handhavingsbeleid.</p>
E-depot archief.	In 2019 aansluiten op de e-depotvoorziening van het Zeeuws Archief.	De aansluiting laat nog op zich wachten. De ontwikkelingen binnen het Zeeuws Archief stagneren door externe factoren.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Werkplaats 's-Heerenhoek.	<p>Wij gaan in 2019 een locatie zoeken voor een nieuwe / sterk verbeterde werkplaats voor de Buitendienst. Hiervoor wordt in 2019 duidelijk wat de kosten en planning zal zijn. Wij willen in het 2^e kwartaal van 2019 starten met de uitvoering.</p> <p>De verwachting is dat er dan in 2020 een nieuwe werkplaats kan worden opgeleverd.</p> <p>2 bestaande panden (die vrijvallen) willen we in het 1^e kwartaal van 2019 afstoten.</p>	<p>Wij gaan geen nieuwe werkplaats 's-Heerenhoek opleveren. De ploegen 's-Heerenhoek en Heinkenszand worden samengevoegd. De werkplaats 's-Heerenhoek is vervallen in de bezuinigingsronde.</p>
Zaakgericht werken.	<p>In september 2019 implementeren wij het zaaksysteem 'JOIN'. Met JOIN vervangen wij het archief en postsysteem MyCorsa. Het zaaksysteem maakt het mogelijk om statusinformatie van o.a. aanvragen te verschaffen. Middels een koppeling met 'mijn overheid' wordt het o.a. mogelijk alle correspondentie met burgers digitaal af te handelen.</p>	<p>Wij hebben het nieuwe zaaksysteem in 2019 succesvol geïmplementeerd. Komend jaar zetten wij in op de doorontwikkeling van het systeem en het borgen van zaakgericht werken in onze organisatie.</p>
Informatiebeveiliging en privacy.	<p>In de 1e helft van 2019 zullen wij aangeven op welke wijze structureel invulling gegeven wordt aan de rol van CISO en FG. Hierbij zetten wij in op het onderbrengen van deze functies binnen GR de Bevelanden. Indien dit niet mogelijk is bezien wij de invulling hiervan met een andere buurgemeente. Indien ook dit niet mogelijk blijkt te zijn zullen wij deze functies zelf invullen. Wij zullen u informeren over de uiteindelijke keuze die wij hierin maken.</p>	<p>Op regionaal niveau is het helaas niet gelukt om tot samenwerking te komen om de rol van CISO en FG gezamenlijk in te vullen. In de nieuwe organisatieopzet zijn de functies van CISO/FG beschreven.</p> <p>Eind 2019 hebben wij besloten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de controller te benoemen tot controller InformatieVeiligheid en Functionaris Gegevensbescherming. 2. de functies Ciso en Privacy Officer in één gecombineerde functie aan te stellen. De aanstelling heeft inmiddels plaatsgevonden in het 2e kwartaal van 2020.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we er voor doen?	Wat hebben we er voor gedaan per 31 december 2019
Organisatieontwikkelingen.	<p>In het 1e kwartaal van 2019 worden de resultaten van het onderzoek door BMC naar een toekomstgerichte organisatie gepresenteerd. Dit betreft een aangepaste organisatiemissie en – visie, een adequate ambtelijke en bestuurlijke normstelling en integriteitsregelingen en een voorstel tot herziening van de organisatiestructuur.</p> <p>Hierna zal worden gestart met de implementatie ervan.</p>	<p>Eind maart is door de werkgroepen Cultuur en Structuur in samenspraak met het bureau BMC het organisatieontwikkelrapport ‘Samen geven we Borsele Energie’ opgeleverd.</p> <p>Hierna is gestart met de implementatie ervan. Er is onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een sociaal statuut opgesteld om de overgang naar een nieuwe organisatiestructuur mogelijk te maken; - een nieuwe directie aangesteld en gestart met de werving en selectie van coördinatoren; - vanaf december gewerkt volgens de nieuwe organisatiestructuur; - met medewerking van BMC gestart met opleidingen, workshops en loopbaanbegeleiding. <p>In 2020 wordt het traject met BMC afgesloten. Verwacht wordt dat kan worden volstaan met het door uw raad hiervoor beschikbaar gestelde krediet.</p>

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Bedrijfsvoering				
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begr. na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten				
0.4 Overhead	5.860	6.470	6.534	6.819
Kostenplaatsen	0	0	0	0
Totaal lasten	5.860	6.470	6.534	6.819
Baten				
0.4 Overhead	284	225	272	321
Kostenplaatsen	0	0	0	0
Totaal baten	284	225	272	321
Saldo programma	5.576	6.245	6.262	6.498
Mutaties reserves				
Baten				
Reserve Overhead	100	108	294	236
Totaal baten reserves	100	108	294	236
Lasten				
Totaal lasten reserves	0	0	0	0
Saldo reserves	-100	-108	-294	-236
Totaal saldo programma	5.476	6.137	5.968	6.263

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 294.000 ten opzichte van de begroting.

De belangrijkste afwijkingen zijn:

€ 160.000 als gevolg van inhuur en advies zoals voor GRIP op het Sociaal Domein en voor de inhuur van overig personeel, zoals een waarnemend en overige inhuur als gevolg van ziekte en onderbezetting.

€ 60.000 Arbeidsomstandigheden, arbeidsvoorwaarden e.d. (assessments domeinmanagers en teamcoördinatoren en studiekosten).

€ 40.000 Interne doorbelastingen van uren.

Bovengenoemde kosten vloeien deels voort uit transformatie naar de nieuwe organisatie.

Daarnaast was er een nadeel van € 70.000 voor GR de Bevelanden als gevolg van de jaarrekening 2019 en kosten voor individuele dienstverlening.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raads- besluit	Restant 1-1-2019	Verleend in 2019	Besteed op 31-12-2019	Saldo	Beschikbaar 2020
Zijlader huisvuilwagen OW 189	01-11-2018		195.000	192.575	2.425	
John Deere maaier Zero Turn OW 220	01-11-2018		20.000	20.093	-93	
Lichte vrachtwagen OW-41	01-11-2018		44.000	47.619	-3.619	
Elektrische auto's	01-11-2018	8.481		1.967	6.514	
Zoutstrooier	01-11-2018		43.100	40.498	2.602	
Geografische diensten	11-06-2015	25.000		0	25.000	25.000
E-depot archief	01-11-2018	0	43.000	0	43.000	43.000
Organisatieontwikkeling	04-07-2019	15.000	160.466	123.162	52.304	52.304

Diverse tractiemiddelen

Alle tractiemiddelen zijn aangeschaft en financieel afgerond voor 31 december 2019.

Geografische diensten

De vervanging van materiaal voor landmeetkundige diensten zal mogelijk in 2020 plaatsvinden.

E-depot archief

De aansluiting laat nog op zich wachten. De ontwikkelingen binnen het Zeeuws Archief stagneren door externe ontwikkelingen.

Organisatie-ontwikkeling

Het restantbudget zal in 2020 worden besteed. Het proces van de ontwikkeling van de organisatie zal nog doorlopen in 2020.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
bedrijfsvoering	Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

Iedere inwoner van de gemeente Borsele is verplicht lokale heffingen te betalen die op hem/ haar betrekking hebben. Het doel van deze heffingen is het genereren van inkomsten, die worden gebruikt ter dekking van de uitgaven door de gemeente Borsele. In onze gemeente kennen we een achttal verschillende belastingen en heffingen, die via verordeningen door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

De gemeenschappelijke regeling SaBeWa Zeeland voert vanaf 1 januari 2013 voor de gemeente Borsele de werkzaamheden uit met betrekking tot de uitvoering Wet WOZ en de heffing en invordering van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrecht, forensenbelasting, hondenbelasting en precariobelasting.

Vanaf 2017 moet de kostendekkendheid van de belastingen en leges worden aangetoond. Dit doen we in deze paragraaf. De lasten van de overhead worden middels een omslagpercentage over de directe loonkosten berekend. De berekening van het percentage overhead is als volgt:

Berekening % overhead t.o.v. loonsom	
Totale loonkosten incl. overhead	10.915.259
Gemeenteraad	-275.218
College van burg. en wethouders	-514.527
Overhead	-2.896.753
Totaal directe loonkosten	7.228.761
Totale overhead programma Bedrijfsvoering	6.534.000
Percentage overhead 2019	90,4%

Opbrengstramingen belastingen en heffingen

Besloten is de belastingen voor het jaar 2019 te verhogen met 1,6%. De lasten stijgen ook gemiddeld met dit percentage. Verder is rekening gehouden met een stijging van de afvalstoffenheffing en het rioolrecht vanaf 2020, om in een periode van 8 jaar te komen tot een kostendekking van 100%.

In onderstaand overzicht geven we de geraamde en werkelijke opbrengsten van de gemeentelijke belastingen voor 2019 weer.

art. GW	Naam	Begroting 2019	Begroting na wijz.	Realisatie 2019
220	Onroerendezaakbelastingen	€ 7.742.000	€ 7.709.000	€ 7.648.610
223	Forensenbelasting	€ 27.000	€ 27.000	€ 29.478
226	Hondenbelasting	€ 132.000	€ 132.000	€ 131.510
228	Precariobelasting	€ 522.550	€ 522.200	€ 518.455
229	Afvalstoffenheffing	€ 2.670.700	€ 2.752.700	€ 2.760.957
229	Reinigingsrechten	€ 69.430	€ 69.430	€ 66.288
229	Lijkbezorgingsrechten	€ 273.500	€ 373.500	€ 388.049
229	Rioolheffing	€ 1.488.500	€ 1.488.500	€ 1.465.196
		€ 12.925.680	€ 13.074.330	€ 13.008.543

Toelichting per belastingsoort en heffing

Onroerendezaakbelastingen

De onroerendezaakbelastingen bestaan uit drie soorten belastingen: de eigenarenbelasting woningen, de eigenarenbelasting niet-woningen en de gebruikersbelasting niet-woningen. Het tarief bedraagt een vast heffingspercentage van de WOZ-waarde. Sinds enkele jaren wordt deze waarde jaarlijks per 1 januari van het voorafgaande jaar opnieuw bepaald conform de wet WOZ. Voor 2019 waren de tarieven:

Tarief	2019
Eigenaren woningen	0,1231%
Eigenaren niet-woningen	0,2392%
Gebruikers niet-woningen	0,2108%

Forensenbelasting

De forensenbelasting heffen we van personen die niet binnen de gemeente Borsele wonen, maar wel een woning of recreatiewoning voor zichzelf ter beschikking houden (de zgn. 2^e woningbezitter). De heffing betreft, afhankelijk van de WOZ-waarde, een vast bedrag per woning. Voor 2019 waren de tarieven:

WOZ-waarde	2019
Tot € 46.000	€ 116,00
€ 46.000 - € 93.000	€ 157,00
€ 93.000 - € 140.000	€ 198,00
€ 140.000 of meer	€ 239,00

Hondenbelasting

Hondenbelasting heffen we voor het houden van een hond binnen de gemeente. Qua tarief maken we onderscheid in een tarief voor één hond, twee of meerdere honden en een zogenaamd kenneltarief (honden die gehouden worden in geregistreerde kennels). Voor 2019 waren de tarieven:

Tarief	2019
Eén hond	€ 54,24
Tweede en volgende hond	€ 81,12
Kenneltarief	€ 162,72

Precariobelasting

De precariobelasting is qua inhoud en financiële omvang een beperkte belasting voor de gemeente. De belasting heffen we voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven de openbare dienst bestemde gemeentegrond of – water (zoals het hebben van een benzinepompinstallatie en het plaatsen van marktkramen op grond van de gemeente). Verder heffen we precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en maximaal 100% kostendekkend zijn. Voor 2019 bedroeg de kostendekkendheid 94,7%.

Afvalstoffenheffing		
Omschrijving lasten:		
Directe lasten		€ 2.193.900
Overhead	€ 300.368	
Btw	€ 421.132	
Indirecte lasten		€ 721.501
Totale lasten afvalstoffenheffing		€ 2.915.401
Opbrengst afvalstoffenheffing		€ 2.760.957
Dekkingspercentage		94,7%

Reinigingsrechten

Reinigingsrechten heffen we voor het ophalen van afvalstoffen (uitgezonderd autowrakken) van bedrijven en instellingen die door hun aard, omvang of hoeveelheid niet periodiek worden ingezameld. Voor 2019 bedroeg de kostendekkendheid 93,9%.

Reinigingsrechten		
Omschrijving lasten:		
Directe lasten		€ 52.353
Overhead	€ 7.744	
Btw	€ 10.049	
Indirecte lasten		€ 17.794
Totale lasten reinigingsrechten		€ 70.146
Opbrengst reinigingsrechten		€ 65.885
Dekkingspercentage		93,9%

Lijkbezorgingsrechten

Deze rechten heffen we voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten i.v.m. de begraafplaatsen. Door een piek in de (vervolg)verlengingen van begraafrechten bedroeg het dekkingspercentage incidenteel 101,1% in 2019.

Lijkbezorging	
Omschrijving lasten:	
Directe lasten	€ 296.359
Overhead	€ 87.412

Indirecte lasten	€ 87.412
Totale lasten lijkbezorging	€ 383.771
Opbrengst begraafrechten	€ 388.049
Dekkingspercentage	101,1%

Rioolheffing

De rioolheffing is een vergoeding voor de kosten van de gemeentelijke riolering en het bestrijden van wateroverlast. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en maximaal 100% kostendekkend zijn. Vanaf 2013 is de gebruikersbelasting volledig afhankelijk van het waterverbruik. De tarieven bedroegen in 2019:

Tarief	2019
Eigenarenbelasting per eigendom woning	0,0363%
Eigenarenbelasting per eigendom niet-woning	0,0383%
Gebruikersbelasting waterverbruik < 75m ³	€ 53,40
Gebruikersbelasting waterverbruik 75m ³ - 150m ³	€ 68,40
Gebruikersbelasting waterverbruik 151m ³ - 225m ³	€ 83,40
Gebruikersbelasting waterverbruik 226m ³ - 300m ³	€ 115,80
Toeslag waterverbruik > 300m ³ , per 100m ³	€ 27,00

Voor 2019 bedroeg de kostendeckendheid 69,2%.

Rioolheffing		
Omschrijving lasten:		
Directe lasten		€ 1.566.200
Overhead	€ 188.154	
Btw	€ 268.609	
Indirecte lasten		€ 456.762
Totale lasten rioolheffing		€ 2.022.962
Omschrijving baten:		
Vergoeding werken kolkenzuiger		€ -94.994
Netto lasten rioolheffing		€ 2.117.956
Opbrengst rioolheffing		€ 1.465.196
Dekkingspercentage		69,2%

Leges

Voor het verstrekken van een vergunning of document heffen we leges. Er zijn verschillende soorten leges, die wij op verschillende posten en programma's in de begroting verantwoorden. Zo boeken wij de leges voor het afgeven van een paspoort of rijbewijs onder het programma Bestuur, terwijl de leges voor het afgeven van een Omgevingsvergunning onder het programma Ruimtelijke Ontwikkeling vallen. In onderstaand overzicht zijn de resultaten van het onderzoeksbureau met betrekking tot de kostendekkendheid van de gemeentelijke leges weergegeven:

Overige leges 2019	Uren	Overhead	Overige kosten	Totale kosten	Opbrengsten	Kostendekkendheid
Burgerlijke stand	€ 12.889	€ 11.652	€ 5.688	€ 30.229	€ 22.193	73%
Reisdocumenten	€ 63.973	€ 57.832	€ 50.865	€ 172.669	€ 98.944	57%
Rijbewijzen	€ 55.328	€ 50.017	€ 17.896	€ 123.241	€ 139.504	113%
Basisregistratie personen	€ 4.606	€ 4.164	€ 49.335	€ 58.106	€ 19.680	34%
Overige	€ 6.864	€ 6.864	€ 7.719	€ 21.447	€ 13.068	61%
Omgevingsvergunningen	€ 271.731	€ 245.645	€ 176.094	€ 693.470	€ 635.843	92%
Bestemmingswijzigingen	€ 190.871	€ 172.547	€ 7.301	€ 370.719	€ 244.207	66%
Horeca, evenementen en overige	€ 99.593	€ 90.032	€ 9.650	€ 199.275	€ 13.572	7%
	€ 705.855	€ 638.752	€ 324.549	€ 1.669.157	€ 1.187.011	

Lokale lastendruk

De lokale belastingdruk bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing en wordt berekend op basis van een standaard gezin met een twee onder één kap woning van € 200.000. Van de dertien Zeeuwse gemeenten staat Borsele wat de belastingdruk betreft bij de laagste zeven gemeenten (peil 2019).

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente hanteert het uitgangspunt dat alle inwoners met een inkomen op 100% van de bijstandsnorm in aanmerking moeten kunnen komen voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, tenzij sprake is van een vermogen dat groter is dan het wettelijke normbedrag. De uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid vindt in gezamenlijkheid plaats door SaBeWa Zeeland. Voor 2019 is een bedrag van € 85.839 aan kwijtschelding verleend.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Over de paragraaf weerstandsvermogen zegt het BBV dat deze ten minste moet bevatten:

- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Een inventarisatie van de risico's;
- Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- Een scenario en beleidsmatige opties waardoor de risico's kunnen worden beheerst.

Op deze begrippen wordt hieronder kort ingegaan. Daarna wordt uitgewerkt wat dit betekent voor onze gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat volgens het BBV uit:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden. Het saldo van de weerstandscapaciteit minus risico's dient positief te zijn. We maken onderscheid gemaakt tussen statisch en dynamisch weerstandsvermogen. Voor de berekening hiervan wordt respectievelijk de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit gehanteerd.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Deze middelen bestaan bijvoorbeeld uit de algemene reserve, stille reserves, onvoorzien en de onbenutte belastingcapaciteit.

Onder incidentele weerstandscapaciteit verstaan we de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Onder structurele weerstandscapaciteit verstaan we de middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen.

Risico's zullen in de regel opgevangen worden binnen de incidentele weerstandscapaciteit. De gevolgen van verreweg de meeste risico's zijn éénmalig.

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Algemeen weerstandsvermogen	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	
Begrotingsruimte / structureel onvoorzien		X
Stille reserves	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Kostenreductie / efficiency maatregelen		X

Met de vaststelling in 2007 van het beleid voor de weerstandscapaciteit is bepaald dat de ratio weerstandsvermogen (dit is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit) minimaal 1,0 dient te zijn.

Risico's

Een risico is een kans op het optreden van een ongewenste en ongeplande gebeurtenis in de toekomst, waarvan de gevolgen het bereiken van resultaten en/of doelstellingen geheel of gedeeltelijk bedreigen. De risico's die van belang zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn afgedekt en die een financieel gevolg kunnen hebben. Doen deze risico's zich voor, dan worden ze opgevangen vanuit het weerstandsvermogen.

Reguliere risico's, dat wil zeggen risico's die zich regelmatig voordoen en die goed meetbaar zijn, zijn niet van belang voor het weerstandsvermogen. Daarvoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen gevormd.

Van de risico's die overblijven, zijn de gevolgen uitgedrukt in een geldbedrag. De kans dat de risico's zich voordoen is uitgedrukt in een percentage. Met de formule $K \times G$ (kans in % x gevolg in €) is per risico het uiteindelijke risicobedrag bepaald. Deze vormen samen de benodigde weerstandscapaciteit. Deze risico-inventarisatie wordt jaarlijks geactualiseerd. Het opvangen van incidentele risico's is te realiseren door het aanhouden van een reserve. Echter: het opvangen van structurele risico's is lastiger. Namelijk: voor hoeveel jaren tellen we deze risico's mee? Wij gaan hierbij uit van twee jaar. Binnen deze termijn is er voldoende tijd om aanvullende maatregelen te nemen om de structurele risico's die werkelijkheid worden, het hoofd te bieden.

Daardoor is het totaalbedrag bekend dat op dit moment vanuit het weerstandsvermogen dient te worden afgedekt. In de hierna volgende berekeningen is rekening gehouden met dit aldus berekende bedrag. De belangrijkste risico's (> € 15.000) worden hierna toegelicht. Uit het overzicht blijkt dat bijna 91% van het risicobedrag veroorzaakt wordt door 28% van de risico's.

Omschrijving risico	Categorie Kans	Categorie Bedrag	Incidenteel	Structureel
De gemeente Borsele staat voor 16,66 % garant voor door North Sea Port aangegane geldleningen. Door vrijwaring door de North Sea Port SE bedraagt het uiteindelijke risico 8,33 %. Deze leningen zijn eind 2019 € 316.1 miljoen + € 62.3 mln WarmCO2, samen €378.4 mln. Als de leningen niet (kunnen) worden terugbetaald, dan zal de gemeente Borsele formeel op haar aandeel als borg worden aangesproken.	10%	> 500.000	1.000.000	
Boetes en/of schadeclaims als gevolg van onvoldoende maatregelen ter bescherming van (persoons)gegevens.	30%	> 500.000	300.000	
Tekorten (10% eigen risico) op openeinderegeling WWB-uitkeringen door economische recessie.	50%	100.000 – 250.000		125.000
Door niet te voldoen aan de subsidie-eisen wordt de geraamde subsidie (deels) misgelopen.	70%	100.000 – 250.000	105.000	
Aanpassingen gedurende de uitvoering van het project tasten de financiële beheersbaarheid aan.	70%	100.000 – 250.000	70.000	
Groot onderhoud schoolgebouwen is een taak van schoolbesturen, gemeente blijft eigenaar van de gebouwen.	10%	250.000 – 500.000	50.000	
Aanvullende uitkering WIZ ad 10% ER wordt niet uitgekeerd.	50%	25.000 – 100.000	50.000	
Fouten bij het verlenen van een omgevingsvergunning: schadeclaims.	10%	250.000 – 500.000	37.500	

Omschrijving risico	Categorie Kans	Categorie Bedrag	Incidenteel	Structureel
De tarieven worden vastgesteld op voorlopige WOZ-waarden. Door interne en externe oorzaken bij SaBeWa wijzigt de definitieve WOZ-waarde van het areaal, wat een afwijking geeft ten opzichte van de geraamde belastingopbrengsten.	70%	25.000 – 100.000	35.000	
Niet voldoen aan wettelijke verplichtingen door Omnisscholen.	30%	25.000 – 100.000	30.000	
Het uittreden van een participant/ontwikkelaar in masterplannen is van invloed op de financiële exploitatie en looptijd van het plan.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Financiële fraude.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
De aannemer gaat tijdens de uitvoering van het project failliet of levert een wanprestatie.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Doordat regelgeving ongeldig wordt (verklaard) kan dit ertoe leiden dat een omgevingsvergunning niet kan worden afgegeven.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Hardware storing met verlies van hardware en data. Langdurige storing, reconstructie noodzakelijk.	10%	100.000 – 250.000	15.000	
Subtotaal (15) stuks			1.792.500	125.000
Overige risico's (39) stuks			140.300	32.000
(Netto) Risicobedrag			1.932.800	157.000
Vermeerdering structurele risico's (factor 2)				157.000
Totaal (54) stuks				2.246.800

Verdeling risico's naar bedrag en kans.

	10%	30%	50%	70%	Totaal
25.000 – 100.000		1	1	1	3
100.000 – 250.000	4		1	2	7
250.000 – 500.000	3				3
> 500.000	1	1			2
Totaal	8	2	2	3	15

Benodigde weerstandscapaciteit

De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt uit op € 2.246.800.

Voor de bepaling van de aanwezige weerstandscapaciteit komen in aanmerking:

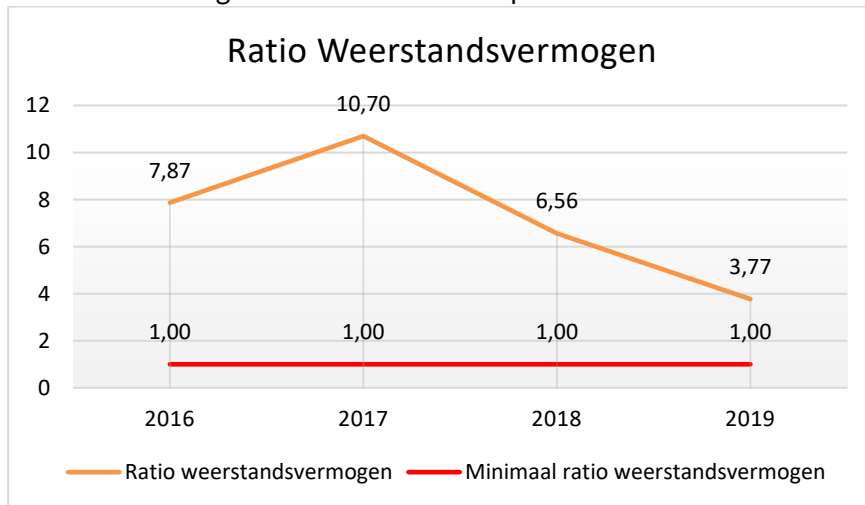
Algemeen weerstandsvermogen (beschikbaar € 8.281.000 -/- claims € 2.195.000) € 6.086.000

Stille reserves (53 ha. verpachte landbouwgrond) € 2.400.000

Totaal komt de aanwezige weerstandscapaciteit uit op € 8.486.000

Uitgaande van de risico-inventarisatie komt de ratio weerstandsvermogen uit op 3,77. We voldoen hiermee aan de eis dat het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde) minimaal 1,0 moet zijn. Er moet wel rekening mee worden gehouden dat bij verkoop van gronden de pacht opbrengst van ca. € 35.000 per jaar vervalst.

In onderstaande grafiek wordt het verloop van de ratio weerstandsvermogen weergegeven door de jaren heen.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is sinds 2007 als volgt geformuleerd:

- De ratio weerstandsvermogen is vastgesteld op 1,0 met de kwalificatie voldoende;
- De nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' wordt elke vier jaar geactualiseerd;
- Het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie wordt geïmplementeerd op de wijze zoals in de nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' is aangegeven;
- In nota's aan het college en voorstellen aan de raad wordt voortaan gewerkt met een rubriek risico's, waarin aandacht geschonken wordt aan de identificatie, analyse, beoordeling en beheersing van risico's;
- Voortaan wordt in de begroting en jaarrekening een paragraaf weerstandsvermogen opgenomen, waarin ingegaan wordt op de ontwikkeling van risico's.

Beleidsmatige opties voor risicobeheersing

Het is niet voldoende de risico's in beeld te brengen en te waarderen. Voor elk risico moet ook besloten worden hoe er mee wordt omgegaan. Daarvoor is er een keuze uit verschillende maatregelen:

- Vermijden: aanpassen van werkprocessen of van beleid, waardoor risico's zoveel mogelijk worden vermeden;
- Verminderen: aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico;
- Afdekken: instellen van een voorziening of een budget in de begroting of afsluiten van een verzekering;
- Overdragen: het beleid dat een risico met zich meebrengt uit laten voeren door een andere partij, die ook de risico's overneemt;

- Accepteren: als een risico niet kan worden vermeden, verminderd, afgedekt of overgedragen, wordt het geaccepteerd. Bij het berekenen van de weerstandscapaciteit zal dan met dit risico rekening moeten worden gehouden. Dit betekent niet dat verder geen maatregelen genomen moeten worden. Uiteraard blijft het van belang om het risico zo klein mogelijk te houden.

Ook dient een systeem aanwezig te zijn waarin gewaarborgd is dat alle risico's in beeld zijn gebracht en nieuwe risico's worden toegevoegd. Het systeem moet up-to-date gehouden worden door regelmatig ook de bestaande risico's opnieuw te beoordelen. Het systeem dient zowel te voorzien in aanwijzing van verantwoordelijken voor het uitvoeren van risicobeheer als voor het toezicht daarop.

Om een beeld te schetsen van de ontwikkeling van de risico's, zowel in aantallen als in bedragen, is het navolgende overzicht opgenomen.

	Jaarrekening 2018		Begroting 2019		Jaarrekening 2019		Begroting 2020	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Grote risico's	17	1.892.500	20	1.837.500	15	2.042.500	15	2.042.500
Overige risico's	39	172.300	33	232.600	39	204.300	39	204.300
Totaal	53	2.221.800	54	2.070.100	54	2.246.800	54	2.246.800

Coronacrisis

De uitbraak van het coronavirus COVID-19 eind februari 2020 heeft grote impact op de Nederlandse samenleving en ook op onze gemeente. Bij het nemen van maatregelen stond en staat nog steeds de gezondheid van onze medewerkers en anderen voorop.

Vanaf het begin van de crisis hebben wij zowel bestuurlijk als ambtelijk een belangrijke rol in de crisisorganisatie van de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ). Naast deze actieve inbreng op provinciaal niveau zijn we zelf vanaf het begin ook zeer actief. In de ambtelijke werkgroep corona hebben we alle belangrijke disciplines bij elkaar gebracht. De werkgroep richt zich vooral op de continuïteit van het werk en de personele zorg. Tussen de werkgroep en de VRZ vindt regelmatig afstemming plaats.

Wij hebben de afgelopen periode meerdere besluiten genomen over noodmaatregelen. Deze waren gericht op steun aan ondernemers, burgers, verenigingen en instellingen.

Wij hebben de (mogelijke) gevolgen van de coronacrisis in beeld. Uiteraard voor zover nu mogelijk is. Veel is nog onduidelijk. Dit geldt ook voor de financiële gevolgen voor onze gemeente. We houden de (extra) lasten en urenbesteding bij. De komende tijd moet duidelijk(er) worden wat de coronacrisis voor ons financieel betekent of kan betekenen en welke maatregelen we verder kunnen nemen.

Wij zien de (mogelijke) gevolgen op meerdere gebieden zoals de dienstverlening, de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering en de bedrijfsvoering. Deze gebieden hebben naast een inhoudelijke kant ook een financiële kant.

We hebben nu nog geen zicht op de financiële gevolgen van de crisis. We weten niet hoelang de crisis gaat duren en wat de effecten hiervan zijn. We hebben wel de risicogebieden in beeld en wat de (mogelijk) financiële gevolgen zijn. Wij noemen in onderstaand overzicht een aantal risicogebieden met risico's.

- 1 Participatiewet/BUIG.
De werkloosheid neemt toe. Dit heeft nu al geleid tot meer verzoeken om een bijstandsuitkering. Het aantal verzoeken neemt verder toe. Dit leidt tot hogere lasten die wij (nog) niet geraamd hebben.
- 2 Sociaal Domein.
Enerzijds zien we nu dat de zorg afneemt. Anderzijds verwachten we een toename van uitgestelde zorg. Ook de baten dalen. Een voorbeeld hiervan is dat de abonnementstarieven over april en mei niet geïnd worden door het CAK.
- 3 Schuldhulpverlening.
Inwoners verliezen hun baan en de inkomensachteruitgang kan leiden tot meer schuldenproblematiek met hogere lasten als gevolg.
- 4 Bijzondere bijstand.
Meer inwoners in de bijstand (zie 1) leidt ook tot meer mensen die een beroep doen op de bijzondere bijstand. Dit leidt weer tot hogere lasten.
- 5 Gemeentefonds.
Dit is de belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente. De effecten van de coronacrisis op de algemene uitkering uit het fonds zijn niet te voorspellen.
- 6 Eigen inkomsten.
Mogelijk, door onder andere faillissementen minder belastingopbrengsten. Ten slotte verwachten we dat inkomensachteruitgang van inwoners leidt tot meer kwijtscheldingen van belastingen waardoor de opbrengst minder wordt.
- 7 Grondexploitatie.
De coronacrisis kan leiden tot minder grondverkoop dan gepland. Dit leidt tot renteverlies op de grondexploitatie.
- 8 Verbonden partijen.
De crisis heeft ook gevolgen voor onze gemeenschappelijke regelingen en andere samenwerkingsverbanden. Ook die brengen de (financiële) gevolgen in beeld. Wij noemen als voorbeeld de Veiligheidsregio en de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland.
- 9 Gesubsidieerde instellingen.
Wij verwachten verzoeken om extra financiële steun van verenigingen, stichtingen en andere organisaties die subsidie van ons ontvangen. Naast mogelijk meer subsidies vallen ook subsidies (gedeeltelijk) weg, omdat bijvoorbeeld gesubsidieerde activiteiten niet doorgaan.
- 10 Gewaarborgde geldleningen.
Mogelijk doen organisaties wegens financiële problemen een beroep op de garantie die wij verleend hebben.
- 11 Bedrijfsvoering.
Onder andere het faciliteren van thuiswerken brengt lasten met zich mee en meer personele capaciteit voor het uitvoeren van maatregelen, ziekte en opnemen verlof na de crisis.

Wij verwachten dat niet alle effecten volledig in 2020 vallen. Bepaalde effecten kunnen later optreden. Een speciale werkgroep op landelijk niveau brengt in beeld welke informatie nodig is voor het bepalen van een reële compensatie.

Wij hanteren nu de volgende uitgangspunten:

- 1 Het rijk vergoedt een groot deel van de hogere lasten en gederfde baten.
- 2 De hogere lasten dekken we waar mogelijk met bestaande budgetten.
- 3 De financiële effecten die overblijven, komen ten laste van het begrotingsresultaat.

Bij het opmaken van de jaarrekening hebben wij onvoldoende informatie om op basis van het bovenstaande voor onze gemeente een financiële risicoberekening te maken. Wij blijven de landelijke ontwikkelingen en de (financiële) impact voor onze gemeente op de voet volgen. Wij informeren de gemeenteraad in de P&C-cyclus en op andere momenten als dat nodig is.

Kengetallen financiële positie

Om de financiële positie in beeld te brengen stellen we jaarlijks een overzicht van de exploitatie in baten en lasten (de begroting en jaarrekening) en een balans op. Voor een goed oordeel over de financiële positie zijn aanvullende kengetallen nodig, zodat bijvoorbeeld een beeld kan worden geschetst in welke mate de schuldbestand kan worden gedragen. Dat de schuldbestand risico's met zich meebrengt zal duidelijk zijn.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van een gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Kengetal	Jaarverslag	Begroting	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote	17%	29%	18%	37%	33%	36%	33%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van zogenaamd doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend, is gelijk aan de netto schuldquote. Met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte geldleningen worden opgenomen.

Kengetal	Jaarverslag	Begroting	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	8%	18%	9%	28%	25%	29%	26%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten (resultaat jaarrekening).

Kengetal	Jaarverslag	Begroting	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019	2020	2021	2022	2023
Solvabiliteitsratio	51%	46%	46%	46%	47%	45%	46%

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal van de grondexploitatie geeft aan wat de verhouding is van de gronden in vergelijking met de baten van de begroting.

Kengetal	Jaarverslag	Begroting	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019	2020	2021	2022	2023
Grondexploitatie	0%	0%	0%	3%	3%	3%	3%

Structurele exploitatieruimte

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De overzichten van de geraamde incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves maken onderdeel uit van het overzicht van baten en lasten in de begroting.

Deze gegevens worden ook opgenomen in de jaarstukken. Op basis hiervan kan het saldo van de structurele baten en lasten worden berekend.

Kengetal	Jaarverslag	Begroting	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019	2020	2021	2022	2023
Structurele exploitatieruimte	-1%	0%	-3%	1%	0%	0%	0%

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. De totale woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in de betreffende gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden te vergelijken met een landelijk gemiddelde.

Kengetal	Jaarverslag	Begroting	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019	2020	2021	2022	2023
Belastingcapaciteit	102%	103%	103%	103%	103%	103%	103%

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

In deze paragraaf gaan wij in op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot de 'grotere' kapitaalgoederen van de gemeente. Hierbij kan gedacht worden aan de kosten van aanleg en instandhouding van wegen, riolering, water, groen en gebouwen. De instandhoudingskosten behoren hun weerslag te vinden in onderhoudsplannen. Voor rioleringen, gebouwen, water en openbare ruimte zijn die door de gemeenteraad vastgesteld.

Onderhoudskosten maken een substantieel deel van de uitgaven uit. Tegelijkertijd kunnen zij ook voorzien worden van het etiket 'beheer' of 'uitvoering'. Zij lenen er zich daarom niet direct voor om te worden opgenomen in een van de programma's. Daar wordt immers toch meer aandacht besteed aan tot een visie terug te leiden doelstellingen en de concrete richtingen waarin de uitwerkingen moeten worden gevonden.

Echter, een groot deel van het 'vermogen' van onze gemeente ligt in de grond of op het openbaar gebied. Een zorgvuldig beheer hiervan is dan ook van wezenlijk belang. Een tweede, wellicht nog belangrijker, aspect is dat de kwaliteit van het openbaar gebied door de inwoners vaak het meest intensief beleefd wordt. Zwerfvuil, hondenpoep, loszittende stoeptegels, boomwortels, slecht onderhouden schoolgebouwen, moeilijk toegankelijke gemeentelijke gebouwen: deze onderwerpen in de directe omgeving raken de inwoners direct en hier hebben zij vaak een eigen en duidelijke mening over. Met de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen kunnen wij de kaders stellen voor het onderhoud van wegen, riolering en gebouwen. Een individueel geval of een individuele klacht kan dan beoordeeld worden op basis van deze totale kaders.

Een derde reden voor specifieke aandacht voor het geïnvesteerde vermogen in het openbaar gebied is dat deze kapitaalgoederen vaak van belang zijn voor het realiseren van de gemeentelijke programma's.

De volgende cijfers mogen dit illustreren:

De totale oppervlakte van onze gemeente is 14.430 ha; hiervan neemt het openbaar gebied 187 ha in beslag en historische dorpskern 43 ha. Openbaar groen omvat 167 ha en binnenwater 25 ha.

De hoeveelheid asfaltverharding bedraagt 279.152 m² en aan klinker- en tegelverharding hebben we 838.764 m² (binnen en buiten de bebouwde kom) in eigendom en beheer en aan halfverhardingen 18.228 m² (bron wegininspectie 2019). De totale vervangingswaarde van de openbare ruimte, inclusief de onder- en bovengrondse infrastructuur, bedraagt circa € 142 miljoen. De balanswaarde van de gemeentelijke gebouwen (exclusief ondergrond) bedraagt € 22,5 miljoen. De werkelijke waarde is hoger, omdat een aantal gebouwen inmiddels volledig is afgeschreven. Het totaal aan kapitaallasten van de kapitaalgoederen bedraagt in 2019 € 2.136.000.

De nota Onderhoud openbare ruimte en een Rioleringsplan zijn vastgesteld. Een bijkomend aspect is dat onvoorziene ingrijpende wegverbeteringen in principe ten laste van de exploitatie gebracht moeten worden. De kosten daarvan moeten in het jaar van uitvoering van dekkingsmiddelen worden voorzien.

Wegen

Elk jaar voegen we een bedrag aan de voorziening wegen toe om middelen op te bouwen waarmee de kosten voor onderhoud kunnen worden bestreden. Dit is gebaseerd op algemeen aanvaarde onderhoudstermijnen. Elk jaar vindt ook een inspectie van de wegen plaats, wat resulteert in een kwalitatief oordeel. Wegvakken die laag scoren worden vervolgens aangepakt. In 2019 hebben wij werkzaamheden uitgevoerd aan onder andere de Nieuwstraat, de Zandkreekstraat en de Kalootstraat.

Openbare verlichting

De gemeente Borsele telt ongeveer 4.400 lichtmasten, van diverse aard, kwaliteit en leeftijd. Voor het reguliere onderhoud, reparatie en vervanging van onderdelen is een voorziening lichtmasten ingesteld. Kwaliteitsarme masten en energieverblindende armaturen worden eerst vervangen. De vervanging wordt ook afgestemd op andere uit te voeren openbare werken.

De dotatie aan de voorziening openbare verlichting bedroeg € 143.000. In 2019 hebben wij werkzaamheden uitgevoerd aan onder andere de Molendijk, de Heinkenszandseweg, de Lindestraat en de Dorpsstraat.

Riolering

Borsele telt ongeveer 162 km vrij-vervalriolering, 50 gemalen, 72 km drukriolering en 355 drukrioleringsgemalen met een geschatte waarde van € 80 miljoen. De gemiddelde levensduur wordt landelijk geraamd op 60 jaar. Gezien de verschillende jaren van aanleg wordt het zwaartepunt van vervangingen verwacht in de periode 2020 tot 2030.

In het op 7 november 2019 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2019-2023 gaat veel aandacht uit naar het onderhoud van de riolering en het voorkomen van (grond)wateroverlast.

De dotatie aan de voorziening riolering (incl. water) bedroeg € 885.000. In 2019 is de riolering in de wijk Over de Dijk in Heinkenszand gereinigd en geïnspecteerd en zijn foute riool-aansluitingen (vuil water op regenwaterriolering) hersteld.

In 's-Gravenpolder is de aanleg van de regenwaterriolering in de Van Hoekenstraat en de Burgemeester Prümerstraat afgerond. Verder zijn er regenwaterriolen aangelegd in de Strandloperstraat in Heinkenszand, de Burgemeester Vogelaarstraat in Baarland en de Nieuwstraat in Ovezande.

Water

In het op 31 mei 2016 vastgestelde gemeentelijk waterplan staan normen voor de inrichting van waterpartijen en waterkwaliteit en wordt de beheerswijze van het oppervlaktewater toegelicht. Oppervlaktewater moet zoveel mogelijk ter plaatse vastgehouden worden. Als dit niet mogelijk is wordt water elders geborgd en als laatste pas afgevoerd.

Binnen de afvalwaterketen wordt zoveel mogelijk samengewerkt. Voor het beheer en onderhoud oppervlaktewater binnen de kom (BOB) worden eens in de acht jaar de sloten en vijvers gebaggerd. Het maaien van de sloten gebeurt ieder jaar binnen deze samenwerking met het waterschap.

In 2019 zijn in de dorpen Lewedorp, Nieuwdorp en 's-Heerenhoek de sloten en de vijvers gebaggerd.

Het waterschap heeft voor het BOB een baggerdepot waar naast onze gemeente ook de gemeenten Goes en Kapelle gebruik van maken.

Verdroging wordt naast de wateroverlast door de klimaatsverandering een steeds groter probleem.

De verwachting is dat niet wateroverlast, maar verdroging de grootste problemen op gaat leveren. Voor met name de landbouw is het belangrijk om samen met het waterschap en de landbouw naar oplossingen te zoeken waarbij meer ruimte gemaakt wordt voor opslag van water. Aan randen van dorpen kan de wateropslag gecombineerd worden met 'groen.'

In het kader van het IBP zijn in 2019 in de Prunusstraat in 's-Gravenpolder en de Kalootstraat in Borssele straten verlaagd om de omgeving klimaatbestendiger te maken.

Groen

Op 6 april 2017 is het basisdocument groenstructuur vastgesteld. Dit plan vormt het beleidskader voor de verschijningsvorm en het verzorgingsniveau van het openbaar groen. Het geeft de hoofdlijnen voor de toekomstige ontwikkelingen weer.

De hoofddoelstellingen zijn:

1. behoud en vergroting van de ruimtelijke kwaliteit;
2. inspelen op veranderingen in de leefomgeving;
3. creëren van draagvlak en participatie.

In de hoofdgroenstructuur komt het verband tussen het openbaar groen en de stedenbouwkundige opbouw van een dorpskern tot uiting. De verschijningsvorm en de beheersintensiteit van de groenelementen worden in de groenzonering vastgelegd. Om het basisdocument groenstructuur vorm te geven wordt er per kern een dorpsplan opgesteld. In het afgelopen jaar zijn alle kernen bezocht met een inloopavond, waarbij informatie is gedeeld en opgehaald.

In het Landschapsbeleidsplan Borsele is de gemeentelijke visie op de ontwikkeling van het landschap beschreven. Behoud en versterking van natuur- en landschapswaarden wordt nagestreefd. Overleg vindt plaats met de provincie, het waterschap en andere terreinbeheerders om samen projecten voor te bereiden en uit te voeren. Verder gelden er richtlijnen erfbeplantingen die toegepast worden wanneer er agrarische nieuwbouw in het buitengebied plaatsvindt. Hiernaast is afgelopen jaar het klimaatakkoord vastgesteld. Onderdeel van dit akkoord is een bossenstrategie. Afgelopen jaar is er in het kader van dit nationaal akkoord een start gemaakt om in overleg met de provincie, het waterschap, de gemeente en de terreinbeherende instanties een bosvisie Zeeland op te stellen.

De dotatie aan de voorziening groen bedroeg € 120.000. In 2019 is de herplant van de dorpsbossen afgerond en is er een begin gemaakt met het vervangen van hekwerken en het dunnen van het bos op plaatsen waar dit noodzakelijk is. In 's Heerenhoek is bij het bos een natuurspeelplaats aangelegd. Elf bruggen waren aan het einde van hun levensduur en zijn vervangen. In Kwadendamme is een Tiny Forest aangelegd. Op diverse plaatsen is beplanting vervangen en zijn er boomspiegels ingeplant. Ook zijn de bomen gecontroleerd op veiligheid.

Begraafplaatsen

De raad heeft in het kader van het algemeen beleid begraafplaatsen besloten om de inrichtingskwaliteit van de begraafplaatsen te handhaven. In overeenstemming met de uitgangspunten van het groenstructuurplan wordt het peil van het groen verder in geringe mate versterkt. De toegang voor invaliden wordt zoveel mogelijk gewaarborgd door de hoofdpaden te asfalteren. Aanvulling van voorzieningen zoals zitbanken wordt ter hand genomen. Voor het bijzetten van urnen worden bij voorkeur urnenkelders toegepast. In december 2007 heeft de gemeenteraad het begraafbeleid geactualiseerd. Onder meer is besloten om de tarieven geleidelijk te verhogen om in 2017 te komen tot een kostendekkingspercentage van 75%. Op 7 juli 2011 is besloten de uitvoering van het begraafbeleid te wijzigen. Monumenten van vóór 1970 en monumenten waarvoor 40 jaar grafrecht is betaald, worden niet verwijderd na het verstrijken van de grafrechten. Dit besluit is van invloed op de kostendekkendheid. In 2019 hebben er 69 uitvaarten plaatsgevonden.

Gebouwen

Kaders/ doelen

In het kader van het goed beheren en onderhouden van de onroerende goederen van de Gemeente Borsele (gemeentelijke gebouwen) is het van belang dat goed inzichtelijk wordt gemaakt welk onderhoud over een te bepalen cyclus moet worden uitgevoerd en welke onderhoudskosten hieraan verbonden zijn. Het maken van strategische keuzes en beleid zijn hierin maatgevend. Deze paragraaf geeft inzicht in de mate van onderhoud en de financiële vertaling hiervan.

Kerncijfers

De gemeente Borsele heeft op 31 december 2019 totaal 132 gebouwen, inclusief objecten zoals de klokken en uurwerken van bepaalde torens en kunstwerken, in eigendom verdeeld over 6 categorieën gebouwen. Deze 132 gebouwen en objecten hebben een bruto vloeroppervlakte van 54.234 m².

<i>Oppervlakte gebouwen</i>			
Binnen het totale (bvo) hebben we de volgende onderverdeling;			
Gemeentelijke gebouwen	24.203	m2 bvo	(exclusief torens)
Onderwijsgebouwen	21.525	m2 bvo	
Sportfondsen accommodaties	8.506	m2 bvo	

<i>Categorieën gebouwen</i>	
Monumenten (o.a. torens)	
Onderwijsgebouwen	
Maatschappelijke gebouwen (o.a. dorpshuizen, gymzalen en peuterspeelzalen)	
Brandweerposten	
Eigen gebouwen (o.a. gemeentehuis, raad-trouwzaal, werkplaatsen, kunstwerken)	
Geprivatiseerde gebouwen (bijv. sport- en tennisaccommodaties)	

Beleid

Vanaf 2004 zijn we gestart met het formuleren en vaststellen van beleid voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Op 3 december 2015 is de nieuwe onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen voor de periode 2016-2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze onderhoudsnota is mede gevraagd in de door de gemeenteraad op 6 december 2018 vastgestelde financiële verordening. De financiële vertaling uit de nota heeft betrekking op al onze gemeentelijke gebouwen en objecten, m.u.v. de schoolgebouwen.

Onderhoud

We kunnen drie soorten onderhoud onderscheiden:

- **dagelijks onderhoud** dat tot doel heeft om het gebouw en de installaties in een toestand te houden die voor dagelijkse functievervulling noodzakelijk is. Als indicatie geldt dat de werkzaamheden tot € 10.000 tot dagelijks onderhoud kunnen worden gerekend. Een en ander is afhankelijk van de grootte van het desbetreffende gebouw. In de exploitatiebegroting is hier voor elk jaar een post opgenomen.
- **periodiek onderhoud** waarbij in de regel geen vernieuwing plaatsvindt, zoals binnenschilderwerk. Dit betreft terugkerend onderhoud met een zekere cyclus.
- **groot onderhoud**, waarbij veelal onderdelen van het gebouw of de installaties moeten worden vervangen (zoals vernieuwing van het dak of vervanging van de cv-installatie).

Bij de beoordelingssystematiek van onderhoud hanteren we de volgende conditieniveaus:

- conditie 1: uitstekende onderhoudstoestand
- conditie 2: goede onderhoudstoestand
- conditie 3: redelijke onderhoudstoestand

Financieel

De benodigde storting in 2019 op basis van de onderhoudsnota 2016-2025 :

1. Voorziening Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 773.000
2. Voorziening Sportfondsen (in beheer bij derden)	€ 228.000

In 2019 hebben we aan onderhoudsuitgaven het volgende uitgevoerd:

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

In 2019 zijn werkzaamheden uitgevoerd tot een totaalbedrag van € 418.000.

De belangrijkste werkzaamheden waren:

- Binnen- en buitenschilderwerk diverse gebouwen en objecten
- Groot onderhoud E- en W-installaties diverse gebouwen
- Groot onderhoud bouwkundige elementen diverse gebouwen en objecten
- Vervanging gyminventaris diverse gymzalen

Investering: Interne renovatie dorps huis Ellewoutsdijk

In 2019 is de interne renovatie van het dorps huis binnen het beschikbaar gestelde krediet afgerond.

Realisatie nieuwe brandweerpost Heinkenszand

De brandweerposten Heinkenszand en 's-Heer Arendskerke zijn samengevoegd. Het doel van dit project is te komen tot de realisatie van een nieuwe brandweerpost in Heinkenszand, op een kavel gesitueerd op de hoek Guldenroedestraat/Hoefbladstraat. Deze centrale locatie is zowel voor de vrijwilligers uit Heinkenszand als de vrijwilligers uit 's-Heer Arendskerke goed en snel bereikbaar. In juli 2019 zijn we gestart met de ontwerpfase en de voorbereiding van de planologische procedure. De vooronderzoeken zijn in 2019 met goed gevolg afgerond. In het laatste kwartaal hebben we een architectenselectie gedaan. Dit heeft geleid tot een architectenkeuze in december. We verwachten dat de realisatie van het totale project, waaronder aanpassingen van de openbare ruimte in het plangebied, in het eerste kwartaal van 2022 zal zijn afgerond.

Paragraaf Financiering

De belangrijkste uitgangspunten van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden, evenals het beheersen van renterisico's. Om dit te bereiken worden in de Wet fido diverse regels gesteld. De gemeenteraad heeft het treasury statuut vastgesteld op 11 december 2014. Naast het statuut is een paragraaf financiering verplicht in de begroting en de jaarverantwoording.

Gemeentefinanciering

Financieringen voor een periode van één jaar en langer worden enkel aangetrokken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. We hebben momenteel vier vaste geldleningen uitstaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze komen niet voor vervroegde aflossing in aanmerking. In 2019 waren er de volgende mutaties in onze leningenportefeuille:

Opgenomen geldleningen	
Stand leningen per 1 januari 2019	€ 11.310.600
Reguliere aflossingen	€ 1.061.512
Vervroegde aflossingen	€ -
Nieuw aan te trekken leningen	€ -
Stand leningen per 31 december 2019	€ 10.249.088

Liquiditeitsbeheer

De liquiditeitspositie was voldoende om te garanderen dat de verplichtingen tijdig werden nagekomen. Om de saldi optimaal te beheren, maken wij gebruik van het pakket voor geïntegreerde dienstverlening op het terrein van betalingsverkeer en kredietverlening van de NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Uitgeleende middelen

We hebben een uitstaande geldlening aan de gemeente Kapelle die eindigt in 2028.

Verstrekte geldleningen	gemeente Kapelle
Stand leningen per 1 januari 2019	€ 2.700.000
Reguliere aflossingen	€ 270.000
Vervroegde aflossingen	€ -
Stand leningen per 31 december 2019	€ 2.430.000

Risicobeheer

In 2011 ontwikkelden we een beleidskader ontwikkeld voor het garant staan voor leningen van derden. In de beleidsregeling hebben we criteria opgenomen onder welke voorwaarden we een gemeentegarantie afgeven.

De gemeente kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie. Voorwaarden zijn dat deze uitzettingen een prudent karakter hebben en niet gericht zijn op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Het prudente karakter van deze uitzettingen wordt gewaarborgd middels de richtlijnen en limieten van het treasurystatuut.

Het gebruik van derivaten is niet toegestaan; verder mogen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden conform de Wet fido.

Kasgeldlimiet

Een kortlopende geldlening moet voldoen aan de geldende regelgeving. Deze regelgeving staat beschreven in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo).

De kasgeldlimiet bepaalt welk bedrag aan kortlopende leningen mag worden afgesloten. Het maximale bedrag bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal.

Bij overschrijding van de kasgeldlimiet is het aantrekken van een vaste geldlening verplicht. Er was geen overschrijding van de kasgeldlimiet.

Omschrijving	2019	2019			
	(gemiddeld)	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Lasten begroting per 1 janu	52.683	52.683	52.683	52.683	52.683
Percentage kasgeldlimiet	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	4.478	4.478	4.478	4.478	4.478
- verstrekt kasgeld	0	0	0	0	0
- tegoed in rekening coura	0	695	1.215	2.718	2.766
- overigen	0	0	0	0	0
- opgenomen kasgelden	0	1.333	0	0	1.167
- schulden in rekening cou	0	26	70	70	0
- overigen	0	0	0	0	0
Toets kasgeldlimiet:					
- totale vlottende middelen	0	-664	1.145	2.648	1.599
- toegestane kasgeldlimiet	4.478	4.478	4.478	4.478	4.478
Ruimte (+) / Overschrijding	4.478	3.814	5.623	7.126	6.077

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft het renterisico op de langere termijn weer. Hieronder vallen alle leningen met een rentetypische looptijd vanaf 1 jaar. Het doel is op deze wijze spreiding te krijgen in de rentetypische looptijden in de leningenportefeuille waardoor een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten in de administratie. In een jaar mogen de herfinancieringen als gevolg van aflossingen en de renteherzieningsmomenten gezamenlijk niet meer dan 20% van het begrotingstotaal per 1 januari bedragen. In 2019 was de bovengrens voor de gemeente Borsele 20% van de vaste schuld per 1 januari (€ 11.310.600) = € 2.262.120. In 2019 bleven de aflossingen (€ 1.061.512) onder dit niveau, zodat we ruimschoots voldeden aan deze norm uit de Wet fido.

Renteomslag

Op basis van de begroting 2019 was het renteomslag percentage 1,12%. Het resultaat van het taakveld treasury is berekend in onderstaand schema.

Renteschema	
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 475.012
De externe rentebaten	€ 70.215
Totaal door te rekenen externe rente	€ 404.797
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-€ 2.576
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente	€ 407.373
De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	€ 419.860
Renteresultaat op het taakveld treasury	-€ 12.487

Rente-ontwikkeling

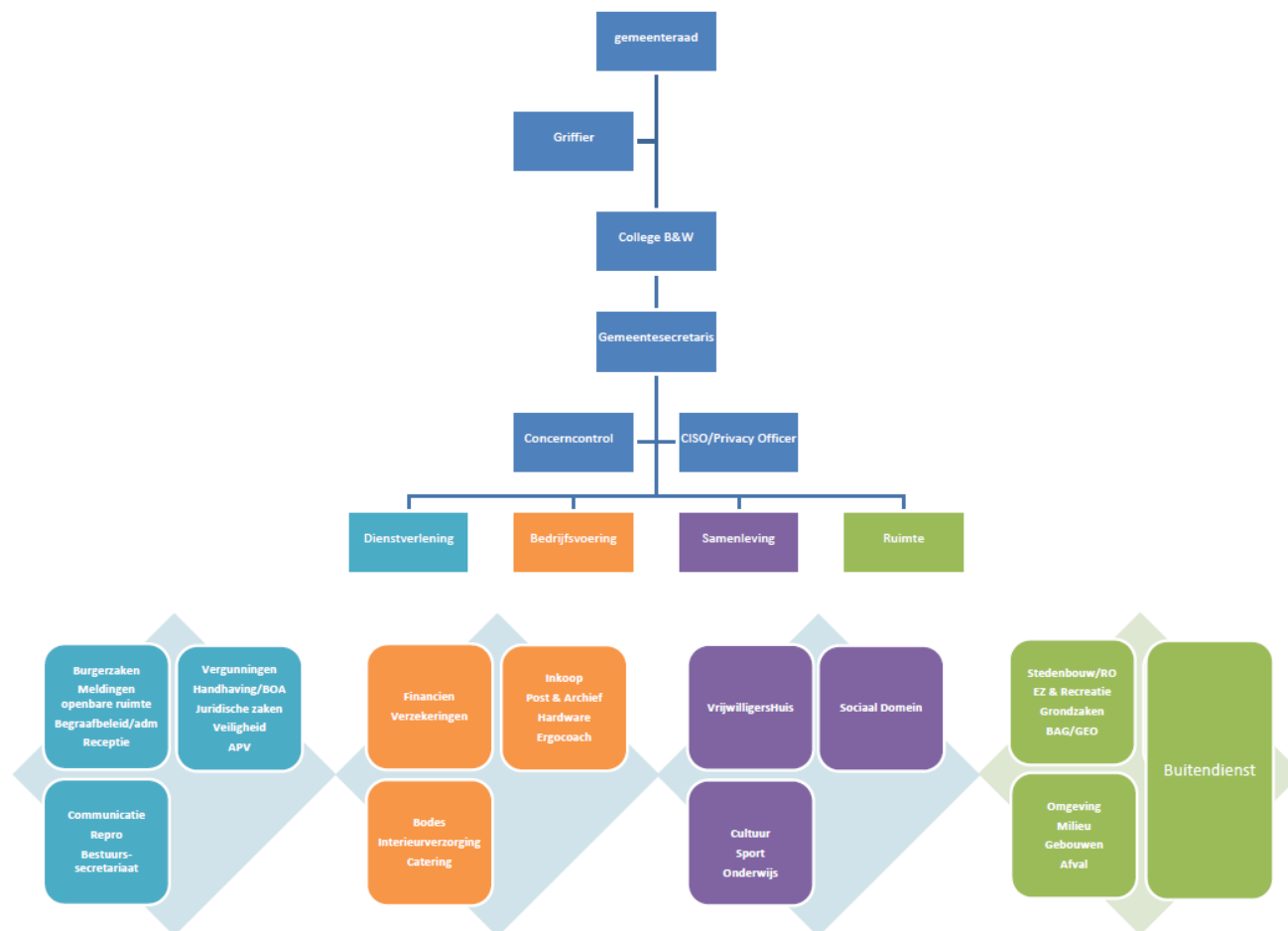
Het blijft een onzekere tijd op monetair gebied. Voor de korte termijn verwachten we nog weinig verandering en gaan we ervan uit dat de rentetarieven nog historisch laag blijven. Op de langere termijn zullen de rentetarieven wel weer een keer gaan stijgen, alleen is onduidelijk wanneer dit gebeurt.

Schatkistbankieren

Sinds december 2013 is de gemeente verplicht tot schatkistbankieren. Hierbij geldt een minimum drempel van 0,75% van het begrotingstotaal, dit betekent voor Borsele een drempel van ca. € 395.123. De overtollige liquide middelen worden in Rijks schatkist aangehouden, waarbij de rentevergoeding momenteel 0% bedraagt.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Vanaf september 2019 is ons organogram als volgt opgebouwd:

Toelichting: MT (Gemeentesecretaris en vier domeinmanagers) in totaal zijn er circa 180 medewerk(st)ers.

Afgelopen periode hebben we veel tijd geïnvesteerd om te komen tot een nieuwe organisatiestructuur.

Doel is om een organisatie te realiseren die adequaat en flexibel inspeelt op nieuwe trends en ontwikkelingen en behoeften van onze inwoners.

Deze organisatiestructuur kenmerkt zich door logisch gevormde teams van taakverantwoordelijke medewerkers die zelfstandig opereren. De organisatie is opgesplitst in 4 domeinen die worden aangestuurd door 4 domeinmanagers. De 4 domeinmanagers vormen samen met de gemeentesecretaris het managementteam van de organisatie.

Deze nieuwe organisatiestructuur vraagt een andere rol van leidinggevenden en medewerkers.

De medewerkers dragen in deze structuur veel meer hun eigen verantwoordelijkheid. Het is de taak van de domeinmanagers ze deze verantwoordelijkheid te geven, maar vooral ze hierin te ondersteunen en te begeleiden (in zijn/haar kracht zetten).

Dit proces is in 2019 gestart en zal in 2020 een vervolg krijgen. Omdat dit een grote impact heeft op het personeel, willen we dit proces zorgvuldig en met een goede begeleiding doorlopen.

Inmiddels is de werkgroep cultuur aan de slag. Deze werkgroep zal onze nieuwe kernwaarden verantwoordelijk, denken en doen, vertrouwen en energiek' uitwerken, waarna deze geïmplementeerd worden in onze organisatie. Hiernaast zullen in 2020 het HRM-beleid en het beloningssysteem worden aangepast.

Personeel & Organisatie

De totale formatie in 2019 bedroeg 157 fte.

De VNG en de vakbonden FNV, CNV en CMHF hebben in 2019 een principeakkoord gesloten over de nieuwe cao-gemeenten 2019-2020.

Als gemeente willen we een aantrekkelijke werkgever zijn voor ons personeel. Belangrijk hierin zijn goede secundaire arbeidsvoorwaarden, een goede werksfeer en een marktconform salaris.

Ons huidig waarderingen/beloningssysteem is wat dat betreft niet meer up-to-date. Wij merken dat steeds meer. Ook omliggende gemeente hanteren een ander beloningssysteem (HR21 en uitloopschalen), wat tot hogere beloningen kan leiden. Als gevolg daarvan worden wij minder interessant als werkgever. Daarom implementeren wij in 2020 HR21. Het huidige systeem van toelagen/toeslagen wordt hiermee deels geschrapt.

Informatiebeheer en Automatisering

In 2019 is het zaakstelsel Join geïmplementeerd, waarvan in 2020 een definitieve doorontwikkeling plaatsvindt.

In 2020 wordt de vacature CISO (Chief Information Security Officer) ingevuld. Sinds mei 2018 zijn alle gemeenten verplicht om een CISO (Chief Information Security Officer) aan te stellen. In 2019 vond nog inhuur plaats van een CISO.

De CISO en FG (Functionaris Gegevensbescherming) adviseren de organisatie over informatiebeveiliging en privacy. Ook jagen zij bewustwording op deze thema's aan. De CISO coördineert daarnaast de jaarlijkse ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) - cyclus, een verplichte audit op informatiebeveiliging.

Ook is de CISO-coördinator bij beveiligingsincidenten. De FG controleert daarnaast of afdelingen zich aan de wet- en regelgeving houden bij de verwerking van persoonsgegevens.

Concerncontrol

In de nieuwe organisatiestructuur is de rol van de controller nadrukkelijk vastgelegd.

De concerncontroller heeft als speerpunt het aanbrengen van samenhang en structuur rondom sturing en beheersing, waarbij het toetsen van de doelmatigheid en de rechtmatigheid van zaken cruciaal is.

De rol van de controller wordt in 2020 nog verder vormgegeven. Duidelijk is dat de controller meer dan ooit een adviserende en 'sturende' rol binnen de organisatie krijgt.

I.v.m. een wetwijziging moet, vanaf boekjaar 2021, het college zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgeven in de jaarverantwoording. Nu geven de accountants nog een oordeel omtrent getrouwheid en rechtmatigheid. Vanaf boekjaar 2021 alleen voor getrouwheid.

Zowel de nieuwe organisatiestructuur als de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheid leidt ertoe dat een aantal werkprocessen en regelingen opnieuw beoordeeld en eventueel herzien moeten worden. Hier wordt binnenkort mee gestart.

Stafbureau GR de Bevelanden

Per 1 januari 2020 beschikt GR de Bevelanden over haar eigen stafbureau. Hierdoor vervalt de dienstverleningsovereenkomst financiën. Gevolg hiervan is dat de bijdrage van GR de Bevelanden komt te vervallen en dat daarnaast de bijdrage aan GR De Bevelanden hoger zal uitvallen, doordat wij meebetalen aan de vorming van het stafbureau.

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

De Nota Grondbeleid is vastgesteld in 2015. In deze nota is een overzicht gegeven van de instrumenten die de gemeente ter beschikking staan om grondbeleid te voeren. In 2019 heeft de gemeenteraad besloten het beleid voort te zetten tot een nieuwe nota is vastgesteld in samenhang met de Omgevingsvisie.

De twee belangrijkste kerndoelstellingen van het grondbeleid:

- Het bevorderen van het gewenste ruimtegebruik en de ruimtelijke kwaliteit;
- Het streven naar een financieel gezond grondbedrijf. Winstgevende plannen moeten verlieslatende kunnen compenseren.

Visie

De Nota Grondbeleid geeft inzicht in het gemeentelijk handelen bij locatieontwikkelingen. Met het grondbeleid als instrument kunnen de ruimtelijk-economische opgaven zoals die in andere beleidsdocumenten zijn vastgelegd uitgevoerd worden. Dit geldt met name voor de woningbouwplanning en het bedrijventerreinprogramma. De kerndoelstellingen zijn vertaald naar specifieke beleidsuitgangspunten waaraan de uitvoering van het grondbeleid kan worden getoetst.

Wijze waarop grondbeleid wordt uitgevoerd

De gemeente streeft traditiegetrouw zoveel mogelijk naar een actief grondbeleid. Hiermee heeft de gemeente meer invloed en kunnen de kerndoelstellingen beter gerealiseerd worden. Als gevolg van de achter ons liggende economische crisis en de verwachte demografische ontwikkelingen schuiven we meer op naar faciliterend grondbeleid. Wanneer kansen zich aandienen, risico's overzienbaar zijn en sterke sturing gewenst is, blijft de mogelijkheid van actief optreden aanwezig. Om deze laatste reden is er voor gekozen het gebied Platepolder in Heinkenszand zelf te exploiteren. Hierbij is rekening gehouden met de in de nota Grondbeleid genoemde hoeveelheid aan projectontwikkelaars uit te geven kavels. Met dit plan kan aan de toekomstige op Heinkenszand gerichte vraag aan woningbouw voldaan worden.

Actuele prognose resultaten

Op basis van de jaarrekening 2019 prognosticeren wij op termijn nog een te realiseren winst van € 3.886.298 van alle in exploitatie zijnde plannen. Op deze plannen is al een winst genomen van € 11.885.182. Het resultaat betreft de gehele looptijd van de plannen.

Bouwgronden in exploitatie	aantal	Boekwaarde	Geraamde	Geraamde	Geraamd	Gerealiseerde
	m2	31-12-2019	kosten	opbrengsten	eindresultaat	winsnemingen
Woningbouw:						
Borsele, Stadshoek	5.530	281.740	478.268	914.550	154.542	118.264
's-Gravenpolder, Oostgaarde	5.220	-1.587.947	1.642.794	1.109.565	1.054.718	1.543.800
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	856	-95.490	234.747	139.870	613	-166.711
's-Heerenhoek, De Blikken 2	14.523	736.517	1.314.007	2.050.825	301	-238.500
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	4.622	-1.000.207	986.371	867.525	881.361	7.977.393
Heinkenszand. Stenevate	2.169	222.107	180.521	489.150	86.522	136.551
Kwadendamme, 2001	1.992	-234.836	426.377	327.600	136.059	370.282
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	2.752	-902.050	450.997	481.600	932.653	2.779.238
Ovezande, 2001	17.370	1.276.783	930.560	2.211.240	3.897	-830.378
Bedrijventerreinen:						
	0				0	
Heinkenszand, Noordzak fase 3	20.416	728.426	802.472	2.166.530	635.632	195.243
Totaal	75.450	-574.957	7.447.114	10.758.455	3.886.298	11.885.182

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de notities van de commissie BBV zijn regels bepaald hoe de grondexploitaties berekend moeten worden en hoe tussentijds winst en verlies moet worden genomen. Ieder jaar wordt ieder complex opnieuw doorberekend naar de laatst bekende inzichten en grondslagen. Dit kan leiden tot jaarlijkse winst- en verliesnemingen. Deze mutaties verwerken wij ieder jaar in de jaarrekening. In de grondslagen van de jaarrekening nemen wij uitgangspunten voor onze berekeningen op, zoals rentepercentage en kostenindexatie. Winst en verliezen worden gecompenseerd door onttrekkingen of dotaties aan de reserve bouwgrondexploitaties.

Woningbouw en industrie

Regionale samenwerking en afstemming

Periodiek maken de vijf Bevelandse gemeenten regionale woningafspraken. De huidige woningafspraken bevatten per gemeente een woningbouwplanning voor de periode tot 2025. Die woningbouwplanningen zijn zodanig op elkaar afgestemd dat er een evenwichtige woningmarkt ontstaat binnen de regio. Die woningmarkt is afgestemd op de veranderende samenstelling van de bevolking en de daarmee veranderende vraag. Voor Borsele is een relatief beperkt contingent woningen beschikbaar, zodat het moeilijk is om aan alle wensen op elk moment te kunnen voldoen.

De behoefte aan levensloopbestendige woningen blijft aanhouden. Bij de inrichting van nieuwe plannen zullen we hiermee rekening moeten houden. Dit doet zich ook voelen bij de ontwikkeling van de Platepolder in Heinkensand.

Aan de hand van de concrete behoefte aan woningbouw plannen we het in ontwikkeling nemen van de strategische gronden.

Bedrijventerreinenprogramma

Gedeputeerde Staten heeft een geactualiseerde prognose vastgesteld voor de behoefte aan bedrijfsterreinen. Aan de hand daarvan werken de regio's de programmering van de terreinen verder uit.

De vijf Bevelandse gemeenten, vertegenwoordigd in Het Bestuurlijk Platform De Bevelanden, hebben het geactualiseerde Bedrijventerreinprogramma De Bevelanden 2017-2025 in juli 2018 ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. In dit programma zijn afspraken gemaakt over de regionale uitgifte.

Binnen de regio De Bevelanden is er sprake van overaanbod ten opzichte van de verwachte vraag. Bovendien geldt als beleidsuitgangspunt dat nieuwe terreinen alleen mogen worden gerealiseerd op locaties voor grootschalige bedrijfsterreinen.

Voor Borsele betekent dit dat alleen bedrijventerrein Noordzak nog beschikbaar is. Daarnaast spannen wij ons er voor in dat er in de regionale programmering ruimte komt voor noodzakelijke uitbreiding van bestaande solitaire bedrijven.

Grondprijzen

Wij rekenen marktconforme uitgifteprijsen. Hierbij kijken we zowel naar kostprijs, de prijzen in de regio en het voorzieningenniveau van de betreffende woonkernen. De gemeenteraad stelt de prijzen eenmalig vast bij de vaststelling van het bewuste bestemmingsplan. Bij de jaarlijkse actualisatie van de exploitatieplannen is gebleken dat we nog op koers liggen en dat er geen aanleiding is de uitgifteprijsen aan te passen.

Erfpacht

Wij blijven gronden voor woningbouw en bedrijven aanbieden op twee manieren. Zowel koop als erfpacht zijn mogelijk. Erfpacht is mogelijk onder voor beide partijen aantrekkelijke voorwaarden. Ook in 2019 heeft een aantal bouwers gebruik gemaakt van deze optie.

Overige ontwikkelingen

Hoewel de woningmarkt de laatste tijd herstel vertoont, zijn er toch ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op het tempo van de bouw. Er kunnen extra investeringen nodig zijn voor technische voorzieningen ten behoeve van het milieu. Zo vereisen gasloos bouwen en klimaatadaptatie en mogelijk ook de stikstofproblematiek extra maatregelen. Wij kunnen nog niet inschatten wat hiervan de financiële gevolgen zullen zijn. Vooralsnog verwachten wij geen stagnatie van de bouw.

Reserves

Omdat grondexploitatie omgeven is door risico's, is er een reserve weerstandsvermogen bouwgrond-exploitaties.

Deze reserve is bedoeld als:

- Buffer voor verlieslatende grondexploitaties;
- Dekking voor onverwachte (meer)uitgaven in de grondexploitatie;
- Egalisatie van jaarlijkse winsten en verliezen;
- Dekking van de lasten van vennootschapsbelasting;
- Egalisatie voor herwaardering strategische gronden.

In de loop van 2019 is in de nieuwe nota reserves en voorziening vastgesteld. Toen is besloten om het bedrag in de grondexploitatie af te romen op € 3.000.000. Dit bedrag achten wij nog steeds voldoende om risico's op te vangen. In lijn met de nota grondbeleid is de winst op de grondexploitaties over 2019 toegevoegd aan deze reserve waardoor het saldo per 31-12-2019 € 3.805.000. In de resultaatbestemming verzoeken wij u deze reserve opnieuw af te romen tot € 3.000.000 omdat hiermee de risico's wat betreft grondexploitaties voldoende afgedekt zijn.

Verwant met de bouwgrond-exploitaties is de Reserve Kwaliteit Openbare Ruimte. Deze reserve wordt met name gevoed uit verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen. Ook nieuwe initiatieven van particuliere ontwikkelaars dragen bij aan deze reserve. Wij gebruiken deze reserve voor openbare voorzieningen, zoals wegen, groen en waterberging

In de Reserve Kwaliteit Openbare Ruimte is per 1 januari 2019 een bedrag van € 715.848 aanwezig. De reserve wordt met name gevoed uit verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen en dient ter dekking van lasten voor bovenwijkse voorzieningen en waterberging. In 2019 hebben we, ten gevolge van verkopen bouwgrond en enkele incidentele exploitatieovereenkomsten, € 368.065 ontvangen. De onttrekkingen bedroegen € 116.000. Per eind 2019 is het saldo € 967.913.

In 2019 hebben we de gronden verkocht zoals begroot. In het plan Over de Dijk hebben we voor ruim € 750.000 aan grond verkocht tegenover een prognose van € 479.000. In het plan Oostgaarde hebben we in 2019 geen grond verkocht tegenover een prognose van € 229.000. Daarnaast hebben we in 7 andere plannen gronden verkocht zodat we nagenoeg uitkomen op de prognose.

Plannen die de looptijd van 10 jaar overschrijden

Het BBV schrijft voor dat voor de berekening van de prognoses de looptijd van een grondexploitatie maximaal 10 jaar mag zijn. Deze termijn wordt gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden gezien en waar gemotiveerd van kan worden afgeweken. De afwijking moet gepaard gaan met risico-beperkende maatregelen:

Borssele, Stadshoek

In dit plan hebben we aan de hand van de optieverleningen en de verkopen uit het verleden een realistisch overzicht gemaakt van de nog te verkopen cq in erfpacht uit te geven gronden. We gaan er van uit dat dit niet binnen 10 jaar gaat plaatsvinden. De planning gaat nu uit van een periode van 14 jaar.

1. We hebben herleidbare afspraken voor een periode die de 10 jaar kunnen overschrijden. We denken dat we die tijd nodig hebben om het plan vol te bouwen;
2. De opbrengsten en rente-ontvangsten zullen de kosten van de komende periode kunnen dekken.

's-Heerenhoek, Blikken II

Er zijn op dit moment gesprekken gaande met een projectontwikkelaar die de positie van de huidige contractspartij wil overnemen. Daarbij is het doel om het plan iets aantrekkelijker te maken.

In dit plan hebben we aan de hand van de optieverlening en de verkopen uit het verleden een realistisch overzicht gemaakt van de nog te verkopen cq in erfpacht uit te geven percelen. We gaan er van uit dat dit niet binnen 10 jaar gaat plaatsvinden. Wij denken hierbij aan een planning van 15 jaar.

1. We hebben herleidbare afspraken voor een periode die de 10 jaar kunnen overschrijden. We denken dat we die tijd nodig hebben om het plan vol te bouwen;
2. De opbrengsten en rente-ontvangsten zullen de kosten van de komende periode grotendeels kunnen dekken. Zoals het er nu naar uit ziet zal er een klein positief saldo overblijven.

Ovezande, Plataanweg

In dit plan hebben we aan de hand van de optieverlening en de verkopen uit het verleden een realistisch overzicht gemaakt van de nog te verkopen cq in erfpacht uit te geven percelen. Wij gaan er echter van uit dat dit niet binnen 10 jaar gaat plaatsvinden. Wij denken hierbij aan een planning van 15 jaar.

1. We hebben herleidbare afspraken voor een periode die de 10 jaar kunnen overschrijden. We denken dat we die tijd nodig hebben om het plan vol te bouwen;
2. De opbrengsten en rente-ontvangsten zullen de kosten van de komende periode niet kunnen dekken. Zoals het er nu naar uit ziet zal een beroep moeten worden gedaan op de reserve bouwgrondexploitatie voor het tekort tegen het einde van de looptijd. Jaarlijks zal de voortgang in de gaten worden gehouden. In de reserve is een buffer aanwezig die dit risico kan dragen.

Paragraaf Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de definitie van en het beleid voor verbonden partijen. Van de belangrijkste verbonden partijen wordt vermeld: de vestigingsplaats, het publieke belang, het bestuurlijke belang, wie namens onze gemeente vertegenwoordigd is in het bestuur, wat de stemverhouding in het bestuur is, wat ons financiële belang is en de belangrijkste beleidsvoornemens van de verbonden partij.

Definitie verbonden partijen

Verbonden partijen zijn die partijen waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, ofwel door vertegenwoordiging in het bestuur ofwel door het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld op een bedrag dat aan de verbonden partij ter beschikking wordt gesteld en dat niet verhaalbaar is als verbonden partij failliet gaat en/of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Deze definities houden in dat gemeenschappelijke regelingen en participaties in N.V.'s, B.V.'s, V.O.F.'s en commanditaire vennootschappen verbonden partijen zijn.

Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen verbonden zijn met een juridische afdwingbaarheid door derden is geen verbonden partij.

Beleid

De belangrijkste uitgangspunten voor deelname aan verbonden partijen zijn:

- de gemeente participeert uitsluitend in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend.
- de gemeente participeert uitsluitend in privaatrechtelijke rechtsvormen als de desbetreffende taak niet vanuit een publieke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.

Kernvragen die de gemeente zichzelf hierbij regelmatig dient te stellen zijn:

- corresponderen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds met die van de gemeente?
- worden de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partij gerealiseerd?

Besliskader

Besliskader voor het oprichten van of deelnemen in verbonden partijen:

1. vaststellen of er sprake is van een publiek belang dat door de gemeente moet worden behartigd.
Als dit het geval is:
2. vaststellen of de gemeente, in de hoedanigheid van publiekrechtelijk rechtspersoon, zelf het publieke belang kan behartigen.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
3. vaststellen of de gemeente de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid beter kan overdragen aan een andere publiekrechtelijke organisatie.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
4. het oprichten van of deelnemen in een besloten vennootschap, naamloze vennootschap, stichting, vereniging of Publiek Private Samenwerking.

Criteria

Het ontwerpbesluit voor het oprichten van of deelnemen aan een verbonden partij dat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd, behandelt ten minste de volgende punten:

- het besliskader verbonden partijen;
- de vertegenwoordiging in het bestuur;
- de andere betrokkenen in de verbonden partij;
- de financiële gevolgen voor de gemeente;
- de juridische aspecten.

Beleidskaders

Beleidskaders voor het aanwijzen van gemeentelijke vertegenwoordigers:

A. Gemeentelijke vertegenwoordiging in publiekrechtelijke organisaties.

Er worden geen raadsleden benoemd als vertegenwoordiger van de gemeente in een publiekrechtelijke organisatie, tenzij de publiekrechtelijke organisatie dit zelf voorschrijft.

B. Gemeentelijke vertegenwoordiging in privaatrechtelijke organisaties.

1. Het college benoemt geen collegeleden in:
 - a. een raad van commissarissen,
 - b. een raad van toezicht of
 - c. het bestuur, tenzij het benoemen van collegeleden in genoemde functies in het bijzonder bij kan dragen aan het publieke belang en het private belang van de verbonden partij ook overeenstemt met het publieke belang. Het college dient de afweging tussen het publieke belang en belangenverstrengeling voor een dergelijke benoeming nadrukkelijk te motiveren.
2. Het college benoemt geen gemeenteambtenaren in:
 - a. een raad van commissarissen;

- b. een raad van toezicht.
3. Gezien de controlerende functie van de raad kunnen raadsleden niet de functie van gemeentelijke vertegenwoordiger in privaatrechtelijke organisaties bekleden.
4. Voor benoeming als gemeentelijke vertegenwoordigers in toezichhoudende en adviserende organen als genoemd onder 1. en 2. komen in beginsel gekwalificeerde buitenstaanders ('externen') in aanmerking.
5. In geval van vennootschappen maakt de gemeente in ieder geval actief gebruik van haar rechten als aandeelhouder in de algemene vergadering van aandeelhouders voor het inbrengen van het gemeentelijk belang.

Naast bovenstaande uitgangspunten wordt in het college de richtlijn gehanteerd dat, indien er om dwingende redenen toch voor een overheidscommissaris wordt gekozen, de portefeuillehouder als vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders zal optreden en de wethouder van Financiën in de raad van commissarissen.

De belangrijkste verbonden partijen voor onze gemeente zijn hieronder nader toegelicht.

VENNOOTSCHAPPEN EN COOPERATIES

PZEM NV

Vestigingsplaats	Middelburg
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 15.280 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland en enige gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (404 van de 15.280 aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering en in de aandeelhouderscommissie.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Er wordt geen dividend uitgekeerd. In de gemeentebegroting is het dividend als structureel dekkingsmiddel vervallen.
Belangrijkste risico's	De economische situatie met lage prijzen op de energiemarkt is voor PZEM een belangrijk risico dat ook de winstgevendheid en daarmee het dividend onder druk zet.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2019 was € 19.812.000. Het Eigen Vermogen is op 31-12-2019: € 1.346.621.000; het Vreemd Vermogen is € 940.039.000.
Bijdrage 2019	n.v.t.
Beleidsvoornemens	Actieve deelname in de discussie over de toekomst van het bedrijf en verdere herstructurering, waaronder rechtstreeks aandeelhouderschap in het onderdeel Evides.

North Sea Port

Vestigingsplaats	Sas van Gent
Deelnemers	Borsele, Terneuzen, Vlissingen en de provincie Zeeland als Zeeuwse aandeelhouders. Gent, Evergem, Zelzate en de provincie Oost-Vlaanderen als Vlaamse aandeelhouders
Publiek belang	North Sea Port SE beheert en ontwikkelt de Zeeuwse en Vlaamse havens van Gent e.o. Zij heeft het doel om d.m.v. het ontwikkelen en exploiteren van de havens welvaart te genereren in de grensoverschrijdende regio. Dit wordt nagestreefd door het accommoderen van nieuwe en het faciliteren van reeds gevestigde haven- en industriebedrijven. North Sea Port ontwikkelt en beheert hiervoor vele vormen van infrastructuur: havenbekkens, kades, wegen, spoorwegen, buisleidingen etc. Daarnaast levert North Sea Port een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van investeringsplannen van bedrijven. North Sea Port exploiteert voor eigen risico, maar verricht ook publieke taken zoals (water)wegenonderhoud.
Bestuurlijk belang	De gemeente is sinds juni 2019 rechtstreeks voor 8,33% aandeelhouder in North Sea Port.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Voor besluiten is een meerderheid van stemmen nodig. Voor belangrijke besluiten is 76% meerderheid nodig.
Financieel belang	North Sea Port SE exploiteert voor eigen rekening en risico. Exploitatieverliezen komen ten laste van de SE en hebben uiteindelijk hun effect op de waarde van het aandeel. Exploitatiewinsten kunnen leiden tot dividenduitkeringen. Gelet op de toekomstige investeringsplannen en de garantiestelling voor de leningen is een dividenduitkering nog niet aan de orde, in principe zolang de garanties gelden. Borsele staat voor 16 2/3% garant voor de eerder door North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) afgesloten leningen. Het garantiëplafond is per 31-12-2019 € 460 mln. Hiervan is eind 2019 ca. € 316.1 mln. benut. De reeds eerder aangegane garantie voor WarmCo2 bedraagt € 65 mln., waarvan € 62.3 mln. is ingezet. Samen dus € 378,4 mln. plus de daarop van toepassing zijnde en aflopende derivaten. De extra garantie op leningen WarmCO2 van 6,6 mln. in 2013 en € 7,5 mln. in 2014 zijn opgenomen in de garantie van € 460 mln. Door de fusie met Gent in een 50/50 verhouding daalt het risico effectief van 16 2/3% naar 8.33%. North Sea Port SE heeft een 100% vrijwaring gegeven voor de eventuele garantiëverplichtingen van de Zeeuwse participanten.
Belangrijkste risico's	De gemeente kan worden aangesproken voor uitstaande leningen van North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld. Bij structureel slechte bedrijfsresultaten van North Sea Port kan het gemeentelijk aandeel in waarde achteruit gaan.

Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 25.280.000. Het Eigen Vermogen is op 31-12-2019: € 416.533.000 en het Vreemd Vermogen is € 490.716.000.
Bijdrage 2019	N.v.t.
Beleidsvoornemens	Voortzetting van de economische ontwikkeling van de havens.

GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN

NV Economische Impuls Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	De 13 Zeeuwse gemeenten, ABN AMRO, Dow Benelux, Kamer van Koophandel, Rabobank, Provincie Zeeland
Publiek belang	Ontwikkelingsmaatschappij NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) heeft als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie. De kerndoelen van Impuls zijn: <ul style="list-style-type: none"> • structuurversterking en ontwikkeling van de regionale economie door grote projecten te faciliteren; • de ontwikkeling en uitvoering van projecten voor de Zeeuwse kenniseconomie (in het kader van het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie, waarbij de nadruk wordt gelegd op het verhogen van het opleidingsniveau, betere uitwisseling tussen onderwijs en arbeidsmarkt en innovatie); • economische promotie en acquisitie.
Bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder van Impuls Zeeland.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Elke aandeel geeft recht tot het uitbrengen van één stem. Borsele heeft 1.503 van de totaal 750.000 aandelen. Alle besluiten van de algemene vergadering worden genomen met volstrekte meerderheid van stemmen, voor zover bij de wet of de statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven.
Financieel belang	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de deelnemersbijdrage (nu ca. € 1,03 per inwoner).
Belangrijkste risico's	Het risico beperkt zich tot mogelijk een hogere jaarlijkse bijdrage per inwoner.
Jaarcijfers	Het verwachte resultaat 2019 is € 10.000; het Eigen Vermogen per 31-12-2019 € 700.000 en het Vreemd Vermogen € 1.300.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage bedroeg € 22.716.
Beleidsvoornemens	Impuls zet in op het verder versterken van Zeeland als kwalitatief sterkste economie van Nederland.

Openbaar lichaam afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

Vestigingsplaats	Kapelle
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	Behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate.
Stemverhouding in het bestuur	De gemeente Borsele brengt in het algemeen bestuur 5 stemmen uit.
Financieel belang	Het nadelig saldo wordt omgeslagen zowel naar rato van de hoeveelheid aangeboden afval als naar rato van het aantal inwoners.
Belangrijkste risico's	De opbrengsten zijn afhankelijk van de ontwikkelingen in de markt van de recyclebare afvalcomponenten, zoals oud papier, schroot, etc. Aan een jaarlijkse geraamde stijging zit het risico verbonden dat bij negatieve marktontwikkelingen de werkelijke opbrengsten kunnen tegenvallen ten opzichte van de geraamde.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 bedroeg € 52.000; het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 412.000 en het Vreemd Vermogen € 9.973.000.
Bijdrage 2019	Bijdrage milieustraat € 464.000; GFT € 291.000; Brandbaar afval € 454.000; Kunststoffen € 157.000.
Beleidsvoornemens	Uitwerking van het kabinetsprogramma 'Van Afval Naar Grondstof' waarbij de ambitie is geformuleerd om te komen tot 75% afvalscheiding in 2020 en om uiteindelijk richting 100% te gaan. Van de gemeenten wordt in dat kader een inzet verwacht op het gebied van de gescheiden inzameling. Veranderingen in de wijze van inzamelen zijn daarvan een uitvloeisel. Onderzocht wordt verder of een nieuw concept voor regionale milieustraten haalbaar c.q. wenselijk is.

Veiligheidsregio Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	Het instellen en instant houden van een overkoepelend orgaan voor fysieke veiligheid in Zeeland. De taken zijn brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de gezamenlijke meldcentrale, de voorbereiding en uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft 1 zetel in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.

Stemverhouding in het bestuur	De leden van het algemeen bestuur vertegenwoordigen 1 stem per 5.000 inwoners.
Financieel belang	Eind september 2014 is na bemiddeling door de Provincie de nieuwe verdeelsleutel vastgesteld.
Belangrijkste risico's	De operationele en maatschappelijke effecten van de bezuinigingen en het nieuwe beleidsplan Maatwerk in brandweezorg.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 891.000; het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 3.671.000 en het Vreemd Vermogen was € 34.591.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage voor 2019 bedroeg € 1.705.000.
Beleidsvoornemens	De in het beleidsplan 2020-2023 beschreven ambities zullen grote invloed hebben op de financiële huishouding van de VRZ. Op basis van dit beleid wordt eventueel de (meerjaren)begroting 2020 bijgesteld. We zullen een actieve rol vragen en nemen om samen met de VRZ tot een gewenst en verantwoordelijk ambitieniveau te komen.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland (GGD)

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	Het primaire doel betreft het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking. De GGD Zeeland geeft uitvoering aan de wettelijke taak op gebied van de uitvoering van preventief gezondheidsbeleid van gemeenten, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg).
Bestuurlijk belang	De GGD Zeeland is een gemeenschappelijke regeling. Alle Zeeuwse gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen bestuur. De gemeente dient zich te conformeren aan meerderheidsbesluiten. De gemeente heeft zitting in zowel het dagelijks als het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	De stemverhouding is per stem met een weging naar verhouding van het aantal inwoners.
Financieel belang	De bijdrage voor de jeugdgezondheidszorg wordt voor 100% gedekt uit rijksbijdragen. De bijdrage voor de algemene gezondheidszorg wordt vanuit het gemeentefonds gedekt.
Belangrijkste risico's	Er is een risico voor wachtgeld uit markttaken. Een risico voor de inkoop van de jeugdzorg (de Inkooporganisatie jeugdhulp Zeeland is als bestuurscommissie gekoppeld aan de GR GGD Zeeland) is het negatieve herverdeeffect vanuit het gemeentefonds voor Borsele in combinatie met het gedeeltelijk loslaten van financiële solidariteit tussen de Zeeuwse gemeenten. En business case, met betrekking tot de mogelijke gezamenlijke huisvesting van de GGD/RUD/VRZ, zal de risico's inzichtelijk maken. Door de aanscherping van de meldcode en de radarfunctie zijn wij geconfronteerd met een forse stijging

	van het aantal meldingen VeiligThuis, waarbij de compensatie van het Rijk achterblijft voor de kosten die wij moeten maken.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 621.000; het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 5.448.000 en het Vreemd Vermogen was € 18.769.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage 2019 voor de GGD bedroeg € 999.900 en voor inkoop jeugdhulp € 6.419.000.
Beleidsvoornemens	<p>De GGD Zeeland is de gezondheidsdienst voor alle dertien gemeenten in Zeeland. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de Zeeuwse bevolking. Gemeenten hebben de taak de gezondheid van hun inwoners te beschermen, te bewaken en te bevorderen (Wet Publieke Gezondheid).</p> <p>De GGD adviseert en ondersteunt gemeenten hierbij op professionele en adequate wijze, in overleg met hen en in samenwerking met alle relevante partners in en buiten de provincie.</p> <p>Er zijn taken die voor alle Zeeuwse gemeenten worden uitgevoerd op Basis van afspraken in de gemeenschappelijke regeling, zoals infectieziektebestrijding, jeugdgezondheidszorg, e.a. Ook zijn er taken die voor individuele gemeenten worden uitgevoerd, zoals preventieprojecten, gezondheidsenquêtes, enzovoort.</p> <p>Daarnaast worden opdrachten uitgevoerd voor politie en justitie (forensische geneeskunde) en incidenteel voor andere externe Partijen (markt taken). Ook is de GGD Zeeland verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang.</p>

Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio
Publiek belang	Realisering van de gezamenlijke beleidsvoorbereiding, besluitvorming en beleidsuitvoering ten aanzien van nader aangeduide bovengemeentelijke voorzieningen en activiteiten op het terrein van de welzijnzorg.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Naar verhouding van het inwoneraantal. Per 1.000 inwoners wordt één stem toegekend.
Financieel belang	Bijdrage in de kosten van het secretariaat. Daarnaast is het SWVO intermediair voor de financiering van het AMW/SMWO, volwasseneducatie, Wmo (indiceringen, verstrekkingen, huishoudelijke hulp), gezondheidsbeleid, culturele zaken en incidentele regionale projecten.
Belangrijkste risico's	De gemeente Borsele kan door een meerderheidsbesluit in het bestuur met een hogere bijdrage worden

	geconfronteerd, ingeval van een afwijkend Borsels standpunt over financiële kwesties.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 66.000. Het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 1.037.000 en het Eigen Vermogen was € 9.001.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage 2019 bedroeg € 5.018.000.
Beleidsvoornemens	Het Samenwerkingsverband geeft uitvoering aan het programma Sociaal Domein Oosterschelderegio in samenwerking met de GR De Bevelanden. Dit in verband met diverse decentralisaties die naar de gemeente komen.

De Betho

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio m.u.v. Schouwen-Duiveland.
Publiek belang	Het op een bedrijfsmatig verantwoorde wijze uitvoeren van alle taken die voortvloeien uit de Wet Sociale Werkvoorziening, waaronder het bieden van beschutte werkplaatsen aan inwoners van de deelnemende gemeenten die behoren tot de doelgroep van de Wsw.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur is afhankelijk van de gemeentegrootte. In totaal zijn er 17 stemmen; Borsele heeft er 3.
Financieel belang	Er is een directe koppeling gelegd tussen de gemeentelijke bijdrage en de hoeveelheid uit te besteden werk door de gemeenten aan de Betho. De prestatietaakstelling voor het afnemen van werk of detacheringsuren bij de Betho bedroeg € 300.000. Wij hebben deze prestatie ruimschoots gehaald. Een eventueel nadelig exploitatietekort wordt als volgt berekend: - het aandeel van niet-deelnemende gemeenten wordt berekend naar rato van hun aandeel in het totaal aantal werknemers van het openbaar lichaam; - het resterende tekort wordt als volgt verdeeld: <ul style="list-style-type: none"> o 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal inwoners van de gemeenten; o 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal werknemers in dienst van het openbaar lichaam en woonachtig in de gemeenten.
Belangrijkste risico's	De mogelijkheid bestaat dat in de nabije toekomst bezuinigingen worden doorgevoerd op de Wsw subsidie waardoor de gemeentelijke bijdrage zou kunnen stijgen.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 1.340.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage voor 2019 bedroeg ca. € 70.200.

	De rijksbijdrage voor Borsele was € 1.531.000 en is doorbetaald aan de Betho
Beleidsvoornemens	Eén van de belangrijkste pijlers van de modernisering van de Wsw is dat de regierol bij de gemeenten is komen te liggen. In samenspraak met de Betho is de uitbreiding van de taken van de Betho op het gebied van re-integratie uitgevoerd. De meerjarenraming van de Betho laat nog steeds een positief saldo zien ondanks de rijksbezuinigingen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	's-Gravenhage
Deelnemers	Alle Nederlandse gemeenten en het Rijk
Publiek belang	De NV BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,07% deel in het maatschappelijk kapitaal (39.273 van de 55.590.720 aandelen) en heeft zitting in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stemrecht op de aandelen die in bezit zijn: 1 stem per aandeel van 2,50. Borsele bezit 39.273 aandelen.
Financieel belang	Over het jaar 2019 zullen we € 49.877 dividend ontvangen. (over 2018 was dat € 111.928)
Belangrijkste risico's	Het verplicht schatkistbankieren voor lagere overheden zet de concurrentiepositie van de bank onder druk.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 163.000.000; Het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 4.887.000.000 en het Vreemd Vermogen: € 144.802.000.000.
Bijdrage 2019	n.v.t.
Beleidsvoornemens	Er zijn geen specifieke beleidsvoornemens. Behoud van het aandelenkapitaal als duurzame belegging.

Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa - Zeeland)

Vestigingsplaats	Terneuzen
Deelnemers	Borsele, Hulst, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen, Waterschap Scheldestromen
Publiek belang	Uitvoeren van de gemeentelijke en waterschapstaken op het gebied van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen - met uitzondering van de leges - en de Wet waardering onroerende zaken. Dat wil zeggen het bepalen van de waardes van de onroerende zaken en het heffen en invorderen van de aanslagen onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrechten, forensenbelasting en

	hondenbelasting.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	Het aandeel in de totale kosten wordt bepaald door de verhouding van het aantal aanslagen en inningen.
Belangrijkste risico's	Een belangrijk risico is het onjuist of niet tijdig versturen van de belastingaanslagen waardoor de belastingopbrengsten niet of later worden geïnd. Door de relatief nieuwe organisatie en de implementatie van een nieuwe belastingapplicatie is er in de opstartfase een grotere kans op fouten in de aanslagen en de administratieve inning en verwerking ervan.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 145.000; het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 239.000 en het Vreemd Vermogen was € 17.736.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage 2019 bedroeg € 369.000.
Beleidsvoornemens	2020 blijft in het teken staan van het verbeteren van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Samenwerkingsverband GR De Bevelanden

Vestigingsplaats	Afhankelijk van het samenwerkingsonderdeel
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland
Publiek belang	Efficiency en kwaliteitsborging uitvoering gemeentelijke taken door samenwerking op diverse onderdelen van de bedrijfsvoering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en in het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Twee leden van het college van B & W vanuit elk van de deelnemende gemeenten
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	Verdere kostenstijging ten gevolge van organisatieontwikkeling.
Jaarcijfers	Het resultaat van 2019 was € 80.000 negatief; het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 260.000 en het Vreemd Vermogen € 2.449.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage 2019 bedroeg € 2.998.000
Beleidsvoornemens	Verdere uitbouw van de samenwerking met name op bedrijfsvoeringsonderdelen.

Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland

Vestigingsplaats	Terneuzen
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten, provincie en waterschap

Publiek belang	Uitvoering VTH-basistaken milieu.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Gemeenten en waterschap ieder één stem. Provincie 7 stemmen.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten.
Belangrijkste risico's	Mogelijke kostenstijging door de op te leggen minimale kwaliteitsnorm Rijksoverheid.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 490.000; het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 1.439.000 en het Vreemd Vermogen was € 1.749.000.
Bijdrage 2019	De bijdrage 2019 bedroeg € 586.600.
Beleidsvoornemens	In 2020 vindt afrekening plaats op basis van afgenomen producten (PxQ).

Regionaal Bureau Leerplicht

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen.
Publiek belang	Op een hoger plan brengen van de kwaliteit en de dienstverlening, volgen van een eenduidige en consistente handhavingsstrategie.
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse – Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	De inkomsten van het RBL bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten en rijksbijdragen voor kwalificatieplicht en RMC. Daarnaast ontvangt het RBL bijdragen uit de VSV-convenanten en ESF-middelen. Als deze extra middelen komen te vervallen kan geen sluitende begroting worden gemaakt.
Jaarcijfers	Resultaat 2019: € 31.000 negatief. Het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 31.000 negatief.
Bijdrage 2019	De bijdrage voor 2019 bedroeg € 62.898 + € 4.619 voor het tekort op de jaarrekening 2018.
Beleidsvoornemens	Inzetten op preventie: leerlingen binnenhouden op de opleidingen en zorgen dat ze die af maken, met name op de mbo-opleidingen. Extra inzetten op kwetsbare jongeren.

Zeeuwse Muziekschool

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Borsele, Goes, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Noord-Beveland, Middelburg

Publiek belang	Het verzorgen van muziekonderwijs aan particulieren, muziekverenigingen en scholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit wethouders van alle betrokken gemeenten.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	In de vergaderingen van het AB wordt bij stemmingen het gewicht van de stem van het door de betreffende gemeente aangewezen lid bepaald door de som van het bedrag in euro's dat de deelnemende gemeente in het lopende begrotingsjaar bijdraagt in de vaste kosten, de niet-toerekenbare kosten en de variabele kosten, afgerond naar boven op een veelvoud van 100.000, gedeeld door de factor 100.000.
Financieel belang	De gemeente verstrekt subsidie aan de ZMS .
Belangrijkste risico's	De gemeenten Sluis en Vlissingen zijn uitgetreden. Er lopen nog juridische procedures over de hoogte van de afkoopsom die zij moeten betalen. De afloop is nog onduidelijk. Daarnaast bestaat het risico dat andere gemeenten zullen volgen.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 412.000; het Eigen Vermogen op 31-12-2019 was € 490.000 en het Vreemd Vermogen was € 890.000.
Bijdrage 2019	In 2019 hebben we € 108.472 aan subsidie toegekend.
Beleidsvoornemens	Wij erkennen het belang van muziekonderwijs voor kinderen en muziek voor in het algemeen. Ook het rijk hecht hier veel belang aan. Als gevolg van het uittreden van Sluis en Vlissingen zal de ZMS er echter niet aan ontkomen rigoureuze maatregelen te nemen om een gezonde organisatie te kunnen blijven.

Naast de hiervoor genoemde regelingen zijn er nog enkele regelingen waarin Borsele deelneemt, waarvan het belang en de risico's gering zijn.

Naam regeling	Gevestigd	Deelnemende gemeenten
Stichting administratiekantoor Dataland	Gouda	Nederlandse gemeenten

Behalve de formele verbonden partijen nemen wij ook deel aan een aantal andere gemeentelijke samenwerkingsverbanden. Het betreft hier op contractbasis het uitvoeren van diensten voor andere gemeenten en informele samenwerkingsverbanden.

Contractbasis
Rattenbestrijding voor de gemeenten Goes, Kapelle en Noord-Beveland
Voertuigonderhoud voor de gemeenten Goes en de VRZ
Dataland, leveren van gebouwgegevens

Contractbasis
Legen ondergrondse containers door de gemeente Goes
Zeeuwind, energiecoöperatie

Informele samenwerking
Werkgeversservicepunt
Samenwerking afvalwaterketen Zeeland (Zeeuwse gemeenten, Waterschap en Provincie)
Samenwerking openbare verlichting (Zeeuwse gemeenten, Zeeland Seaports en Provincie)
Samenwerking SAP-gemeenten op ICT-gebied (financiële applicatie)
Bestuurlijk platform de Bevelanden (Samenwerking 5 Bevelandse gemeenten op beleidsterreinen ruimtelijke ordening, recreatie en economische zaken)
VW Zuid-Beveland en Tholen (gemeenten Goes, Reimerswaal, Kapelle, Tholen, Borsele)
Bureau en College Zorg en Welzijn (Zeeuwse gemeenten)
ROVZ (Zeeuwse gemeenten, Provincie en Waterschap)
Taskforce Jeugd Zeeland (Zeeuwse gemeenten en Provincie)

Overzicht subsidies

Conform de financiële verordening presenteren wij in de jaarstukken een overzicht van de verschillende subsidieregelingen en de bijbehorende subsidiebudgetten uit 2019.

Overzicht subsidieregelingen	bedrag	Aantal
Accommodaties	969.025	14
Amateurkunst	17.799	14
Culturele raad	38.700	1
Deskundigheidsbevordering en eenmalige subsidies	9.976	14
Dorpsraden	18.372	14
EHBO	2.315	7
Evenementen	13.473	32
Regionale instellingen	21.000	18
Speeltuinenverenigingen	56.963	15
Amateursport	36.165	37
Jeugd- en jongeren werk	45.371	17
Maak werk van je idee	7.577	3
Ouderenwerk	41.498	17
Peutergroepen	213.750	2
Vluchtelingenwerk	67318	1
Bibliotheek	593.411	1
Zeeuwse Muziekschool	100.889	1
Stoomtrein Goes - Borsele	63.565	1
Asbestsanering woningen	39.416	39
Dorpsvernieuwing	357.908	71
Totaal	2.714.491	319

Jaarrekening

Balans per 31 december 2019

		31-12-2019	31-12-2018			31-12-2019	31-12-2018
ACTIVA				PASSIVA			
	VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	- investeringen met economisch nut	88.283	8.327	Eigen vermogen	- algemene reserves	8.280.863	6.660.356
		88.283	8.327		- bestemmingsreserves	13.965.686	17.357.613
Materiële vaste activa	- investeringen met economisch nut	31.206.938	32.142.944		- gerealiseerd resultaat	-272.689	656.134
	- investeringen met economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven	1.280.007	1.273.379			21.973.860	24.674.103
	- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	979.816	818.234	Voorzieningen	- egalisatievoorzieningen	3.978.776	3.512.733
		33.466.761	34.234.557		- middelen van derden voor		
Financiële vaste activa	- kapitaalverstekkingen aan deelnemingen	284.345	284.345		een specifiek doel	2.518.609	1.693.047
						6.497.385	5.205.780
	- overige langlopende leningen	4.590.306	4.497.862	Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	- onderhandse leningen van binnenlandse banken	10.249.073	11.310.585
	- overige uitzettingen met rentetypische looptijd van één jaar of langer	465.900	499.012				
		5.340.551	5.281.219				
	Totaal vaste activa	38.895.595	39.524.103		Totaal vaste passiva	38.720.318	41.190.468

Programmarekening o.b.v. taakveld 2019

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2019			Baten 2019			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2019</i>	<i>rekening 2018</i>
0.1	Bestuur	1.567	1.928	2.613	27	27	348	1.540	1.901	2.265	1.282
0.2	Burgerzaken	712	891	779	364	315	293	347	576	485	365
0.4	Overhead	0	0	27	0	0	0	0	0	27	679
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.859	1.914	1.903	0	0	0	1.859	1.914	1.903	1.813
1.2	Openbare orde en veiligheid	295	315	344	11	11	14	284	304	330	245
1	Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	4.433	5.048	5.666	403	354	655	4.030	4.694	5.011	4.384
2.1	Verkeer en Vervoer	3.873	4.016	3.845	41	41	96	3.832	3.975	3.749	3.848
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.730	2.005	1.949	31	31	12	1.699	1.974	1.937	1.659
7.4	Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	379	314	296	276	376	388	104	-61	-92	-40
2	Programma Verkeer en openbare ruimte	5.982	6.335	6.090	348	448	496	5.634	5.888	5.594	5.482
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	170	160	156	184	238	272	-14	-78	-115	0
3.1	Economische ontwikkeling	141	169	141	0	0	3	141	169	139	160
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	6	1	3	0	0	0	6	1	3	3
3.4	Economische promotie	234	189	204	24	44	63	210	145	141	125
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	409	434	395	0	0	5	409	434	390	111
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.651	1.651	959	1.647	1.812	2.131	4	-161	-1.172	701
8.3	Wonen en bouwen	32	59	25	0	20	20	32	39	5	-542
3	Programma Lokale economie	2.643	2.663	1.884	1.856	2.115	2.493	788	548	-609	559

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2019			Baten 2019			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2019</i>	<i>rekening 2018</i>
4.1	Openbaar basisonderwijs	3	3	-25	0	0	1	3	3	-26	22
4.2	Onderwijshuisvesting	859	956	970	117	117	81	743	839	889	865
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.608	1.609	1.609	163	337	327	1.445	1.272	1.282	1.331
5.1	Sportbeleid en activering	194	269	313	0	0	2	194	269	311	300
5.2	Sportaccommodaties	687	714	759	72	72	118	614	641	641	651
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	269	325	269	0	0	0	269	325	269	248
5.4	Musea	2	2	55	0	0	0	2	2	55	34
5.5	Cultureel erfgoed	0	104	66	0	44	3	0	60	63	0
5.6	Media	695	705	664	58	58	58	637	647	606	618
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	252	262	298	5	5	18	247	258	279	260
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.606	1.615	1.600	275	275	268	1.331	1.340	1.332	1.277
4 Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport		6.174	6.561	6.578	690	908	877	5.484	5.653	5.701	5.604
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	1.578	1.640	1.640	-1.578	-1.640	-1.640	-1.768
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	52	96	95	0	-3	3	52	99	92	87
6.3	Inkomensregelingen	4.599	4.474	4.576	3.266	3.157	3.036	1.333	1.317	1.539	1.136
6.4	Begeleide participatie	1.445	1.507	1.547	62	62	201	1.382	1.444	1.346	1.425
6.5	Arbeidsparticipatie	493	550	524	0	0	0	493	550	524	577
5 Programma Werk en inkomen		6.589	6.628	6.742	4.906	4.856	4.880	1.683	1.772	1.862	1.458

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2019			Baten 2019			Saldo			
		<i>begroting primaire</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primaire</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primaire</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2019</i>	<i>rekening 2018</i>
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-8.342
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.193	1.298	1.266	49	49	29	1.144	1.249	1.237	1.108
6.2	Wijkteams	1.283	1.134	1.169	0	24	187	1.283	1.111	981	916
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.284	829	1.105	0	0	0	1.284	829	1.105	789
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	3.907	3.998	4.030	497	173	172	3.410	3.825	3.859	3.416
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	2.230	5.092	5.661	0	0	0	2.230	5.092	5.661	3.971
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	65	77	100	0	0	0	65	77	100	23
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.225	956	1.024	0	0	0	1.225	956	1.024	1.198
7.1	Volksgezondheid	1.037	1.022	1.024	0	21	1	1.037	1.001	1.023	922
6	Programma Zorg	12.224	14.406	15.379	546	267	389	11.678	14.140	14.990	4.001
7.2	Riolering	1.322	1.598	1.586	1.590	1.590	1.580	-268	8	6	-223
7.3	Afval	2.546	2.640	2.603	3.033	3.115	3.144	-487	-475	-541	-450
7.4	Milieubeheer	1.173	1.282	1.101	50	254	239	1.123	1.028	862	1.204
7	Programma Milieu	5.041	5.520	5.290	4.673	4.959	4.964	368	561	327	532
7.4	Milieubeheer	0	0	5	0	0	0	0	0	5	1
8.1	Ruimtelijke ordening	290	322	383	110	373	511	179	-52	-129	19
8.3	Wonen en bouwen	859	1.407	1.437	901	901	1.441	-42	506	-4	167
8	Programma Ruimtelijke ontwikkeling	1.149	1.729	1.824	1.011	1.274	1.952	138	455	-128	187
0.5	Treasury	516	506	55	559	616	180	-43	-110	-124	-115
0.61	OZB woningen	0	0	0	5.455	2.636	2.645	-5.455	-2.636	-2.645	-5.384
0.62	OZB niet-woningen	119	131	191	2.295	5.073	5.004	-2.176	-4.942	-4.812	-2.273
0.64	Belastingen overig	522	522	523	654	654	650	-132	-132	-128	-27
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	27.730	28.552	28.935	-27.730	-28.552	-28.935	-18.233
0.8	Overige baten en lasten	800	594	167	211	176	127	589	418	40	218
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	20	20	89	0	0	0	20	20	89	-308
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.4	Economische promotie	0	0	0	28	28	29	-28	-28	-29	-27
9	Programma Algemene dekkingsmiddelen	1.978	1.774	1.024	36.931	37.734	37.570	-34.953	-35.961	-36.545	-26.148

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2019			Baten 2019			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2019</i>	<i>rekening 2018</i>
0.4	Overhead	6.470	6.534	6.819	225	272	321	6.245	6.262	6.498	5.576
10	Programma Bedrijfsvoering	6.470	6.534	6.819	225	272	321	6.245	6.262	6.498	5.576
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		52.683	57.198	57.297	51.589	53.186	54.597	1.095	4.012	2.700	1.636
Mutaties in reserves		26	11.466	11.645	1.127	15.478	14.073	-1.101	-4.012	-2.428	-2.292
Gerealiseerd resultaat		6	0	0	0	0	273	6	0	-273	656
Totaal exploitatie		52.715	68.664	68.942	52.715	68.664	68.942	0	0	0	0

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin op 6 december 2018 de uitgangspunten voor het financiële beleid evenals de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten grondexploitaties

De onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten voor grondexploitaties voldoen aan de volgende voorwaarden:

- de kosten passen binnen de kostensoortenlijst (artikel 6.2.4) van het Bro;
- de kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar hebben de kosten geleid tot een actieve grondexploitatie, danwel worden deze afgeboekt ten laste van het jaarresultaat;
- plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, hebben bestuurlijke instemming op grond van de vastgestelde nota grondbeleid.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- investeringen met een economisch nut;
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investeringen hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investeringen met een economisch nut worden geactiveerd. Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd en over de gebruiksduur afgeschreven.

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten, verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Ten aanzien van investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut geldt tot aan investeringsdatum 31 december 2016 dat eventuele bijdragen uit de reserves in mindering zijn gebracht op deze investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Ten aanzien van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven geldt dat vanuit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut in mindering zijn gebracht op de in het boekjaar gepleegde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in de financiële verordening, zoals laatstelijk vastgesteld door de gemeenteraad in haar vergadering d.d. 6 december 2018. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode. Afschrijvingen geschieden daarnaast onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Duurzame waardevermindering van vaste activa

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Lagere taxatiewaarden dan de boekwaarden van onroerende zaken zijn hierbij als duurzame waardedaling in aanmerking genomen. Afwaardering van maatschappelijk vastgoed

vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er ten opzichte van de huidige functie geen (bestuurlijke) intentie is voor duurzame exploitatie.

Buiten gebruik gestelde vaste activa

Indien een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Erfpacht

In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de aandelen daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering naar deze lagere marktwaarde plaats.

Grond- en hulpstoffen

Grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien de marktwaarde lager is dan verkrijgings- of vervaardigingsprijs worden grond- en hulpstoffen tegen deze lagere marktwaarde gewaardeerd.

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar / overlopende activa

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Voorzieningen worden gevormd indien er sprake is van:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.
- Middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Aan voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds)lasten van kapitaalgoederen over meerdere begrotingsjaren ligt een actueel (beheer)plan ten grondslag. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het “jaarlijks vergelijkbaar volume” is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en overlopende passiva

Deze posten zijn gewaardeerd tegen nominale waarde .

Eigen bijdrage op grond van de Wmo

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Toelichting op de balans

VASTE ACTIVA

IMMATERIELE VASTE ACTIVA

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de immateriele vaste activa gedurende het jaar:

	Boekwaarde 01-01-2019	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	8.327	79.956				88.283
	8.327	79.956	0	0	0	88.283

De investeringen over 2019 bedroegen:

Vorbereidingskosten t.b.v. strategische grond Platepolder 79.956

Volgens onderstaande methoden zijn de afschrijvingen berekend:

Materiële vaste activa met economisch nut:

Gebouwen t.b.v. het onderwijs:	40 jaar
Bedrijfsgebouwen:	40 jaar
Vervoermiddelen	10 jaar
Machines, apparaten en installaties	10 jaar
Overige materiële vaste activa	10 jaar
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	20 jaar

In december 2018 is de Financiële verordening 2018 vastgesteld met

terugwerkende kracht tot 1 januari 2018.

Ook investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd.

Per 1 januari 2004 is het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in werking getreden.

In 2014 is het BBV gewijzigd. Investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven dienen afzonderlijk te worden weergegeven.

I.v.m. de wijziging van het BBV vanaf 01-01-2016 dient het economische eigendom van twee kazernes niet langer onder de financiële vaste activa maar onder de immateriële vaste activa verantwoord te worden.

MATERIELE VASTE ACTIVA

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

	Boekwaarde 01-01-2019	Investeringen	Desinvesteringen Subsidies	Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	6.880.309	376.747				7.257.056
Bedrijfsgebouwen	23.787.596	162.302	130.824	1.206.006		22.613.068
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	535.647			73.807		461.840
Vervoermiddelen	368.230	117.512	28.000	72.650		385.092
Machines,apparaten en installaties	556.178	40.498		116.784		479.892
Overige materiele vaste activa	14.985			4.995		9.990
	32.142.944	697.059	158.824	1.474.242	0	31.206.938

De investeringen over 2019 bedroegen:

Gronden en terreinen	
Eindpuntvoorziening SGB	12.300
Grond dorps huis Ellewoutsdijk	5.319
Erfpachtgronden	359.128
Bedrijfsgebouwen	
Uitbreiding werkplaats	1.716
Verbouw dorps huis Ellewoutsdijk	160.586
Vervoermiddelen	
Lichte vrachtwagen	47.619
Borsele Sprinter	67.926
Elektrische auto	1.967
Machines en apparaten	
Zoutstrooier	40.498
	<u>697.059</u>

Onder de materiële vaste activa zijn de in erfpacht uitgegeven activa opgenomen voor een bedrag van € 2.728.799 resp. € 2.369.671

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

	Boekwaarde 01-01-2019	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	48.385					48.385
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	704.248	59.609		77.786		686.071
Vervoermiddelen	467.511	192.575	36.039	117.231		506.816
Machines, apparaten en installaties	53.235			14.500		38.735
	1.273.379	252.184	36.039	209.517	0	1.280.007

De investeringen over 2019 bedroegen:

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Wateroverlast Borssele	25.327
Wateroverlast 's-Gravenpolder	34.282
Vervoermiddelen	
Zijlader huisvuilwagen	192.575
	<u>252.184</u>

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut weer:

	Boekwaarde 01-01-2019	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	751.345	84.397	30.000			805.742
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	66.888	176.486	67.190	2.110		174.074
	818.234	260.883	97.190	2.110	0	979.816

De investeringen over 2019 bedroegen:

Gronden en terreinen	
MP Nieuwdorp: Aankoop grond Steketeepad	46.865
Molendijk 2 's-Heerenhoek	37.532
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Parkeerplaatsen Pr. Margrietstraat	29.962
Parkeerplaatsen 's-Heerenhoek	83.817
Eendvogelstraat	12.000
Molendijk 2 's-Heerenhoek	7.824
MP Nieuwdorp: inrichting Steketeepad	3.629
Terreininrichting vml. Amac-terrein	39.254
	<u>260.883</u>

FINANCIELE VASTE ACTIVA

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de financiële vaste activa weer:

	Boekwaarde 01-01-2019	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen/ aflossingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2019
Deelnemingen	284.345					284.345
Overige langlopende schulden	4.497.862	372.155	9.711	270.000		4.590.306
Overige vorderingen	499.012			33.112		465.900
	5.281.219	372.155	9.711	303.112	0	5.340.551

De investeringen over 2019 bedroegen:
SVN lening Starters/ woningverbetering

372.155

De deelnemingen hebben betrekking op aandelen Delta, Bank Nederlandse Gemeenten en Zeeuwind

De leningen van SVN vallen onder Nationale Hypotheek Garantie. De gemeente loopt hierin geen verder risico. en te vorderen bijstand, krediethypotheek en leenbijstand € 689.567 minus voorziening € 240.815

VLOTTENDE ACTIVA

VOORRADEN

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Grond- en hulpstoffen	321.736	321.736
Totaal	321.736	321.736

Dit betreft de aankoop van Stenevate 6

Bouwgronden in exploitatie

Het verloop van de bouwgronden wordt in onderstaand overzicht weergegeven

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarde 01-01-2019	ver- meerderingen	ver- minderingen	terugname erliesvoorziening	winstneming en afname	Boekwaarde 31-12-2019
Woningbouw:						
Borsele, Stadshoek	312.040	46.758	85.840		8.782	281.740
's-Gravenpolder, Oostgaarde	-1.740.462	101.650	6.000		56.865	-1.587.947
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	-15.550	11.265	105.205		14.000	-95.490
's-Heerenhoek, De Blikken 2	860.148	41.269	193.400	28.500	0	736.517
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	-823.022	130.334	768.732		461.213	-1.000.207
Heinkenszand. Stenevate	389.993	36.014	245.075		41.175	222.107
Kwadendamme, 2001	-115.198	17.619	158.295		21.038	-234.836
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	-991.572	28.481			61.041	-902.050
Ovezande, 2001	1.140.639	35.813	49.669		150.000	1.276.783
Bedrijventerreinen:						
Heinkenszand, Noordzak fase 3	868.287	49.636	239.575		50.078	728.426
Totaal	-114.697	498.839	1.851.791	28.500	864.192	-574.957

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten van februari-2020 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek, maar minimaal jaarlijks, wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen. Het college is van mening dat op basis van de huidige informatie en inzichten de beste schatting is gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden.

Het college hanteert de volgende algemene uitgangspunten ten aanzien van haar schattingen:

- Rentepercentage bedraagt 2,246%;
- Kostenindexatie bedraagt 2,0 %;
- Opbrengstenindexatie bedraagt 0%;
- De geplande afzet is gebaseerd op cijfers uit het verleden, de uitgegeven opties die tot verkoop kan leiden en de verwachtingen in de huidige economie.

Ten aanzien van de geraamde nog te maken kosten heeft het college de volgende uitgangspunten gehanteerd: • een kostenstijging van 2% vanaf 2020 naar aanleiding van het rapport van Metafoor R.O. Outlook grondexploitaties;

Ten aanzien van de geraamde nog te realiseren opbrengsten heeft het college de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De verwachtingen naar aanleiding van de aantallen opties die nog lopen; De aanwezige bouwgrond in de exploitatieplannen; De opbrengsten uit het verleden; De inschatting van de opbrengsten door opgaande woningmarkt.

De volgende projecten Borssele Stadshoek; 's-Heerenhoek Blikken II; Ovezande Plataanweg hebben een looptijd langer dan de voorgeschreven maximale looptijd van tien jaar. In de paragraaf grondbeleid vindt u een nadere toelichting hierop.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het programma Ruimtelijke ontwikkeling en de paragraaf grondbeleid.

Het verwachte verloop van de bouwgronden wordt in onderstaand overzicht weergegeven

Bouwgronden in exploitatie	aantal	Boekwaarde	Geraamde	Geraamde	Geraamd	Gerealiseerde
	m2	31-12-2019	kosten	opbrengsten	eindresultaat	winsnemingen
Woningbouw:						
Borssele, Stadshoek	5.530	281.740	478.268	914.550	-154.542	118.264
's-Gravenpolder, Oostgaarde	5.220	-1.587.947	1.642.794	1.109.565	-1.054.718	1.543.800
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	856	-95.490	234.747	139.870	-613	-166.711
's-Heerenhoek, De Blikken 2	14.523	736.517	1.314.007	2.050.825	-301	-238.500
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	4.622	-1.000.207	986.371	867.525	-881.361	7.977.393
Heinkenszand. Stenevate	2.169	222.107	180.521	489.150	-86.522	136.551
Kwadendamme, 2001	1.992	-234.836	426.377	327.600	-136.059	370.282
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	2.752	-902.050	450.997	481.600	-932.653	2.779.238
Ovezande, 2001	17.370	1.276.783	930.560	2.211.240	-3.897	-830.378
Bedrijventerreinen:						
	0				0	
Heinkenszand, Noordzak fase 3	20.416	728.426	802.472	2.166.530	-635.632	195.243
Totaal	75.450	-574.957	7.447.114	10.758.455	-3.886.298	11.885.182

UITZETTINGEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN EEN JAAR

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	4.071.042	4.374.999
Overige vorderingen	2.526.980	2.498.404
Schatkistbankieren	1.592.558	1.666.859
	8.190.580	8.540.262

Vorderingen op openbare lichamen	31-12-2019	31-12-2018
Min. Van Fin.: BCF	2.991.983	2.915.222
SVB (pgb's WMO)	16.000	35.000
GGD (inkoop jeugd)	58.000	
Belastingdienst: BTW	51.011	27.508
Belastingdienst: vennootschapsbelasting	86.569	229.051
Provincie Zeeland: diverse subsidies	21.500	43.229
Waterschap	1.002	87.387
De Betho	200.000	164.178
Gemeente Goes	72.525	
Sabewa	367.106	601.204
Veiligheidsregio	16.657	31.144
Provincie Vlaams Brabant	10.216	
Div. Gemeenten en overige	178.473	241.076
Totaal	4.071.042	4.374.999

Overige vorderingen	31-12-2019	31-12-2018
Diverse debiteuren	682.236	970.402
Voorziening debiteuren	-71.837	-53.708
Diverse debiteuren belastingen	243.749	279.604
Voorziening debiteuren belastingen	-26.768	-26.076
Kruisposten	12.713	556
Omgevingsvergunningen	1.390.580	878.873
Debiteuren te vorderen bijstand	524.077	689.567
Voorziening dubieuze debiteuren	-227.770	-240.814
Totaal	<u>2.526.980</u>	<u>2.498.404</u>
	31-12-2019	31-12-2018
Schatkistbankieren	1.592.558	1.666.859

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	395,1225			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	14	29	19	15
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	381	367	376	380
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	52.683			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	52.683			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	395			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	1.231	2.597	1.773	1.346
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	14	29	19	15

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Bank Ned. Gemeenten	0	14.099
Rabobank, diverse rekeningen	9.979	11.963
Visa-card	251	
Kas	2.709	6.728
	12.939	32.790

OVERLOPENDE ACTIVA

Het verloop van de overlopende activa was als volgt:				
	Boekwaarde 31-12-2019	toevoegingen	ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2018
Overige Nederlandse overheidslichamen	27.542	30.716	27.542	30.716
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	90.051	59.312	70.355	79.008
	117.593	90.028	97.897	109.724

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene reserves	8.280.863	6.660.356
Bestemmingsreserves	13.965.686	17.357.613
Gerealiseerd resultaat	-272.689	656.134
Boekwaarde 31 december	21.973.860	24.674.103

Het verloop van de algemene reserves wordt in onderstaand overzicht weergegeven

	Boekwaarde 1-1-2019	toevoeging	onttrekking	resultaat vorig boekjaar	herrubricering	Boekwaarde 31-12-2019
Algemeen weerstandsvermogen	6.660.356	5.776.297	4.811.924	656.134		8.280.863
TOTAAL	6.660.356	5.776.297	4.811.924	656.134	0	8.280.863

Algemeen weerstands
vermogen

Algemene reserves

De Algemene reserve bestaat uit het algemeen weerstandsvermogen, de reserve Sloerand en de reserve Sociaal Domein.

Toevoegingen:

Algemeen weerstandsvermogen:

Jaarrekening 2018

424.834

Resultaatbestemming t.b.v. projecten

231.300

Totaal Saldo

656.134

Overige toevoegingen

Herziening nota reserves en voorzieningen

5.417.241

Restant B 2030 over 2019

8.428

Verhuur strategische gronden 2019

20.000

Onttrekkingen:

De belangrijkste mutaties zijn:

Instelling reserve IBP

1.973.500

Saldo prorap en

budgetrapportage

517.500

Eindpuntvoorziening SGB

200.000

Organisatie-concept

123.162

Dorpsvernieuwing

169.102

Boomspiegels

162.956

Zaaksysteem

65.000

Slag om de Schelde

57.902

Restant MP Nieuwdorp 2019	22.800	Cultuur in beeld	55.436
Onderwijsachterstandenbeleid	97.500	GR de Bevelanden	66.426
Sportakkoorden 2019	20.000	Borsele op kaart/landschapspark	67.319
Kerkervisie 2020	50.000	Integrale kindcentra	50.000
Saldo prim. begroting 2019	140.328	Overige	1.303.621
	<u>5.776.297</u>		<u>4.811.924</u>

Het verloop van de bestemmingsreserves wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 1-1-2019	toevoeging	onttrekking	dekking kapitaallasten	herrubricering	Boekwaarde 31-12-2019
Weerstandsvormogen bouwgr.expl.	8.142.299	892.692	5.230.385			3.804.606
Reserve kwaliteit openbare ruimte	715.848	368.066	25.586			1.058.328
Reserve nationaal landschap	32.307		32.307			0
Reserve masterplan 's-Gravenpolder	1.673.141		1.673.141			0
Reserve kazerne Nieuwdorp	400.000		400.000			0
Reserve heractivering activa	1.679.877	2.073.141		132.000		3.621.018
Reserve afschr. Invest. Maatschappelijk nut		190.000				190.000
Reserve Inter Bestuurlijk Programma (IBP)		2.064.960	190.000			1.874.960
Reserve egalisatie Delta dividend	331.367		331.367			0
Reserve precariorechten	376.264					376.264
Reserve inkomensvoorziening	193.555					193.555
Reserve sloebos	1.472.090	280.000				1.752.090
Reserve Sloerand	1.340.865		246.000			1.094.865
Reserve Sociaal Domein	1.000.000		1.000.000			0
TOTAAL	17.357.613	5.868.859	9.128.786	132.000	0	13.965.686

Bestemmingsreserves		Voor- en nadelige saldi van bouwgrondcomplexen worden met deze reserve verrekend.	
Weerstandsvermogen		Reserve wordt gevoed door de verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen en dient ter dekking van lasten voor bovenwijkse voorzieningen en waterberging	
bouwgrondexploitaties		Deze reserve is in 2019 opgeheven	
Reserve kwaliteit		Deze reserve is in 2019 opgeheven	
openbare ruimte		Deze reserve is in 2019 opgeheven	
Reserve nationaal landschap		Reserve ter dekking van de kapitaallasten gemeentelijke gebouwen	
Reserve masterplan GVP		Reserve dient ter dekking van kapitaallasten investeringen met een maatschappelijk nut	
Reserve kazerne Nieuwdorp		Deze reserve dient ter dekking van (kapitaal)lasten van projecten in relatie tot het IBP	
Reserve heractivering activa		Reserve ter dekking teruggave belastingen.	
Reserve afschr. Invest. Maatschappelijk nut		Reserve ter egalisering van dividend. In 2019 opgeheven.	
Reserve Inter Bestuurlijk Programma (IBP)		Reserve ter egalisering van lasten voor het Sloebos.	
Reserve precarioheffing		Reserve ter egalisering van tekorten binnen het sociaal domein	
Reserve Delta dividend		Reserve dient ter dekking van investeringen in de openbare ruimte rond het Sloegebied	
Reserve Sloebos			
Reserve Sociaal Domein			
Reserve Sloerland			
Toevoegingen:		Onttrekkingen:	
Herschikking reserves activa	2.073.141	Herschikking reserves activa	2.073.141
Instelling Reserve IBP	1.973.500	Naar alg. weerstandvermogen	5.417.241
Budgetrapportage naar IBP	114.000	Vennootschapsbelasting 2019	88.086
Winstneming grondexploitaties	892.692	Grondexploitaties naar KOR	88.732
Kwaliteit openbare ruimte, diverse opbr.	279.334	Dorpsbossen (KOR)	25.586
		Sociaal domein	
Kwaliteit openbare ruimte, grondexploitaties	88.732	(budgetrapportage)	1.000.000
		Afschr Maatschappelijk nut uit	
Instellen reserve afschr. Maatschappelijk nut	190.000	IBP	190.000
Sloebos resultaatbestemming 2018	39.000	Dorpsbossen (Sloerland)	116.000
Sloebos opbrangsten (budgetrapportage)	241.000	Bruggen	130.000
	<u>5.868.859</u>		<u>9.128.786</u>

VOORZIENINGEN

Het verloop van de voorzieningen in 2019 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Specificatie voorzieningen	Boekwaarde	toevoeging	aanwendungen	t.g.v. van de rekening van baten en lasten vrijgevallen baten	Boekwaarde
	1-1-2019				31-12-2019
Voorziening riolering	14.903	519.525	461.371		73.057
Totaal voorziening bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt gegeven	14.903	519.525	461.371		73.057
Voorziening groenstructuur	225.449	95.053	71.328		249.174
Voorziening sportvelden	188.714	54.710	61.999		181.425
Voorziening lichtmasten	201.918	143.000	58.506		286.412
Voorziening groot onderhoud gebouwen	1.573.641	772.250	417.743		1.928.148
Voorziening groot onderhoud wegen	296.703	127.500	175.122		249.081
Voorziening precariorechten	1.011.404	343.000			1.354.404
totaal egalisatievoorzieningen	3.497.829	1.535.513	784.698		4.248.644
Verplichtingen					
Voorziening APPA	1.693.047	552.242		69.605	2.175.684
totaal verplichtingen	1.693.047	552.242		69.605	2.175.684
TOTAAL	5.205.779	2.607.280	1.246.069	69.605	6.497.385

DOEL EN BESTEMMING DER VOORZIENINGEN

Voorziening groenstructuur	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van het groen zoals vastgesteld in het basisdocument groenstructuur op 06-04-2017 en is financieel verwerkt in de meerjarenplanning 2019-2023.
Voorziening sportvelden	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de sportvelden op basis van de meerjarenplanning 2019-2023.
Voorziening lichtmasten	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de lichtmasten op basis van de meerjarenplanning 2019-2023.
Voorziening gebouwen	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de gemeentelijke gebouwen. Als basis hiervoor dient de onderhoudsnota 2016-2025.
Voorziening wegen	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de wegen op basis van de meerjarenplanning 2019-2023. Jaarlijks vindt inspectie plaats waardoor de kwaliteit gewaarborgd wordt.
Voorziening riolering	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de gemeentelijke riolering op basis van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) en financieel bijgewerkt in de meerjarenplanning 2019-2023.
Voorziening APPA	De voorziening dient voor het dekken van de toekomstige uit te betalen pensioenen aan (voormalige) wethouders.
Voorziening precariorechten	De voorziening dient als terugbetalingsverplichting voor (mogelijk) ten onrechte geheven rechten

VASTE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD VAN EEN JAAR OF LANGER

Het verloop van de vaste schulden wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 01-01-2019	aflossingen	Boekwaarde 31-12-2019
Onderhandse leningen, binnenlandse banken	11.310.585	1.061.512	10.249.073
TOTAAL	11.310.585	1.061.512	10.249.073

De totale rentelasten met betrekking tot de vaste schulden bedraagt voor
2019 € 470.331 resp. 2018 € 518.213

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Netto-vlottende schulden	8.189.971	7.117.406
Overlopende passiva	45.328	113.913
TOTAAL	8.235.299	7.231.319

NETTO VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTETYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN EEN JAAR

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
BNG	156	102.453
Kasgeldlening	3.500.000	2.000.000
Overige schulden	4.689.815	5.014.953
TOTAAL	8.189.971	7.117.406

Overige schulden

Hieronder zijn opgenomen:

Terugbetaalverplichting Rijk BBZ: € 250.060 resp € 275.046

Rente lening BNG: € 205.366 resp. € 228.000

Inkoopbureau Jeugdzorg: € 553.123 resp. € 478.509

SWVO: € 707.390 resp. € 410.656

Het overige heeft betrekking op crediteuren die nog niet betaald waren op 31-12.

OVERLOPENDE PASSIVA

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Overheidslichamen	30.000	87.608
Overige vooruitontvangen bedragen	15.328	26.305
TOTAAL	45.328	113.913

Het verloop van de overlopende passiva in 2019 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 01-01-2019	ontvangen bedragen	aflossingen	Boekwaarde 31-12-2019
Overheidslichamen				
Prov.Zld, geluidssanering woningen	74.258		74.258	0
Prov.Zld, breedband buitengebied	13.350		13.350	0
Prov.Zld, project Molendijk		20.000		20.000
Rijksdienst voor ondernemend Nederland		10.000		10.000
	87.608	30.000	87.608	30.000
Overige vooruitontvangen bedragen				
Diversen	26.305		10.977	15.328
	26.305	0	10.977	15.328
Totaal	113.913	30.000	98.585	45.328

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Garantieplichtingen

Door de gemeente zijn garanties afgegeven. Het bedrag is buiten de balans verantwoord. Hieronder treft u de specificatie aan.

Geldnemer	Oorspronkelijk leningsbedrag/ garantieplafond	rente-%	Schuldrestant 01-01-2019	Schuldrestant 31-12-2019	Garantieplichting 31-12-2019	Percentage borgstelling
R & B Wonen / BNG	1.906.000	4	1.112.893	1.046.000	523.000	50%
R & B Wonen / BNG	1.634.000	4	948.680	891.000	445.500	50%
R & B Wonen / BNG	1.044.000	3	604.428	569.000	284.500	50%
R & B Wonen / BNG	658.000	4	492.378	478.000	239.000	50%
R & B Wonen / BNG	5.339.000	5	2.977.908	2.790.000	1.395.000	50%
R & B Wonen / BNG	2.496.000	3	1.537.548	1.463.000	731.500	50%
R & B Wonen / BNG	5.000.000	5	5.000.000	5.000.000	2.500.000	50%
R & B Wonen / BNG	10.000.000	5	10.000.000	10.000.000	5.000.000	50%
R & B Wonen / NWB	9.000.000	5	9.000.000	9.000.000	4.500.000	50%
R & B Wonen / BNG	9.300.000	5	9.300.000	9.300.000	4.650.000	50%
R & B Wonen / BNG	13.000.000	4	13.000.000	13.000.000	6.500.000	50%
R & B Wonen / ASN	8.000.000	4	8.000.000	8.000.000	4.000.000	50%
R & B Wonen / ASN	12.000.000	4	12.000.000	12.000.000	6.000.000	50%
R & B Wonen / SRLEV N.V.	15.000.000	4	15.000.000	15.000.000	7.500.000	50%
R&B Wonen	94.377.000		88.973.834	88.537.000	44.268.500	50%
Stichting Verpleeg- en rusth. ZLD / BNG	1.826.751	0,446	1.187.388	1.141.719	1.141.719	100%
North Sea Port Netherlands NV*	500.000.000	3.93	315.000.000	200.000.000	200.000.000	100%
North Sea Port Netherlands NV*	2.609.236		-	2.609.236	2.609.236	100%
WarmCO2 *	65.000.000	3.93	63.500.000	25.000.000	25.000.000	100%
V.V. Luctor / Rabo	72.000	3,95	45.360	36.960	18.480	50%
V.V. Luctor / Rabo	115.000	6,35	54.280	39.875	19.938	50%
LTC Lewedorpse tennisvereniging	45.000		37.500	33.000	16.500	50%
Sportfondsen Borsele / Rabo	1.152.602	5,45	558.640	532.184	532.184	100%
Diverse verenigingen	-		695.780	642.019	587.102	50%-100 %
Totaal			469.357.002	317.929.974	273.606.557	

*Dit betreft garanties aan North Sea Port. Door ons aandeelhouderschap van 8,33% is het uiteindelijke risico beperkt.

Overige verplichtingen

Voor de afname van energie hebben we een contract afgesloten t/m 31-12-2021.

De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 200.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 400.000.

Voor de afname van gas hebben we een contract afgesloten t/m 2021.

De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 60.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 120.000.

Voor de inspectie van elektrische installaties, noodverlichting, ontruiming- en inbraakinstallaties van de gemeentelijke gebouwen hebben wij een contract afgesloten t/m 2022.

De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 51.000. De resterende contractwaarde bedraagt € 153.000.

Voor het schilderwerk van de gemeentelijke gebouwen is een contract afgesloten t/m 2021.

De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 80.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 80.000

Voor de gebouwen, inventaris, auto's en materiaal is m.i.v. 01-01-2020 een nieuw verzekeringscontract afgesloten.

Dit contract wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd en bedraagt ca. € 145.000 per jaar.

Voor onderhoud van de openbare verlichting is een onderhoudscontract afgesloten t/m 2024. De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 280.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 1.120.000.

Voor het contract accountantsdiensten 2019 -2021 is een contract afgesloten voor € 217.500 (€ 72.500 per jaar).

Voor de levering van brandstoffen is een contract afgesloten tot 01-03-2020; de lasten bedroegen in 2019 € 155.000.

Voor het onderhoud aan de dorpsbossen/Sloebossen 2018 – 2022 is een contract afgesloten voor € 445.000; de lasten bedroegen in 2019 € 72.000.

Er is sprake van nog niet opgenomen verlof per 31-12-2019 van ca. 14.300 uur. Indien dit uitbetaald zou worden betekent dit een last van € 315.000.

Daarnaast is er sprake van opgebouwde overuren. Ultimo 2019 was dit ca. 8.150 uur. Indien dit uitbetaald zou worden betekent dit een last van € 463.000.

Gebeurtenissen na balansdatum**Coronacrisis**

In het voorjaar van 2020 zijn we in ons land geconfronteerd met het coronavirus. Dat heeft onder andere gevolgen voor de ontwikkeling van de financiële positie van onze gemeente in 2020. Op het moment van het samenstellen van de jaarrekening 2019 was nog onvoldoende in beeld welke effecten dit precies kunnen zijn. We kunnen al wel aangeven dat de risico's een negatief effect hebben op de netto schuldquote, de solvabiliteit en het weerstandsvermogen. Wij informeren de raad in de P&C-cyclus en op andere momenten als dat nodig is

Stille reserves

Conform het BBV melden we de stille reserves.

- **Landbouwgronden.**

De voorraad verpachte landbouwgronden bedraagt 53 hectare, met een geraamde waarde van ca. € 2.400.000.

- **Aandelen BNG.**

De 39.273 aandelen hebben een waarde van € 3.500.000. Dit is € 3.410.000 hoger dan de boekwaarde.

- **Aandelen PZEM N.V. (Delta N.V.)**

De vaststelling van de jaarrekening van PZEM N.V. is uitgesteld. Gelet op de onzekerheid op de energiemarkt is de waarde bepaald op ca. € 10.000.000. Dit is aanmerkelijk lager dan de intrinsieke waarde.

Toelichting programmarekening 2019

In de programma's zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen. De financiële afwijkingen t.o.v. de begroting zijn toegelicht.

De analyse is opgenomen in de programmaverantwoording die integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening. Om deze reden is de toelichting op deze pagina achterwege gelaten.

We verwijzen nadrukkelijk naar de toelichting van de analyse per programma. Het is toegestaan te volstaan met een verwijzing in de jaarrekening naar de analyse in de programma's. De jaarrekening en de programma's worden integraal in één boekwerk gepresenteerd.

Onvoorzien

In de begroting was opgenomen € 0

Besteed € 0

In principe wordt in de jaarlijkse begroting geen bedrag voor onvoorzien opgenomen. Aanwending hiervan is dan ook niet mogelijk.

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten	Incidentele lasten	Incidentele baten	Hiervan is gedekt uit reserves via door raad gevoteerde projecten	Saldo
Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
Dienstverlening / communicatie	41		41	0
Zaakgericht werken	65		65	0
Borsele projecten B2030	39		39	0
Vorbereiding Brandweerpost Heinkenszand	46		46	0
Controlling/Ciso	61			61
Hogere dotatie voorzien Appa door rentemutatie	452			452
Verkeer en openbare ruimte				
Extra lasten op verkeersveiligheid vanwege conceptvisie Gebiedsgerichte aanpak en gebiedsvisie Kwadendamme	81			81
Inrichting groen voormalig terrein AMAC	39		39	0
Inrichtingsplan supermarkt Heinkenszand	19		19	0
Boomspiegels	176		176	0
Dorpsbossen Borsele	142		142	0
Onderhoud van bruggen	169		169	0
Ontsluitingsweg Maailinkhoek	18		18	0
Ontvangen bijdragen t.b.v. Sloebos		262	-262	0
Begraafrechten door groter aantal verlengingen		115		-115
Lokale economie				

Wandelpad Stelleplas	25		25	0
Borsele op de kaart	52		52	0
Nota Economisch Beleid	36		36	0
Eindpuntvoorziening SGB Hoedekenskerke	200		200	0
Stichting Landschapspark Borsele	35		35	0
Marketing en promotie stoomtram	8		8	0
Leefbaarheid, onderwijs, cultuur en sport				
Sport en bewegen 2016 - 2019	51		51	0
Integrale Kindcentra	50		50	0
Cultuur in beeld	55		55	0
Herdenking Slag om de Schelde	58		58	0
Uitkering SPUK compensatieregeling BTW sport		44		-44
Voorbereidingenkosten Masterplan Nieuwdorp	79		50	29
Werk en inkomen				
Zorg				
Extra lasten WMO door dure aanpassingen	200			200
Betho uitkering op basis jaarrekening 2019		140		-140
Milieu				
Asbestsanering	41		41	0
Geluidsanering woningen	2		2	0
RHEDCOOP energieneutraliteit	45		23	22
Verkoop huisvuilwagen		37		-37
Ruimtelijke ontwikkeling				
Dorpsvernieuwing	179	122	179	-122
Molen De Poel Nisse	20		20	0
Opleidingstraject Omgevingswet	2		2	0

Leges ongevingsvergunningen		400		-400
Omgevingsvisie	6		6	0
Eenmalige aanschaf Software VTH-Squit XO	63		63	0
Extern personeel bouwprojecten	117			117
Inkomsten wijz. Procedures WRO		134		-134
Algemene dekkingsmiddelen				
Afboeking oninbare belastingen	64			64
Algeme uitkering, afrekening 2018		125		-125
Algeme uitkering, extra middelen kerkenvisie		50		-50
Algeme uitkering, extra middelen sportakkoorden		20		-20
Algeme uitkering, extra voor energiemaatregelen		237		-237
Bedrijfsvoering				
Organisatieontwikkeling i.v.m. nieuwe organisatie	123		123	0
	Lasten	Baten	mutaties reserves	Saldo
Totaal incidentele lasten en baten	2.859	1.686	1.571	-398
Structurele baten en lasten	54.438	52.911	857	670
Structureel saldo na bestemming	57.297	54.597	2.428	272

In principe alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard zijn.

De bestemmingsreserve dekking kapitaallasten is hierop een uitzondering.

Daarnaast worden de jaarlijkse resultaten van grondexploitaties niet als incidenteel beschouwd.

De bijbehorende mutaties aan de reserves zijn ook niet als incidenteel opgenomen.

Overzicht reserves en voorzieningen

	Boekwaarde 1-1-2019	toevoeging	onttrekking	resultaat vorig boekjaar	herrubricering	Boekwaarde 31-12-2019
Algemeen weerstandsvermogen	6.660.356	5.776.297	4.811.924	656.134		8.280.863
	6.660.356	5.776.297	4.811.924	656.134		8.280.863
Saldo van baten en lasten	656.134	-272.689		-656.134		-272.689
	656.134	-272.689		-656.134		-272.689
Weerstandsvermogen bouwgr.expl.	8.142.299	892.692	5.230.385			3.804.606
Reserve kwaliteit openbare ruimte	715.848	368.066	25.586			1.058.328
Reserve nationaal landschap	32.307		32.307			
Reserve masterplan 's-Gravenpolder	1.673.141		1.673.141			
Reserve kazerne Nieuwdorp	400.000		400.000			
Reserve heractivering activa	1.679.877	2.073.141	132.000			3.621.018
Reserve afschr. Invest. Maatschappelijk nut		190.000				190.000
Reserve Inter Bestuurlijk Programma (IBP)		2.064.960	190.000			1.874.960
Reserve egalisatie Delta dividend	331.367		331.367			
Reserve precariorechten	376.264					376.264
Reserve inkomensvoorziening	193.555					193.555
Reserve sloebos	1.472.090	280.000				1.752.090
Reserve Sloerand	1.340.865		246.000			1.094.865
Reserve Sociaal Domein	1.000.000		1.000.000			
	17.357.613	5.868.859	9.260.786			13.965.686
Totaal	24.674.103	11.372.467	14.072.710			21.973.860

Specificatie voorzieningen	Boekwaarde 1-1-2019	toevoeging	aanwendungen	t.g.v. van de rekening van baten en lasten vrijgevallen baten	Boekwaarde 31-12-2019
Voorziening riolering	14.903	884.525	826.371		73.057
Toaal voorziening bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt gegeven	14.903	884.525	826.371		73.057
Voorziening groenstructuur	225.449	120.053	96.328		249.174
Voorziening sportvelden	188.714	54.710	61.999		181.425
Voorziening lichtmasten	201.918	143.000	58.506		286.412
Voorziening groot onderhoud gebouwen	1.573.641	772.250	417.743		1.928.148
Voorziening groot onderhoud wegen	296.703	577.500	625.122		249.081
Voorziening precariorechten	1.011.404	343.000			1.354.404
totaal egalisatievoorzieningen	3.497.829	2.010.513	1.259.698		4.248.644
Verplichtingen					
Voorziening APPA	1.693.047	552.242		69.605	2.175.684
totaal verplichtingen	1.693.047	552.242		69.605	2.175.684
TOTAAL	5.205.779	3.447.280	2.086.069	69.605	6.497.385

Overzicht bezoldiging topfunctionarissen gemeente

WNT-verantwoording 2019 Gemeente Borsele

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Gemeente Borsele. Het voor Gemeente Borsele toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 € 194.000 resp. 2018 € 189.000.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Hieronder zijn de volgende personen opgenomen:

Secretaris:

- J.P. van den Berge: voormalig secretaris 0,50 fte, directie 0,50 fte (01/01-31/03). Vanaf 01/04 vervult J.P. van de Berge een andere functie niet vallend onder de WNT.
- J.M. Jansen: (waarnemend) secretaris 0,50 fte, directie 0,50 fte. (waarneming tijdens ziekte van de secretaris). In de loop van 2019 is J.M. Jansen benoemd tot secretaris. Zijn formatie is 1,11

Griffier:

Ph.J.M. de Vree: dit betrof een combinatiefunctie van griffier 0,56 fte en 0,56 fte overige werkzaamheden. In 2019 is Ph. J.M. de Vree benoemd tot griffier voor zijn volledige formatie van 1,11 fte.

Op de volgende pagina vindt u het overzicht van deze functionarissen.

Er zijn in de Gemeente Borsele geen topfunctionarissen of andere functionarissen die meer dan de bezoldigingsnorm verdienen.

bedragen x € 1	J.P. van den Berge	Ph.J.M. de Vree	J.M. Jansen
Functiegegevens	secretaris	griffier	secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01-31/03	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	23.189	116.156	98.931
Beloningen betaalbaar op termijn	4.479	17.977	17.298
<i>Subtotaal</i>	27.668	134.134	116.229
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	47.836	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	n.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	27.668	134.134	116.229
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2018			
Functiegegevens	secretaris	griffier	secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	23/04-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	98.753	102.931	63.896
Beloningen betaalbaar op termijn	16.734	17.496	10.724
<i>Subtotaal</i>	115.487	120.427	74.620
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000	189.000
Bezoldiging	115.487	120.427	74.620

SiSa bijlage

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020								
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)			
			Aard controle R Indicatornummer: D8 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 03			
			€ 149.054	€ 1.622	€ 34.833			
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag			
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 04	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 06	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 07			
		1	€ 0	€ 0	€ 0			
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2019 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 2.563.507	€ 93.835	€ 302.101	€ 36.972	€ 37.914	€ 1.099
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)		
		Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12	
			€ 117.276	€ 356	€ 0	€ 203.329	€ 4.250	Ja

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2019	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 52.236	€ 5.000	€ 55.369	€ 59.873	€ 12.748	€ 0
		Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07</i>	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 <i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09</i>			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	H4	Specifieke uitkering Sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 01</i>	Projectnaam / nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 02</i>	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend) <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 03</i>	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 04</i>	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 05</i>	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 06</i>
			1 € 43.751	1.3 Onroer.zaken onderhoud	€ 26.113	€ 26.113	€ 0	€ 0
			2	2.1 Roerende zaken aankoop	€ 881	€ 0	€ 881	€ 0
			3	Overige kosten	€ 2.480	€ 0	€ 0	€ 2.480
			Kopie projectnaam / nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 07</i>	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 08</i>	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 09</i>	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 10</i>	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 11</i>	
			1 1.3 Onroer.zaken onderhoud	26113	59,69%		€ 14.277	
			2 2.1 Roerende zaken aankoop	881	2,01%			
			3 Overige kosten	2480	5,67%			

Overzicht taakvelden 2019

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning		
0.1 Bestuur	2.613	348
0.2 Burgerzaken	779	293
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	156	272
0.4 Overhead	6.846	321
0.5 Treasury	55	180
0.61 OZB woningen	0	2.645
0.62 OZB niet-woningen	191	5.004
0.63 Parkeerbelasting	0	0
0.64 Belastingen overig	523	650
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	30.575
0.8 Overige baten en lasten	167	127
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	89	0
0.10 Mutaties reserves	11.645	14.073
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	273
Totaal hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning	23.064	54.759
Hoofdstuk 1 Veiligheid		
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.903	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	344	14
Totaal hoofdstuk 1 Veiligheid	2.247	14

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 2 Verkeer, vervoer en waterstaat		
2.1 Verkeer en Vervoer	3.845	96
2.2 Parkeren	0	0
2.3 Recreatieve havens	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	0	0
2.5 Openbaar vervoer	0	0
Totaal hoofdstuk 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	3.845	96

Hoofdstuk 3 Economie		
3.1 Economische ontwikkeling	141	3
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	3	0
3.4 Economische promotie	204	92
Totaal hoofdstuk 3 Economie	348	95

Hoofdstuk 4 Onderwijs		
4.1 Openbaar basisonderwijs	-25	1
4.2 Onderwijshuisvesting	970	81
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.609	327
Totaal hoofdstuk 4 Onderwijs	2.554	409

Hoofdstuk 5 Sport, cultuur en recreatie		
5.1 Sportbeleid en activering	313	2
5.2 Sportaccommodaties	759	118
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	269	0
5.4 Musea	55	0
5.5 Cultureel erfgoed	66	3
5.6 Media	664	58
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.641	35
Totaal hoofdstuk 5 Sport, cultuur en recreatie	4.767	217

	Lasten	Baten
Hoofdstuk 6 Sociaal domein		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.961	300
6.2 Wijkteams	1.169	187
6.3 Inkomensregelingen	4.576	3.036
6.4 Begeleide participatie	1.547	201
6.5 Arbeidsparticipatie	524	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.105	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	4.030	172
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	5.661	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	100	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.024	0
Totaal hoofdstuk 6 Sociaal domein	22.697	3.897
Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu		
7.1 Volksgezondheid	1.024	1
7.2 Riolering	1.586	1.580
7.3 Afval	2.603	3.144
7.4 Milieubeheer	1.106	239
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	296	388
Totaal hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu	6.616	5.352
Hoofdstuk 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
8.1 Ruimtelijke ordening	383	511
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	959	2.131
8.3 Wonen en bouwen	1.462	1.460
Totaal hoofdstuk 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.803	4.103
Totaal taakvelden	68.942	68.942

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Bijlagen

Overzicht verplichte indicatoren

	Prog	Naam Indicator	Eenheid	Borsele	Nederland	Bron	jaar
1	1	1.06 Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	187	119	Bureau Halt	2018
2	1	1.08 Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,2	2,2	CBS	2018
3	1	1.09 Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	1,5	4,8	CBS	2018
4	1	1.10 Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	0,7	2,5	CBS	2018
5	1	1.11 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2,4	5,4	CBS	2018
6	4	3.14 Functiemenging	%	49,4%	52,8%	LISA	2018
7	4	3.16 Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	148	125	CBS	2018
8	6	4.17 Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0	1,8	DUO	2017
9	6	4.18 Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	49	23	DUO	2018
10	6	4.19 Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,1	2	DUO	2017
11	6	5.20 Niet-sporters	%	55,8%	48,7%	RIVM	2016
12	7	6.21 Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	565,9	663	CBS	2018
13	7	6.22 Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	0,00%	1,00%	CBS	2016
14	7	6.23 Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	3,00%	7,00%	CBS	2018
15	7	6.24 Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	71,8%	67,8%	CBS	2018
16	7	6.26 Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1,00%	2,00%	CBS	2018

17	7	6.27 Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	15	38,2	CBS	2019
18	7	6.28 Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	23,7	30,5	CBS	1e hj 2018
19	7	6.29 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	10,6%	10,0%	CBS	1e hj 2019
20	7	6.30 Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	1,0%	1,1%	CBS	1e hj 2019
21	7	6.31 Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3%	0,4%	CBS	2015
22	7	6.32 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	63	61	GMSD	1e hj 2019
23	9	7.33 Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	195	172	CBS	2018
24	9	7.34 Hernieuwbare elektriciteit	%	20,0%	16,8%	RWS	2018/2017
25	10	8.35 Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	218	248	CBS	2019
26	10	8.36 Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2,1	8,6	Basisregistratie adressen en gebouwen	2018
27	10	8.37 Demografische druk	%	77,50%	69,80%	CBS	2019
28	11	8.38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	615	669	COELO	2019
29	11	8.39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	736	739	COELO	2019
30	12	0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,5		Eigen gegevens	2019
31	12	0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,5		Eigen gegevens	2019
32	12	0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	247		Eigen begroting	2019
33	12	0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur	9,44		Eigen	2019

externen				begroting	
34	12 0.05 Overhead	% van totale lasten	10,84	Eigen begroting	2019

Afkortingenlijst

ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AMHK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Huiselijk Geweld
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B2030	Borsele 2030
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BDU	Brede Doel Uitkering
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BONS	Borsele Na School
BRIKS	Bouwen, Reclame, Inritten, Kappen en Slopen
BRZO	Besluit Risico Zware Ongevallen
BZK	Binnenlandse Zaken
BZZB	Behoud de “Zak van Zuid-Beveland”
CEO	Chief Executive Officer
CISO/FG	Chief Information Security Officer/functionaris gegevensbescherming
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
CMHF	Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
COVRA	Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval
CRB	Culturele Raad Borsele
CROW	Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw
DCMR	Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EMU	Europese Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
ESF	Europees Sociaal Fonds
Fido	Financiering decentrale overheden
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging

FPU	Flexibel Pensioen en Uittreden
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GGD	Gemeenschappelijke Geneeskundige Dienst
GI	Gecertificeerde Instelling
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
HABOG	Hoogradioactief Afval Behandelings- en Opslag Gebouw
IBP	Inter Bestuurlijk Programma
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKC	Integraal Kindcentrum
i-NUP	i- Nationaal Uitvoeringsprogramma
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IVB	Integraal Veiligheidsbeleid
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
LEA	Lokale Educatieve Agenda
MDO	Multidisciplinair Overleg
NIEGG	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKC	Omnis Kindcentra
OKE	Wet Ontwikkeling door Kwaliteit en Educatie
OLAZ	Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland
OLOB	Overleggroep Lokaal Onderwijsbeleid
OZB	Onroerende Zaakbelastingen
PGB	Persoonsgebonden Budget
PZEM	Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij
RBL	Regionaal Bureau Leerplicht
REA	Regionale Educatieve Agenda
RODIN	Referentie Opbouw Digitaal Informatiebeheer
RPCZ	Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst

RvC	Raad van Commissarissen
SaBeWa	Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling
SGB	Stoomtrein Goes Borsele
SISA	Single Information Single Audit
SLOK	Stimulering Lokaal Klimaatbeleid
SMWO	Stichting Maatschappelijk werk en Welzijn Oosterschelderegio
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Ned. gemeenten
SVRZ	Stichting Verpleeg- en Rusthuizen Zeeland
SWVO	Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
Ufdo	Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VANG-HHA	Van Afval Naar Grondstof-Huishoudelijk Afval
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRZ	Veiligheidsregio Zeeland
VSV	Voortijdig Schoolverlaten
VVE	Vroegtijdig Voorschoolse Educatie
VV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
VZG	Vereniging van Zeeuwse Gemeenten
WIZ	Werk, Inkomen en Zorg
WMO	Wet Maatschappelijke Ontwikkeling
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WPG	Wet Publieke Gezondheid
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
WWB	Wet Werk en Bijstand
ZLTO	Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie
ZMF	Zeeuwse Milieu Federatie
ZMS	Zeeuwse Muziekschool
ZSP	Zeeland Seaports